

Diplomasi Araştırmaları Derneği
Association for Research on Diplomacy

JDR

Journal of Diplomatic Research
Diplomasi Araştırmaları Dergisi

Volume 6 Number 2 December 2024 ISSN: 2687_590X

The Journal of Diplomatic Research

Diplomasi Araştırmaları Dergisi

-Owner on behalf of Association for Research on Diplomacy-

Ragıp Kutay KARACA (Ph.D.)
Professor at
Aydın University
Department of International Relations

-Editor in Chief-

Murat Necip ARMAN (Ph.D.)
Professor at
Aydın Adnan Menderes University
Department of International Relations

-Editors-

Nazif MANDACI (Ph.D.)
Professor at
Dokuz Eylül University
Dept. of International Relations

Bülent Sarper AĞIR (Ph.D.)
Professor at
Aydın Adnan Menderes University
Dept. of International Relations

Ali BİLGENOĞLU (Ph.D.)
Associate Professor at
Aydın Adnan Menderes University
Dept. of International Relations

Ahmet ATEŞ (Ph.D.)
Assistant Professor at
Iğdır University Dept. of Political
Science and Public Administration

Barış GÜRSOY (Ph.D.)
Assistant Professor at
Aydın Adnan Menderes University
Dept. of International Relations

Esra VARDAR TUTAN (Ph.D.)
Senior Researcher at
Association for Research on
Diplomacy

Shpend KRASNIQI
Independent Researcher

Leta Bardjieva MIOVSKA (Ph.D.)
Study Program Coordinator at
St. Cyril and Methodius University

Dergi Kapak Tasarımı

Erhan YURT

Mizanpaj

Ali Onur KARA

Tarandığımız İndeksler

ASOS
indeks

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Correspondence and Communication

Karaman Mahallesi Tuna Caddesi Karaman Dernekler Yerleşkesi No: 59
Nilüfer - Bursa - Türkiye

bilgi@diplomasiarastirmalari.org.tr

www.diplomasiarastirmalari.org.tr

+90 (224) 294 11 65

Advisory Board (alphabetical order)

Isabel Estrada Carvalhais (Ph.D.)	Associate Professor at University Of Minho	Portugal
Nenad Stekić (Ph.D.)	Institute of International Politics And Economics	Serbia
Mehmet Hakan Keskin (Ph.D.)	Professor at İstanbul Kent University	Türkiye
Acar Kutay (Ph. D)	Professor at Molde University College	Norway
Barış Özdal (Ph.D.)	Professor at Bursa Uludağ University	Türkiye
Ragıp Kutay Karaca (Ph.D.)	Professor at İstanbul Aydın University	Türkiye
Tanja Milosevska (Ph.D.)	Professor at Ss. Cyril and Methodius University	North Macedonia
Zlatan Bajramovic (Ph.D.)	Associate Professor at University of Sarajevo	Bosnia- Herzegovina
Rafael Tauil (Ph.D.)	University of São Paulo	Brazil
Aleksandar Pavleski (Ph.D.)	Ss. Cyril and Methodius University	North Macedonia

ABOUT

Journal of Diplomatic Research (JDR) is an international peer-reviewed academic journal published electronically on a biannual basis by the Association for Research on Diplomacy (DARD). Concordantly, JDR is open to all original studies on international relations, political science as well as theoretical, historical and methodological studies on diplomacy.

GOAL AND SCOPE

The goal of JDR is to present to the audience the studies on diplomatic history, diplomacy theories, diplomacy studies with quantitative, qualitative and integrated research methods, military diplomacy as well as other interdisciplinary diplomatic research and book reviews.

In this context, JDR stands as an international peer-reviewed academic journal bringing together scientists analyzing the phenomenon of diplomacy from all perspectives.

Diplomatic history, diplomatic theory and new diplomacy types form the primary area of investigation. Principally, JDR presents to its audience the information and understanding in the framework of:

Structural problematiques of the subject of diplomacy, latest understandings, theories and concepts on diplomacy, traditional research on diplomacy, diplomacy law and history, case studies on diplomatic processes and negotiations, application of various research methods on diplomatic research

TYPES OF ARTICLES

JDR accepts four different types of articles and book reviews. The articles include:

Original/Research Article: It is a scientific research article explaining an original argument, event or behavior from a specific theoretical perspective by using accurate methodologies. It is aimed to justify a general or a specific behavior based on the methods used, i.e. quantitative, qualitative or integrated methods. The primary objective of original articles within the scope of diplomatic research is to use primary data and appropriate methodology. This type of original and research articles is encouraged by the journal.

Review Article: This type of studies intended merely for introductory purposes, present an extensive summary on a specific event, phenomena or field. Following an extensive literature review with the purpose of informing audience on any subject related to diplomacy, these studies evaluate the current status of events, phenomena or the field. These studies research out to a wide audience and form the basis for original/research articles on the same subject.

Case Study: This type of studies involves the analysis of single cases or the comparison of different cases of similar nature intending to explain various outcomes of such a comparison. Case studies with an appropriate method presents to audience different perspectives and contributes theoretically to the field.

Methodological Study: These studies aim to test a specific method used in different disciplines or currently used in other fields of social sciences in the context of this specific field of research. The original methodologies of various fields such as anthropology, statistics, psychology and mathematics can be used in research on diplomacy.

Book Review: This type of studies aims to form a view on newly published books with a potential to contribute greatly to the field literature, identify differences and similarities with previously published books, and fill in the gap in the literature.

SUBMISSION GUIDELINES

** Articles and book reviews submitted to JDR should comply with APA 6 submission guidelines. Endnote or Mendeley APA 6th applications are suitable with the submission guidelines of the JDR. Detailed information on our journal listed below.

** The main text should include the following format: 1.5 line spacing, Times New Roman with 11 type size.

** Information on the type of the submitted work and the word count should be stated at the top left corner of the main text.

** Word counting includes bibliography and appendix: Number of words for submissions are as follows: original/research article 6.000-10.000, review article, 5.000-8.000, case studies 5.000-8.000, methodological studies 6.000-10.000, book reviews 2.000-4.000.

** Each paper must include 150 words English and Turkish written abstract and 750 words extended English summary if the paper was written in Turkish language.

** References

Authors should comply with the draft of American Psychological Association (APA) publication guideline. Link for APA guideline: www.apastyle.org

** Bibliography

Bibliography should include all the sources referenced to in the text. Journal and book titles should be in italic font. Bibliography should be in alphabetical order by author's surname. If reference is given to the same author's different works, a chronological order (most recent work first) should be followed. Page numbers should be provided for periodicals and chapters in edited books.

HAKKINDA

Diplomasi Araştırmaları Dergisi – Journal of Diplomatic Research (JDR), Diplomasi Araştırmaları Derneği (DARD) tarafından elektronik ortamda, yılda iki kez yayınlanan, uluslararası hakemli bir akademik dergidir. Bu bağlamda JDR, uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimi başta olmak üzere diplomasi alanına ilişkin kavramsal, teorik, tarihsel ve metodolojik tüm özgün çalışmalara açıktır.

AMAÇ VE KAPSAM

JDR'nin amacı diplomasi tarihi, diplomasi teorileri, nicel, nitel ve karma araştırma yöntemlerini kullanan diplomasi araştırmaları, askeri diplomasi ve diğer interdisipliner diplomatik araştırmalar ile kitap incelemelerini, akademik bir okuyucu kitlesi ile buluşturmayı amaç edinmiştir. Bu bağlamda JDR, kapsamlı bir çerçevede diplomasi olgusunu tüm açılardan inceleyen bilim insanlarının buluştuğu uluslararası hakemli akademik bir dergidir. Diplomasi tarihi, teorisi ve yeni diplomasi türleri odaklı çalışmalarda JDR'nin temel inceleme alanını oluşturmaktadır. En temel anlamda JDR, okuyuculara aşağıda belirtilen çerçevede bilgi ve fikir sunmaktadır:

Diplomasi konusunun temel problematikleri, diplomasi üzerine en son fikirler, teoriler ve kavramlar, klasik diplomasi çalışmaları, diplomasi hukuku ve tarihi, diplomatik süreçler ve pazarlıklarla ilgili vak'a analizleri, farklı araştırma metodlarının diplomasi araştırmalarına uygulanması

JDR, yukarıda belirtilen çerçevede tarih, siyaset bilimi, uluslararası ilişkiler, hukuk, iktisat, coğrafya, antropoloji, psikoloji, yöntembilim ve ilgili diğer alanların katkısına açık olup, bu alanların akademisyenlerinin birlikte hazırladığı çalışmalarda teşvik edilmektedir.

MAKALE TÜRLERİ

JDR, dört tür makale ve kitap incelemelerini kabul etmektedir. Makale çeşitleri:

Orijinal Makale Çalışması: Özgün bir fikri, olayı ya da davranışı uygun bir metodoloji kullanarak, belirli bir teorik perspektifle açıklayan bilimsel araştırma makalesidir. Nicel, nitel ya da karma yöntemler kullanılarak hazırlanan bu çalışmalarda, kullanılan metoda göre genel ya da spesifik bir davranışın açıklanması amaçlanır. Diplomasi araştırmaları kapsamında orijinal makalelerin, birincil verinin kullanılarak hazırlanması ve uygun bir metodoloji kullanılması öncelikli amaçtır. Dergi kapsamında bu tür orijinal makale çalışmaları teşvik edilmektedir.

İnceleme Makalesi: Bu türden çalışmalarda belirli bir olaya, olguya ya da alana giriş mahiyetinde olup, kapsamlı bir özet sunar. Diplomasi konusunu içeren herhangi bir konuda okuyucuyu bilgilendirme amaçlı geniş bir literatür taraması sonrasında, olayın, olgunun ya da alanın halihazırdaki durumu değerlendirilir. Bu türden çalışmalarda geniş bir okuyucu kitlesine ulaşır ve o alanda yapılacak orijinal araştırma makaleleri için altyapıyı oluşturur.

Vaka İncelemesi: Bu tür çalışmalarda, tek bir vak'ayı ya da birbirine benzer nitelikli iki vak'anın mukayesesini içerecek birbirinden farklı sonuçların nasıl meydana geldiğini açıklar. Uygun bir metotla yazılan vak'a incelemeleri, okuyucuya farklı perspektifler sunabileceği gibi, teorik olarak da alana katkıda bulunmaktadır.

Metodolojik Çalışma: Farklı disiplinlere ait ya da halihazırda sosyal bilimlerin diğer alanlarında kullanılan bir metodun, alanda kullanılarak test edilmesi amacıyla hazırlanmış çalışmalardır. Diplomasi araştırmalarında antropoloji, istatistik, psikoloji ve matematik gibi birçok alanın özgün metodları, bu kapsamda kullanılabilir.

Kitap Krişiği: Bu tür çalışmalarda, alan literatürüne katkı sağlayacağı umulan kitaplar hakkında fikir belirtmek, alanda kendisinden önceki kitaplarla farklarını, benzerlikleri ve literatürde gördüğu boşluğu açıklamak amacıyla yazılır.

YAZIM KURALLARI

** JDR'ye, gönderilen makale ve kitap incelemeleri, APA 6 yazım kurallarına uygun olmalıdır. Endnote ya da Mendeley APA 6th uygulamaları JDR'nin kabul ettiği yazım kurallarına uygundur.

** Gönderilen çalışmalarda 1,5 satır aralığı, 11 punto ve Times New Roman yazı karakterinde yazılmalıdır.

** Gönderilen her bir çalışmanın sol üst köşesine, yukarıda bahsedilen makale türü ve kelime sayısı yazılmalıdır.

** Kelime sayıları kaynakça ve diğer ekler dahil hesaplanır: orijinal araştırma makalesi 6.000-10.000, inceleme makaleleri, 5.000-8.000, vak'a incelemeleri 5.000-8.000, metodolojik çalışmalarda 6.000-10.000, kitap incelemeleri ise 2.000-4.000 kelime aralığında olmalıdır.

** Her bir çalışma için 150 kelimelik Türkçe ve İngilizce özet, eğer çalışma Türkçe ise 750 kelimelik genişletilmiş İngilizce özet gönderimi gerekmektedir.

Örnek yazım kuralları:

** Atıflar

Yazarlar, yararlandığı kaynakların atıf yazımında Amerikan Psikoloji Birliği (APA) yayın kılavuzu taslağına uymalıdır. APA Kurallarına aşağıdaki web adresinden ulaşılabilir www.apastyle.org

** Kaynakça

Kaynakça, metin içinde atıf yapılan kaynakların tamamını içermelidir. Dergi ve kitap isimleri italik olmalıdır. Kaynakça, yazar soyadına göre alfabetik olarak sıralanmalıdır. Bir yazara ait birden fazla esere atıfta bulunulmuşsa yazarın eserleri, en yakın tarihli olandan en eski tarihli olana doğru kronolojik olarak sıralanmalıdır. Süreli yayınlar ve derleme kitaplardaki makaleler için sayfa numaraları belirtilmelidir.

The Journal of Diplomatic Research

Volume 6 Number 2 December 2024

Research Article/Araştırma Makalesi

Editorial Remarks

Murat Necip
ARMAN

Populist Söylem, Yapısal Dönüşümler ve Temsiliyet Krizi

1-22

Acar
KUTAY

Yeni Güvenlik Yaklaşımı Çerçevesinde Çevresel Güvenlik

23-43

Zerrin Ayşe
ÖZTÜRK

Yeniden Kale Avrupasına Dönen Birlik İçinde Avrupa
Parlamentosu, Yapısı ve Tarihsel Gelişimi

44-70

Füsun
ÖZERDEM

Editorial Remarks

We are proud to present the final issue of the Journal of Diplomatic Research for 2024, published under the auspices of the Diplomatic Studies Association. This issue marks a significant transformation for both our association and our journal, as leadership and editorial boards have undergone a comprehensive renewal.

We extend our heartfelt gratitude to Prof. Dr. Barış Özdal, who has long served as the President of the Diplomatic Studies Association, and to the former Executive Board for their dedicated efforts. Our deepest thanks also go to Assoc. Prof. Dr. Öner Akgül, the previous Editor-in-Chief, whose leadership has been instrumental in shaping our journal's legacy.

With this renewal, the association's new president, Prof. Dr. Ragıp Kutay Karaca, and the Executive Board have appointed Prof. Dr. Murat Necip Arman, a board member of the association, as the new Editor-in-Chief starting with this issue. Furthermore, the editorial and advisory boards have been reconstituted to include distinguished scholars from diverse academic backgrounds.

The new editorial team comprises Prof. Dr. Nazif Mandacı, Prof. Dr. Bülent Sarper Ağır, Assoc. Prof. Dr. Ali Bilgenoğlu, Dr. Ahmet Ateş, Dr. Barış Gürsoy, Esra Vardar Tutan, Dr. Leta Bardjieva Miovska, and Shpend Krasniqi. Additionally, the renewed advisory board features eminent academics, including Prof. Dr. Ragıp Kutay Karaca, Prof. Dr. Barış Özdal, Prof. Dr. Acar Kutay, Prof. Dr. Tanja Milosevska, Prof. Dr. Goran Ilik, Prof. Dr. Mehmet Hakan Keskin, Assoc. Prof. Dr. Isabel Estrada Carvalhais, Assoc. Prof. Dr. Zlatan Bajramovic, Dr. Nenad Stekić, Dr. Rafael Tauil, and Dr. Aleksandar Pavleski.

We sincerely thank all members of the editorial and advisory boards for their contributions to this issue and their future endeavors to advance the journal's scholarly impact.

In this December 2024 issue, following rigorous editorial and peer review processes, three outstanding articles have been selected for publication:

The first article, titled "Populism, Structural Transformations, and Crisis of Representation" authored by Prof. Dr. Acar Kutay, examines populist rhetoric as a political strategy. Building upon this framework, the article conducts a structural analysis of the rise of populism in Europe, particularly in the aftermath of the 2008 financial crisis.

The second article, "Environmental Security within the Framework of the New Security Approach," authored by Dr. Zerrin Ayşe Öztürk, argues that environmental security is not merely an ecological concern but also a critical element for preserving societal and global peace. Öztürk emphasizes the necessity of addressing environmental threats through multidimensional, holistic, and sustainable approaches.

The final article, "The European Parliament, Its Structure and Historical Development in the Union Returning to Fortress Europe Again" authored by Prof. Dr. Füsün Özerdem, traces the historical evolution of the European Parliament (EP), one of the world's most representative legislative bodies. The article further analyzes the potential impact of the EP's changing composition following the 2024 elections on global political dynamics. Özerdem posits that the current political climate reinforces the EP's role as a cornerstone of the European integration process.

We would like to extend our gratitude to the authors for their invaluable contributions, the reviewers for their meticulous evaluations, and all members of the journal's editorial team for their efforts in preparing this issue for publication.

Prof. Dr. Murat Necip Arman
Editor-in-Chief, December 2024

Editörden

Diplomasi Araştırmaları Derneği tarafından yayınlanan Journal of Diplomatic Research-Diplomasi Araştırmaları Dergisi'nin 2024 yılının son sayısını sizlerle paylaşmanın gururunu yaşıyoruz.

Diplomasi Araştırmaları Derneđi ve dergimiz bu yeni sayıdan önce bir kan değişimi yaşadı ve hem dernek hem de dergi kurullarımız yenilendi. Derneđimizin başkanlığını uzun yıllardır sürdüren Prof. Dr. Barış ÖZDAL ile eski yönetim kuruluna ve dergimizin baş editörlük görevini yapıp dergimizin günlere ulaşmasında en önemli pay sahibi olan Doç. Dr. Öner AKGÜL ile editörler kuruluna teşekkürlerimizi sunuyoruz. Derneđimizin yeni başkanı Prof. Dr. Ragıp Kutay KARACA ve yönetim kurulunun yaptığı görevlendirme ile dernek yönetim kurulu üyemiz Prof. Dr. Murat Necip ARMAN bu sayıdan itibaren baş editörlük görevini üstlenecektir. Bunun yanı sıra editör ve danışma kurulu kadroları da yenilenmiştir. Bu sayıdan itibaren Prof. Dr. Nazif MANDACI, Prof. Dr. Bülent Sarper AĐIR, Doç. Dr. Ali BİLGENOĞLU, Dr. Ahmet ATEŐ, Dr. Barış GÜRSOY, Esra VARDAR TUTAN, Dr. Leta Bardjieva MIOVSKA ve Shpend KRASNIQI dergimizin yeni editörleri olarak çalışacaktır. Ayrıca dergimizin danışma kurulu da yenilenecek Prof. Dr. Ragıp Kutay KARACA, Prof. Dr. Barış ÖZDAL, Prof. Dr. Acar KUTAY, Prof. Dr. Tanja MILOSEVSKA, Prof. Dr. Goran ILIK, Prof. Dr. Mehmet Hakan KESKİN, Doç. Dr. Isabel ESTRADA CARVALHAIS, Doç. Dr. Zlatan BAJRAMOVIC, Dr. Nenad STEKIĆ, Dr. Rafael TAUIL ve Dr. Aleksandar PAVLESKI danışma kurulumuzun yeni üyeleri olarak görev almıştır.

Tüm editör ve danışma kurulu üyelerine hem bu sayıdaki katkıları hem de gelecek sayılardaki emekleri için şimdiden teşekkür ediyoruz.

2024 yılının ikinci baskısında editör ve hakem değerlendirmeleri neticesinde üç makalenin yayımlanmasına karar verilmiştir.

Bu makalelerden ilki Prof. Dr. Acar Kutay'a ait "Populist Söylem, Yapısal Dönüşümler ve Temsiliyet Krizi" isimli araştırma makalesidir. Makalede popülist söylem siyasi bir strateji olarak değerlendirilmektedir. Buradan hareketle özellikle 2008 mali krizi sonrasında Avrupa'da artış gözlenen popülizm yazar tarafından yapısal bir incelemeye tabi tutulmaktadır.

İkinci makale Dr. Zerrin Ayşe Öztürk tarafından kaleme alınmıştır. "Yeni Güvenlik Yaklaşımı Çerçevesinde Çevresel Güvenlik" başlıklı makalede Öztürk yalnızca ekolojik değeril, aynı zamanda toplumsal ve küresel barışın korunması için kritik bir unsur haline dönüştüğünü iddia ettiği çevresel güvenliğe ilişkin tehditlerle mücadelenin çok boyutlu, bütüncül ve sürdürülebilir yaklaşımlarla mümkün olabileceğini iddia etmektedir.

Son makalemiz Prof. Dr. Füsün Özerdem tarafından kaleme alınmıştır. Özerdem "Yeniden Kale Avrupasına Dönen Birlik İçinde Avrupa Parlamentosu, Yapısı ve Tarihsel Gelişimi" isimli makalesinde öncelikle dünyada temsil kabiliyeti en yüksek parlamantolardan biri olan Avrupa Parlamentosu'nun tarihsel evrimini anlattıktan sonra AP'nin 2024 seçimleri ile değerışen kompozisyonunun küresel siyasette meydana gelen değerışimlerde olası aktörlük etkisini incelemiştir. Bu makalede Özerdem, günümüz siyasal konjonktürünün, AP'nin Avrupa bütünleşme sürecinin önemli kalesi olma pozisyonunu yeniden tahkim ettiğini iddia etmektedir.

Dergimizin yılın bu son sayısına katkılarından dolayı öncelikle üç değerli yazara, makaleleri titizlikle değerlendiren hakemlerimize ve derginin yayıma hazırlanmasında emeği geçen tüm dergi kadromuza teşekkürü borç biliriz.

Prof. Dr. Murat Necip ARMAN
Baş Editör - Aralık 2024

Populist Söylem, Yapısal Dönüşümler ve Temsiliyet Krizi

Populism, Structural Transformations, and Crisis of Representation

Acar KUTAY*

*Prof. Dr., Molde University College - Faculty of Business Administration and Social Science

E-mail: acar.kutay@himolde.no

 ORCID: orcid.org/0000-0003-1403-9195

Öz

Popülizm ideoloji, söylem ya da bir siyaset tarzı olarak ele alınmaktadır. Bu makalede popülizm, popülizmin eklemlendiği unsurlar ve populist hareketlerin ortaya çıkmasına neden olan yapısal dönüşümler, Ernesto Laclau'nun popülizm teorisi ve söylem analizi aracılığıyla ele alınmaktadır. Bu yaklaşım, popülizm çalışmalarına üç farklı açıdan katkı sağlamaktadır. İlki, popülizmi bir ideoloji olarak kabul etmek yerine bir siyaset etme biçimi ve stratejisi olarak benimsemesidir. İkincisi, tek ve nesnel bir halk kavramı olmadığını ve halkın söylem yoluyla farklı anlamlarda kurgulanabileceğini ortaya koymasidir. Dolayısıyla populist hareketlere atfedilen homojen halk tahayyülü, yalnızca sağ populistlerin harekete geçirdiği bir mit olarak görülmelidir. Halk kavramını çoğulcu ve demokratik bir özne olarak inşa etmek de mümkündür. Söylem analizinin üçüncü katkısı, popülizme zemin hazırlayan yapısal dönüşümler ile populist hareketlerin bu dönüşümlere ve krizlere yükledikleri anlamları irdelemesi ve populistlerin bunları stratejilerine nasıl uyarladıklarını sorunsallaştırmasıdır. Dolayısıyla bu çalışma popülizmi söylem olarak değerlendiren yaklaşımdan hareketle, popülizmi bir yandan siyasi bir strateji olarak anlamaya çalışırken öte yandan da popülizmin ortaya çıkmasına, güçlenmesine ve Avrupa'da yayılmasına neden olan yapısal nedenleri incelemeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Demokrasi, Halk, Popülizm, Söylem, Temsiliyet Krizi.

Abstract

Populism can be conceptualized as an ideology, discourse, or style of politics. Employing Ernesto Laclau's theory of populism and discourse analysis, this study deconstructs the meanings and articulations of key political concepts within populist discourse and reflects on the structural transformations that precipitate the emergence of populist movements. The discursive approach contributes to populism studies in three distinct aspects. First, it conceptualizes populism as a form of politics and strategy rather than an ideology. Second, it demonstrates that there is no single, objective concept of the people, but rather that this notion can be constructed with various meanings through discourse. Consequently, the homogeneous imagination of the people attributed to populist movements should be viewed as a myth mobilized primarily by right-wing populists. It is equally possible to construct the concept of the people as a pluralistic and democratic subject. Third, discourse analysis examines the structural transformations that pave the way for populism and the meanings that populist movements attribute to these transformations and crises, while problematizing how populists adapt these interpretations to their strategies. This article, drawing on the discursive approach, aims to understand populism as a political strategy while examining the structural causes that lead to its emergence, strengthening, and proliferation in Europe.

Keywords: Democracy, Discourse, People, Populism, Representation.

To Cite This Article/Bu Makaleye Atıf İçin: Kutay, A. (2024). Populist Söylem, Yapısal Dönüşümler ve Temsiliyet Krizi. *Journal of Diplomatic Research*, 6(2), ss. 1-22.

Giriş

Popülizm dalgası siyaseti etkiliyor, şekillendiriyor ve dönüştürüyor. Birçok yazara göre popülist hareketler demokrasilerin istikrarını zayıflatmakta (Plattner, 2010) ve liberal demokrasilere ciddi tehdit yöneltmektedir (Müller, 2016; Urbinati, 2019). Diğer bir görüşe göre ise popülizm, baskıcı ve otoriter rejimlere karşı ezilen ve dışlanan kesimleri siyasete dahil etmesi nedeniyle demokrasiyi geliştiren ve genişleten bir siyasal stratejidir (Laclau, 2005; Mouffe, 2018). Popülizm üzerine böylesine zıt görüşlerin olduğu bir ortamda popülizm nasıl anlaşılmalı ve nasıl çalışılmalıdır?

Popülizm çalışmalarına en önemli katkıyı sunan Cas Mudde ve Cristóbal Rovira Kaltwasser (beraber ve bireysel çalışmalarında), popülizmi büyük anlatıları olan liberalizm, sosyalizm ve milliyetçilik gibi ideolojilerden ayırır ve popülizmi ince bir ideoloji (*thin ideology*) olarak tanımlamayı önermektedir (bkz: Mudde ve Kaltwasser, 2017). Bu öneri popülizmi sabit siyasi ve etik değerler üzerinden tanımlasa da popülizmin ideolojik yelpazedeki zıt görüşler tarafından kullanılması, popülizmi ideolojik bir kategoriye koymayı güçleştirmektedir. Bu yüzden bu çalışmanın çıkış noktası popülizm ile ilgili yürütölen tartışmaların popülizme ideolojik açıdan bakan yaklaşım içinden çözülemeyeceğidir.

Bu çalışmada Ernesto Laclau'nun (2005) popülizmi söylem ve siyasi strateji olarak değerlendiren teorisinden, Laclau'nun etkisinde ve ondan esinlenerek yapılan yaklaşımlardan (Stavrakakis, 2004; Kioupiolis, 2016) ve Laclau ve Chantal Mouffe'un (1985) söylem analizinden ilham alınmaktadır. Bu teoretik ve kavramsal çerçeveden içerisinden populizmi hem daha iyi anlamak hem de açıklayabilmek şu soruları sormak mümkündür.

1 Sol popülist hareketler, ekonomik devletçilik, korumacılık, sosyal devletçilik ve yeniden dağıtım ilkelerini benimsemektedir. Bu hareketler, devletin ekonomide daha aktif bir rol oynaması ve halkın refahını artırıcı politikalar uygulamasını savunur. Sol popülizm korumacılık politikalarıyla yerel sanayiye desteklemeyi, sosyal devlet ilkeleriyle geniş kapsamlı sosyal programların yürütölmelerini ve gelir dağılımındaki adaletsizliği azaltmayı hedefler (Weyland, 2001). Son dönem Latin Amerika sol popülizmleri (örneğin, Bolivya'da Evo Morales) ve bazı çağdaş Avrupa popülizmleri (örneğin, İşpanya'da Biz Yapabiliriz (Podemos)) bu kategoriye örnek olarak verilebilir. Sağ popülist hareketler neoliberalizm ve küresel kapitalizmin yol açtığı tahribattan beslenmeler de bu partilerin ekonomi politikaları milliyetçilik ve yerelcilik süzgecinden geçerek şekillenir. Sağ popülist partiler genel olarak serbest piyasa ekonomisi ve neoliberal ekonomi politikalarına karşı değerlidir. Nitekim, şu an popülist olarak tanımlanan Danimarka ve Norveç popülistleri ilk olarak neoliberal politika destekçisi partiler olarak örgütlenmişlerdi (Betz 1994). Sağ popülist partilerin ana gayesi refahın, kamu hizmetlerinin ve istihdamın göçmenler yerine gerçek hak sahibi olarak nitelendirdikleri yerli ve milli gruplara dağıtılmasıdır. Hibrit popülizm ise sağ ve sol ideolojilerden öğelerin karışımını içerir. Bu popülizm biçimi, hem sol hem de sağ ideolojilerden unsurlar barındırır. Örneğin, ekonomik olarak sol eğilimli politikaları benimserken, göçmen karşıtı gibi sağa yakın

Popülizmi söylem üzerinden inşa edilen bir siyaset etme biçimi olarak incelemenin kavramsal ve ampirik etkileri nelerdir? Popülizmin temel unsurları olarak kabul edilen halk, yerlilik ve homojenlik kavramlarının farklı anlamları nelerdir ve bu unsurlar farklı siyasi ideolojilere nasıl entegre olmaktadır? Populist hareketlerin sosyal dönüşümlere ve krizlere yükledikleri farklı anlamlar nelerdir? Popülizmin demokrasiye etkisi her zaman negatif midir?

Bu çalışma, popülist hareketlerin son dönemde Avrupa'daki etkisini özetleyerek başlamaktadır. Takip eden bölümde, popülizmi anlamaya yönelik ideolojik, söylemsel ve performatif yaklaşımlar özetlenerek, söylemsel yaklaşımın diğerlerinden farkı ve popülizme katkısı vurgulanmaktadır. Sonraki bölümde; halk, homojenlik, yerlilik ve halk egemenliği kavramları popülist söylemin temel unsurları olarak değerlendirilerek, farklı siyasi projelerde farklı anlamlar kazanabileceği gösterilecektir. Bu analizin ardından popülizmin yükselişine zemin hazırlayan yapısal dönüşümler ve bu dönüşümlerin yarattığı etkiler ele alınmaktadır. Bu bölümde, kurumsal aracılık krizlerinin besleyici rolü, sosyo-ekonomik yapıların dönüşümü ve küreselleşme ile neoliberalizmin popülizm üzerindeki etkileri incelenmektedir. Devamında sağ ve sol popülist grupların krizlere yüklediği farklı anlamlar incelenerek, krizlerin farklı siyasi projelere evrilebileceği ele alınacaktır. Son bölüm, bu çalışmanın temel argümanlarını özetledikten sonra, bu çalışmanın popülizm çalışmalarına etkisini tartışmaktadır.

Populist dönem

Popülist partilerin¹ yükselişi, son yıllarda Avrupa siyasetinde gözlemlenen en belirgin eğilimlerden

biridir (Mudde, 2007; 2004; Eatwell & Goodwin, 2018). ThePopulist inisiyatifine göre 2023 yılında çoğu aşırı sağ ya da sol partiler olmak üzere Avrupa'da toplam 165 popülist parti bulunmaktadır.² Popülist partilerin, özellikle de aşırı sağ partilerin oyları, İspanya'da Biz Yapabiliriz (*Podemos*) ve Yunanistan'da Radikal Sol Koalisyon (*Syriza*) örnekleri haricinde, düzenli olarak artmaktadır. Fransa'daki Ulusal Birlik (*Rassemblement National - RN*), Avusturya'daki Özgürlük Partisi (*Freiheitliche Partei Österreichs - FPÖ*) ve Almanya'daki Almanya için Alternatif (*Alternative für Deutschland - AfD*) oy tabanlarını düzenli olarak genişletmektedir. Portekiz'deki Yeter! (*Chega*) ve İspanya'daki Ses (*Vox*) partileri de son dönemde yükselişe geçmiştir (Mendes & Dennison, 2021).

Dolayısıyla sağ popülist partilerin son on yıldaki seçim başarısı, politikalara etkisi ve yaygınlaşması, medyada ve bazı yazarlarda endişe yaratmaktadır (Judis, 2016; Müller, 2016). Nitekim bu partiler, İtalya'daki Kuzey Birliği (*Lega*), Avusturya'daki FPÖ, Polonya'daki Hukuk ve Adalet (*Prawo i Sprawiedliwość - PiS*), Macaristan'daki Fidesz, Danimarka Halk Partisi (*Dansk Folkeparti - DF*) ve Letonya'daki Ulusal İttifak (*Nacionālā apvienība - NA*) örneklerinde yaşandığı gibi iktidarı paylaşabilmekte veya sağ-kanat azınlık hükümetlerinde resmi iş birliği ortağı olabilmektedir (Pirro, 2014). Bununla birlikte, daha önce aşırı partileri dışlayan *cordon sanitaire* politikasının, İsveç gibi geleneksel olarak etkili olduğu ülkelerde dahi kırılmaya başlamıştır.

Sağ popülist partiler göç, milliyetçilik ve kültürel kaygılar gibi konularda gündemi belirleyerek ve merkez siyasi partileri kendi çizgilerine çekerek siyaseti etkilemektedir (Akkerman, 2015). Fransa'daki Ulusal Birlik (RN), İsveç Demokratları ve Birleşik Krallık'taki Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi'nin (UKIP) siyaset ve kamuoyundaki gündemi belirleme üzerindeki etkileri bu duruma ör-

nek verilebilir (Rooduijn, 2014; Akkerman, 2015).

Öte yandan, 2008 ekonomik krizi sonrasında Avrupa ve ABD'de sol popülist hareketler de etkili olmuştur. Borriello ve Jæger (2023), 2008-2022 yılları arasındaki dönemi solun popülizmle deney yaptığı bir dönem olarak nitelendirir. Radikal Sol Koalisyon (Syriza) (Yunanistan), Jean Luc-Melenchon (Fransa), Bernie Sanders (ABD), Biz Yapabiliriz (Podemos) (İspanya) ve Jeremy Corbyn (Birleşik Krallık) solda yeni bir siyaset stratejisi arayışına girerek, popülizm yoluyla tabanlarını geliştirmek istemiştir. Bu strateji belirli bir dönem başarılı olsa da etkisini sürdürmede yetersiz kalmıştır.

Söylem ve Siyasi Strateji Olarak Popülizm

Bu bölümde popülist hareketlerin etkisini daha iyi anlayabilmek için popülizmi bir söylem ve siyasi strateji olarak ele almanın ne anlama geldiği ve popülist söylemin unsurlarının bu teorik bakış açısından nasıl anlaşılması gerektiği tartışılmaktadır.

Popülizmi bir söylem ve siyasi strateji olarak gören teorik ve kavramsal bakış açısı, popülizm çalışmalarındaki diğer iki yaklaşımdan ayrılır. İlki ve literatürde en yaygın kullanılanı ideolojik yaklaşımdır. Mudde ve Kaltwasser'e (2017) göre popülizm toplumu (saf) halk ve yozlaşmış seçkinler arasında iki homojen ve karşıt kampa ayıran ince merkezli bir ideolojidir. Bu tanımda halk, erdemli ve hakları göz ardı edilen sıradan vatandaşları kapsar. Elitler ise toplumun ayrıcalıklı ve güç sahibi kesimidir ve genellikle kendi çıkarları peşinde koşarken halkın iradesini hiçe sayan grupları içerir.

Popülizmin performatif yönlerini vurgulayan diğer yaklaşım, popülist söylemin kitlelere hitabında ve farklı grupları mobilize etmesinde retorik ve iletişim stratejilerinin oynadığı role dikkat çeker (Moffitt ve Tormey 2014; Moffit 2016). Bu

söylemler de kullanılabilir (Taggart, 2000). İtalya'daki Beş Yıldız Hareketi, hibrit popülizme örnek olarak verilebilir. ² Bu veriye The Guardian'da yayınlanan, Revealed: one in three Europeans now vote anti-establishment makalesinden ulaşılmıştır. Bkz: <https://www.theguardian.com/world/2023/sep/21/revealed-one-in-three-europeans-now-votes-anti-establishment> (erişim tarihi, 10.12.2024). ThePopulist sitesinde (<https://popu-list.org/>) bu partilerin dökümüne ve farklı ülke raporlarına ulaşmak mümkündür.

yaklaşımında popülist liderler kendilerini elitlerden ayırıştırarak, halkın sesi olduklarını iddia eden bir siyasi retorik kullanır. Bu retorığı ortaya koyarken kullanılan yöntemler ve üslup, popülizmin etkinliğinde önemli bir rol oynamaktadır.

Popülist retorikte liderler vücut dili, kıyafet ve davranışları aracılığıyla halkla bağlantı kurar. Avam stil olarak adlandırılan sade, duygusal ve doğrudan iletişim, seçkinlerin tarzı olarak görülen süslü ve entelektüel dile tercih edilir (Bonikowski ve Gidron, 2016). Popülist retorikte karmaşık meseleler sadeleştirilir. Seçkinlerle özdeşleşen teknokratik ve bürokratik dile karşı basit, doğrudan ve anlaşılır bir dil kullanılmaya çalışılır (Ostiguy 2009). Bu retorikte bilimsel mutabakatı veya uzman görüşlerini sorgulayan anti-entelektüel söylem ön plana çıkar. Ayrıca, popülist retorik nezaketi ve siyasi doğruluğu reddeder. Popülistler saygısızlığı, mizahı ve görgü kurallarını çiğnemeyi birer gerçeklik göstergesi olarak sunarlar.

Laclau (2005)'a göre ise popülizm bir ideoloji ve yalnızca performatif bir pratik değil, siyasetin işleyiş biçimidir. Bu yaklaşımda popülizm daha ziyade ortak bir siyasi özne kurmaya yönelik siyasi bir stratejidir. Popülist hareketler baskıcı bir siyasi rejim ya da ekonomik sisteme karşı toplumdaki farklı istemleri ve şikayetleri ortak bir çatı altında birleştirmek için bir eşdeğerlik zincirleri (*chains of equivalence*) kurar. Eşdeğerlik zinciri farklı talepler arasındaki bağ olarak da görülebilir.

Popülizme biçimsel bir anlayış sunan Laclau (2005)'ya göre bir hareketin popülist olması, o hareketin söylemlerinde veya ideolojisinde önceden tanımlanmış (Mudde örneğinde olduğu gibi), liberalizm ve sosyalizme benzer şekilde popülist politikalar önermesinden kaynaklanmaz. Siyaseten ortaya ne koyduğundan bağımsız, popülist hareketleri diğer siyasal hareketlerden ayıran unsur farklı sınıfları ve sosyal hareketleri eklemlemesidir (*articulation*). Bu strateji üç adımda özetlenebilir. İlki siyasi karşıtlığın sınırının çizilmesidir (*political frontier*). Bu sınır, halkın taleple-

rinin karşılanmadığı ve sistemin temsiliyet kabiliyetini yitirdiği anda belirgin hale gelir. İkincisi, halkın karşılanmayan ya da göz ardı edilen talepleri arasında bağlantılar kurulmasıdır. Bu bağlantılar, halkın çeşitli taleplerini bir araya getirerek ortak bir muhalefet oluşturmayı amaçlar; Laclau terminolojisine göre eşdeğerlik zinciri oluşturur. Üçüncü adımda popülist hareketler, kendilerini marjinalleştirilmiş ve dışlanmış pleblerin meşru temsilcisi olarak konumlandırma iddiasında bulunur. Popülist hareketler, halkın demokratik egemen ve kolektif özne vasfını ön plana çıkarır. Populist strateji halk kavramını merkeze alarak, toplumu elitlere karşı konumlandıran antagonistik bir strateji benimser.

Laclau'nun popülizm teorisi halk ve elitler arasındaki çatışmaya vurgu yapması nedeniyle, ideolojik yaklaşımla örtüşse de bu yaklaşımlar arasında savundukları epistemolojik tutumlar nedeniyle ciddi farklılıklar bulunur. Laclau'nun popülizm teorisini ideolojik yaklaşımdan ayıran temel felsefi unsur, popülizmi verili bir olgu olarak değerlendirmek yerine söylem yoluyla anlam kazanan bir siyasi strateji olarak ele almasıdır (Panizza, 2005). Söylemsel yaklaşımın temelini oluşturan anti-özcü (anti-essentialist) bakış açısından, seçmen davranışları siyasi partiler tarafından şeffafça okunabilecek tutumlar ya da değerler bütünü değildir (Laclau, 2005; Glynos & Howarth, 2007). Bu ifadeyi açmak gerekirse, popülist ideoloji kategorisinde değerlendirilen unsurlar (antagonizma, yerlilik, halk egemenliği), popülist temsiliyet ilişkilerinde ve siyaset stratejilerinde tanımlanır, kurgulanır, biçimlenir ve yeniden üretilir (De Cleen, 2019). Bu yaklaşım da Michael Saward'ın inşacı temsiliyet teorisi ile örtüşmektedir. Saward (2006), geleneksel temsiliyet teorilerinin aksine siyasi temsilin, temsil etme talebinde bulunan siyasi bir aktörün temsil ettiği grubu söylem vasıtasıyla inşa ettiğini öne sürer. Saward'ın teorisi demokrasi tartışmalarına önemli bir katkı yapmıştır ama popülizm araştırmacıları bu teoriden yeterince faydalanmamaktadır. Saward'ın teorisi, özellikle de halkın temsil ilişkileri sürecinde farklı biçimlerde tanımlandığı

iddiasındaki söylem analiziyle örtüşmektedir.

Popülizmi bir ideoloji olarak gören yaklaşımda ise diğer ideolojilerde olduğu gibi popülizm, siyasi düzenin yönetimine dair iddiası olan bir düşünce ve inançlar sistemi bütünüdür (Mudde, 2004; Mudde & Kaltwasser, 2017). Her ne kadar zayıf bir ideoloji olarak görülse de popülist ideoloji değişmez ve sabit bir dünya görüşü barındırır ('seçkinler yozlaşmıştır; bu yüzden seçkinlerin iradesine son verilmelidir'). Popülizm değişmeyen değerler ve ilkeleri bulunduğu kabul edilir ('halk egemenliğinin seçkinlerin iradesine karşı ahlaki üstünlüğü') (Müller, 2016).

Ancak, ideolojik yaklaşım tutarlı ve ampirik çalışmalara uygulanabilecek genel bir analitik çerçeve sunsa da popülizmin esnek ve stratejik bir şekilde farklı içeriklerle kullanılabilmesini göz ardı etmektedir (Aslanidis, 2016). Ayrıca, ideolojik yaklaşım, popülist aktörlerin davranışlarının ve siyasi eylemlerinin popülizme bağlı olarak açıklanabileceğini ima etmektedir (Katsambekis, 2020; Stavrakakis vd., 2017). Ancak seçmenlerin oy verme davranışlarının yalnızca popülist tutumlara göre şekilleneceğini düşünmek gerçekçi değildir (Gidron ve Bonikowski, 2013). Aşırı sağ popülist partiler popülist strateji uygulayarak elitlerin kararlarının halkın iradesini yansıtmadığını öne sürseler de seçmen davranışını "faziletli halk zümreleri" ve "yozlaşmış elit" zıtlığından ziyade; milliyetçilik, yerlilik ve yabancı düşmanlığı gibi dışlayıcı ideolojilerin şekillendirdiğini düşünmek daha gerçekçidir.

Popülizme biçimsel ve söylemsel bakış açısından bakıldığında, sağ popülist strateji etno-milliyetçi ideolojiye eklenmektedir. Aynı şekilde, sol popülist strateji sosyo-ekonomik eşitlik taleplerini ön plana alan ideolojik değerleri harekete geçirmektedir. Zira, popülizmi iyiler ve kötüler arasındaki ahlaki bir mücadele değildir. Bu yüzden halk ile elitler arasındaki ayrışmayı salt ahlaki temellerle açıklamak yerine, popülist hareketlerin siyasi arenada gösterdiği mücadeleye odaklanmak gerekir.

Popülist Söylemin Unsurları

Söylem teorisi popülizmin temel unsurları olarak kabul edilen yerlilik, homojenlik, halk egemenliği kavramlarına farklı bir bakış açısı sunar. Söylem analizi popülist söylemin bu kavramlara yüklediği anlamları inceler ve sorunsallaştırır (Stavrakakis, 2004; De Cleen, 2017).

Halk

Halk kavramının üç farklı anlamı bulunur (Cavanaugh, 2005):

1. Pleb, ya da baskıcı elite karşı konumlanan ezilen halk
2. Demos olarak demokrasinin öznesi olan halk
3. Millet kavramıyla örtüşen anlamda kullanılan halk

Bu üç yorumdan birbirinden farklı ve yer yer kesişen popülizm pratikleri ortaya çıkabilir. Halkın pleb olarak tanımlanması kökeni Machiavelli'nin yazılarına dayanır (Machiavelli 1996, McCormick 2011; Vatter 2012). Bu yorumda, popülizm sıradan insanların yaşam ve ekonomik mücadelelerine ve demokrasi sürecinde sessizleştirilmelerine odaklanır. Bu anlamda kullanıldığında popülist söylem seçkinlere ve yozlaşmış siyasetçilere karşı halkın çıkarlarını temsil etme iddiası ile siyaset arenasına çıkar. Popülist hareketler halkın sesi olarak konumlanır ve seçkinlerin sesini bastırarak ezilenlerin haklarını savunur. Örneğin, Occupy Wall Street hareketi, Syriza ve Podemos siyasi partileri ekonomik eşitsizliğe karşı halk adına mücadele etme iddiasıyla ortaya çıkarak, ekonomik adalet ve servetin yeniden dağıtımını talep etmiştir.

Halkın demos olarak tanımlanması, halkın demokratik iradesine ve egemenliğine vurgu yapar. Bu yorumun kökeni, modern demokrasinin ortaya çıkmasıyla birlikte monarşik rejimlere içsel ve kaynağını teolojiden alan egemenlik anlayışının dönüşmesindedir (Lefort 1988). Bu yoruma göre, monarşide vücut bulan egemenlik anlayışı halka intikal eder. Demos kavramı siyasi bir kavramdır; kolektif bir siyasi irade ile bir arada yaşama tercihinde bulunan ve dış bir irade yerine öz yönetim arzusuyla siyasi birliktelik kuran vatan-

daşlığı kapsar. Popülist hareketler bu bağlamda mobilize olduğunda halkın kontrolü ele almasını savunur. Halkı siyasi kararları alma süreçlerine dahil etmeye çalışır ve siyasi gücü temsil yeteneğini kaybeden seçkinlerden ve oligarşik çıkar gruplarından geri almak ister.

Halkın demos olarak tanımlanması yorumu özünde demokrasiyi revize etme ve ilerletme iddiasında olduğu için çoğulculuğu ve ezilenlerin haklarını merkeze alan demokratik popülist hareketlerle özdeşleşir. Ancak, sağ popülistlerin de halk kavramına atıfta bulunması ve demokratik süreçler içinde hareket etmesi popülizm çalışmalarında kavram karşılıklığına neden olmuştur. Birçok sağ popülistin hedefi de ulusüstü kurumlara kaptırılan ulusal egemenliğin geri kazanılmasıdır. Brexit böyle bir motivasyonla gündeme gelmiş ve başarıya ulaşmıştır. Avrupa'daki sağ popülist partiler de AB karşıtı bir tutum takınırken hedeflerinde AB'nin halkın öz yönetimine ket vurduğu algısı vardır. Birçok sağ popülist hareket de halkın doğrudan kararlara katılımını savunarak halkın sesi olduğu iddiasındadır.

Bu nedenle popülistlerin demokrasi ile sorunu olmadığı, yalnızca liberalizme karşı oldukları doğru bir yaklaşım değildir. Sağ popülist partilerin halk anlayışı, demos ve pleb olarak tanımlanan halktan ziyade milliyetçilikle şekillenen millet anlayışına tekabül eder. Bu da halkın üçüncü anlamıdır. Bazı yazarlar, popülizm ve milliyetçilik arasında bir ayırım çizebilmek için halk ve millet kavramları arasında da keskin bir ayırım olduğu iddiasındadır (De Cleen, 2019). Rogers Brubaker (2020) ise halk kavramının yalnızca halk ve elitler arasında dikey bir karşıtlık kurmadığı, aynı zamanda millet anlamında yatay olarak da bir grubu diğerlerinden ayırdığını savunur. Brubaker'a göre, halk ve millet arasındaki fark iddia edildiği gibi net ve keskin değildir. Bu görüş, bu makalede tartıştığım tezle örtüşür; özellikle sağ popülist partilerin dışlayıcı ve homojenliğe dayanan popülist anlayışı etno-kültürel anlamda bir birliktelik öngörür. Demokrasi anlayışları da de-

mos yerine etnostan ilham alır.

Halk, etnos anlamında kullanıldığında ortak kültür, etnisite veya ulusal kimliğe dayalı bir birlikteliği kapsar. Bu bağlamda popülist söylem, etnisite temelli millet kapsamının dışında kalan unsurlara ve milletin bekasına, kimliğine ve refahına tehdit oluşturabilecek kurum ve gruplara karşı konumlanır. Bu söylemde halk, genellikle azınlıkları veya göçmenleri dışlayan belirli bir topluluğu temsil eder.

Yerlililik: Sağ popülist hareketler, yerelci motifleri kullanarak tabanlarını genişletmeyi hedeflemektedir. Hans-Georg Betz'in belirttiği gibi, "Lega (Nord), FPÖ, Norveç'teki Fremskrittspartiet [İlerleme Partisi] ve Avustralya'daki Pauline Hanson'ın One Nation [Bir Millet] partisi gibi çeşitli siyasi partilerin seçimlerdeki başarısı, büyük ölçüde bu partilerin yerleşik elite ve onların söylemlerine karşı yöneltilen popülist bir gündem doğrultusunda yerelci motifleri harekete geçirmelerine bağlıdır" (Betz, 2019: 128-129). Cas Mudde de son dönemde aşırı sağ popülist partilerin yükselişleri arkasındaki asıl tehlikenin popülizmden ziyade 'yerlililik' olduğunu ve popülizm hezeyanlarının aşırı sağın güçlü bir unsur olarak karşımıza çıkan yerlililiği bastırmaması gerektiğini öne sürmektedir.²

Yerlililik; ekonomik yerlililik, refah şovenizmi ve sembolik yerlililik olmak üzere üç boyutta incelenebilir (Betz, 2019). Ekonomik yerlililik, yabancılara iş verilmemesi ya da istihdamda önceliğin öz unsurlara verilmesi gerektiği fikrine dayanır. Refah şovenizmi, sosyal yardımların dağıtılmasında vatandaşlara mutlak öncelik verilmesini savunur. Sembolik yerlililik ise toplumun kültürel kimliğini savunmak için devletin daha aktif bir rol üstlenmesi gerektiğini ortaya koyar. Betz'e göre sembolik yerlililik, ekonomik temelli unsurların önüne geçmiştir ve son dönemdeki radikal sağ popülist seferberliğin başarısının merkezinde yer almaktadır.

Sağ popülizmde yerlililik, her üç durumda da

² Bkz: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2017/dec/07/cambridge-dictionary-nativism-populism-word-year> (Erişim, 10.12.2024).

milliyetçilik ve popülizm ile entegre olarak ideolojik bir söylem oluşturmaktadır. Bu yüzden, yerli ve yerlilik kavramlarını popülizm çalışmalarında kullanırken bu kavramların taşıdığı ve dışladığı anlamları göz önünde bulundurmamak gerekir. Sağ popülist söylemde yerli kavramı yalnızca coğrafya üzerinden tanımlanan bir aidiyet anlamı taşımamaktadır: Bir siyasi topluluğun asli unsuru olmak, etnik ve kültürel temellere dayandırılmaktadır (Betz, 2003; Rydgren, 2007).

Yerlilik ve milliyetçilik arasındaki bağ ve geçişkenlik, sağ popülist söylemdeki halk kavramının anlamını da etkiler. Bu söylemde halk kavramı yerliliğe eklenerek inşa edildiğinden, sağ popülist grupların halka atfettikleri yerlilik, etnik ve kültürel anlamda kullanılan millet kavramıyla örtüşmektedir. Dolayısıyla, halk ve millet kavramları arasında da açık bir ayırım olduğu düşünülmemelidir (Brubaker, 2020). Bu yüzden de sağ popülizm klasik anlamında dışlayıcı milliyetçilikten keskin hatlarla ayrılabilen bir kavram değildir (Halikiopoulou et al., 2013).

Yerlilik, milliyetçilik ve popülizm farklı kavramlar olsa da sağ popülizmde uyumlu bir biçimde birbirlerine entegre olarak ideolojik bir söylem oluşturabilmektedir. Bu bağlamda, sağ popülist hareketlerin refah şovenizmi ve göçmen karşıtlığı, etnik ve kültürel milliyetçiliğin tezahürü olarak değerlendirilmelidir (Brubaker, 2017; Betz, 2003). Sağ popülist hareketlere desteği halkın popülist tutumlarıyla ya da talepleriyle açıklamak milliyetçi ideolojilerin etkisini göz ardı etme tehlikesi taşımaktadır.

Sağ popülizm, halk ve elitler arasında hem dikey (hiyerarşik) hem de yatay (kültürel/ideolojik) bir karşıtlık kurmaktadır. İdeolojik ve söylemsel yaklaşım, popülist hareketlerin halk ve elitler arasındaki ayırım ve karşıtlığı dikey anlamda kurduğu konusunda hem fikirdir (De Cleen ve Stavrakakis, 2017). Buradaki dikey ilişki, halk ve elitler arasındaki hiyerarşiyi ifade eder. Sağ popülizm halk ve elitler arasındaki ilişkileri dikey olarak tanımlamakla birlikte, elitleri yeterince yerli ve milli görmez (Halikiopoulou et al., 2013;

Mudde, 2007). Elitleri milli cemaatten dışladığı için aynı zamanda elitlerle halk arasında yatay anlamda bir karşıtlık kurar. Sağ popülizmde elitler dikey olarak ayrıcalıklı bir zümre görülse de bu zümrenin milli birlikteliğin dışında olduğu düşünülür. Sağ popülistlere göre elitler liberal kozmopolit değerlere sahiptir ve ait olduğu topraklara bağlı ve kültürel değerlere hassasiyeti zayıflamıştır (Betz, 2003; Brubaker, 2017). Liberal elitler sınırları açarak göçmenlerin Avrupa'ya akın etmesine neden olmuştur. Aynı zamanda da çok kültürcü politikalar uygulayarak milli değerlerin aşınmasının önünü açmıştır.

Sol popülizmin hedefindeki elitler ise halkın çıkarlarına aykırı hareket ederek neoliberal ekonomi politikalara imza atan politikacılar ve teknokratlardır (Katsambekis, 2017; Kioupkiolis, 2016). Ancak Yunanistan'daki ekonomik kriz örneğinde olduğu gibi, sol popülist hareketler bu elitlerin dış güçlerle (AB, finansal kurumlar) işbirliği içinde bulunduğu ve bu kurumların çıkarlarına hizmet ettiğini de düşünür. Böylece dikey olarak kurulan karşıtlık ilişkisi yalnızca ulus devlet sınırları içindeki ilişkileri değil, ulus ötesindeki elitleri ve kurumları da kapsamına alan bir ilişkidir. Bu yüzden de yatay bir karşıtlık barındırır. Halk bir ulusun mensubu olarak tanımlandığında, ulusun çıkarlarına aykırı karar alan elitler aynı zamanda ulustan dışlanır.

Homojenlik: Popülizme yönelik ideolojik yaklaşımın önemli bir eleştirisi, halkı ve elitleri karşıt homojen gruplar olarak değerlendirmesidir. Bu bakış açısı, popülizmin homojen ve ahlaki açıdan saf bir halk inşa ettiği varsayımına dayanır. Ancak bu varsayım, popülizmi anlamada analitik ve normatif önyargılara yol açabilir. Bu önyargı, popülizmi çoğulculuk ve liberalizm karşıtlığıyla eşdeğer tutar. Bazı yazarlar, bu durumun liberal ve çoğulcu dünya görüşleriyle uyumsuz olduğunu savunur (Müller, 2016; Urbinati, 2019). Fakat bu argüman, sağ popülist hareketler için geçerli olsa da demokratik (çoğulcu, kapsayıcı, özgürlükçü) hedefler için örgütlenen popülist hareketler için genellikle geçerli değildir. Demokratik popülist

hareketler, çoğunlukla farklılıkları koruyan bir birlik kurmaya çalışır.

Bu bağlamda sağ popülist hareketlerin homojenlik söyleminin demokrasiyi zedelediği inkâr edilemez bir gerçektir. Bu hareketler, homojen bir toplum arzusuyla toplumun bazı kesimlerini dışlar. Ancak demokratik popülist hareketler, farklı toplumsal sınıfların ve grupların siyasi taleplerini ve farklılıklarını inkâr etmeyen toplumsal bir kolektif özne yaratma iddiasındadır. Buradaki hedef, homojenlikten ziyade stratejik bir amaç (otoriter baskıcı rejim, oligarşik yapılar ve neoliberalizm karşıtlığı) doğrultusunda birlikte hareket edebilmektir (Katsambekis, 2020). Bu kapsamda bir sosyal hareketin demokratik karakteri, Laclau ve Mouffe'un (1985) öne sürdüğü radikal demokrasi tezi üzerine inşa edilir. Bu tarz bir demokratik vizyon etrafında şekillenen siyaset stratejisi homojenlik üzerinden birliklik kurmak yerine, farklı sınıflar/gruplar ve onların siyasi talepleri arasında çoğulculuğu ön plana alan bir birlik duygusu oluşturmayı hedeflemektedir. Syriza, Podemos ve Bernie Sander'in izledikleri siyaset strateji bu tarz populize örnek verilebilir (Bugarcic, 2019: 390).

Burada altı çizilmesi gereken unsur, sağ popülist hareketlerin homojenlik iddiasının arkasında sınıfsız bir toplum tahayyülü yatmasıdır. Bu hareketler, halkı seçkinlere karşı mobilize ederken siyasi anlamda sınıf mücadelesini reddeder. Sağ popülistler özellikle Batı Avrupa'da ve ABD'de, neoliberal politikalar ve ekonomik küreselleşme sürecinde kaybeden grup olan işçi sınıfına hitap eder. Ancak işçi sınıfını, kapitalist sınıflara karşı değil, göçmenlere ve göçmen yanlısı politikalar izleyen liberal elitlere karşı mobilize ederler. Bu stratejide halk kavramı bir boş gösteren işleviyle (*empty signifier*) işçi sınıfını içinde yer aldığı sosyal ilişkilerden arındırarak, işçi sınıfının etno-kültürel anlamda homojen bir grubun unsuru olarak görülmesine hizmet eder. Bu yaklaşım, göçmenler başta olmak üzere toplumun asli unsurları olarak görülmeyen grupların halk tanımından dışlanmasına yol açar ve dışlanmış kesimlerin

halk kavramına dâhil edilmesini engeller.

Sonuç olarak, popülizmi anlamada halkın homojen bir grup olarak değerlendirilmesi, özellikle sol popülizm için geçerli olmayan bir yaklaşımdır ve popülizmin çeşitliliğini göz ardı eden analizlere neden olabilir. Ayrıca, popülizmde halk ve elitler arasındaki karşıtlık ilişkisi ahlaki açıdan değil, siyasi bir açıdan kurulur. Zira, bazı sağ popülist liderler de siyasi başarıya ulaşabilmek için ahlakçı bir perspektiften hareket ederek homojen bir grubun ahlaki üstünlüğünde ısrar etmek yerine, tabanlarını genişletme için farklı gruplara hitap etme ihtiyacı duyabilmektedir. Örneğin, Marine Le Pen'in Yahudi ve LGBT topluluklarına yönelik ılımlı bir tavır sergilediği görülmüştür (Mondon, 2014).

Halk egemenliği: Popülist hareketler, ulus egemenliğine dayandıkları için minimal düzeyde demokrasiyi reddetmez (Mudde, 2004; Mudde ve Kaltwasser, 2012). Ancak, sağ popülist hareketlerin demokrasi anlayışları, demokrasinin temel ilkeleriyle çelişmektedir. Demokrasinin özü, yurttaşların siyasi bir topluluk üyeliği anlamındaki demos kavramına dayanır. Oysa sağ popülistlerin halk kavrayışı, etno-kültürel bir özdeşlik üzerine kurulu etnos tanımından ileri gelmektedir. Demokrasi, demosun egemenliğine tekabül ederken, etnosun egemenliği bir tür etnokraziye işaret eder.

Sağ popülistler, Carl Schmitt'in anti-liberal demokrasi teorisiyle özdeşleşir biçimde halk egemenliğini homojenliğe dayandırır. Bu yaklaşım, sağ popülizmin eklemlendiği yerlici ve etnik milliyetçi ideolojilerle birleştiğinde, demokrasinin temel eşitlik ilkeleriyle çelişir. Eski Yunan geleneğinden türeyen *isopoliteia* (eşit yurttaşlık), *isegoria* (konuşma özgürlüğü) ve *isonomia* (hukuk önünde eşitlik) gibi kriterler, sağ popülizmin dayandığı demokrasi anlayışıyla bağdaşmamaktadır.

Sağ popülist söylemde halk, toplumsal refahın öncelikle toplumun öz unsurlarına dağıtıldığı homojen ve sınıfsız bir toplum olarak tasavvur edilir. Bu hayal edilen homojenlik, yitirilen bir

geçmiş özlemi üzerine inşa edilir (Taggart, 2000). Homojen toplum miti; halkın iradesi, halk egemenliği ve erdemli halk gibi popülist söylemin bileşenlerini birbirine bağlar. Dolayısıyla, sağ popülizmin demokratik süreçleri benimsediği ya da demokrasi ile sorunları olmadığı tezi yanlış ve tutarsızdır. Sağ popülist hareketlerin kolektif bir özne olarak inşa ettiği halk kavramı, demokrasi projesini baltalamaktadır.

Demokrasi teorisi eşitlik normunu temel alarak, sağ popülistlerin aksine, siyasi katılımı genişletmeye odaklanmaktadır. Müzakereci demokrasi ve radikal demokrasi gibi demokrasi teorisindeki zengin literatür bize sağ popülistlerin egemenlik ve homojen halk tahayyülünün demokrasiyle uyşamayacağını göstermektedir. Örneğin, Habermas'ın (1996) kamu özerkliği (*public autonomy*) kavramı, vatandaşların kamusal alandaki eşit katılımına ve sivil toplum aracılığıyla siyasi kararlara müdahil olmalarına dayanır. Bu katılımın temeli; vatandaşların eşit olarak ortak, kamuya ait ve geneli ilgilendiren konularda görüşlerini bildirmesi ve sivil toplum ve siyasal partiler aracılığıyla siyasi karar alma süreçlerini etkilemesidir. Müzakereci demokrasi, kolektif katılım ve kamusal tartışmaya dayalı vatandaşlık unsurlarını ön plana çıkarması nedeniyle, sağ popülistlerin öne sürdüğü etnos temelli kolektif egemenlik projesine güçlü bir demokratik alternatif sunar.

Laclau ve Mouffe'un radikal demokrasi anlayışı da çoğulcu ve katılımcı bir demokratik özne kurma çabasıdır. Laclau ve Mouffe (1985) Habermas'ın aksine siyasetin özüne rasyonellik yerine çatışmayı koyar. Halk öznesinin, farklı grupların demokratik taleplerinin baskıcı bir rejim ya da sisteme karşı (siyasi ya da sosyo-ekonomik) bir araya gelmesi sonucu ortaya çıktığını savunur. Radikal demokraside halk kavramının özü yoktur; siyasi bir stratejinin parçasıdır. Burada halk kavramı, sağ popülist hareketlerin etnosla özdeşleşen yerliliğinin aksine dışlanmaya, göz ardı edilmeye ve özgürlüklerin kısıtlanmasına karşı aktive edilen boş bir gösterendir. Zira modern demokrasiler halk (ya da milletin) egemen-

liği kurgusu üzerine kurulsa da, halk gücünü fiilen kullanmaz. Modern demokrasiler temsiliyet ilişkileri üzerine kurulmuştur. Bu kurguda halk, sembolik ve temsili bir kavramdır. Bu da halkın talep ve şikayetlerinin temsilini ön plana çıkarır. Mouffe'un son dönemde radikal demokrasi ve Laclau'nun biçimsel popülizm teorisini birleştirerek neoliberalizme karşı sol içinden bir popülist strateji önerdiği çalışması, popülist strateji ile çoğulcu bir halk yaratma çabasına örnek teşkil etmektedir (Mouffe, 2018). Bu yaklaşım, sağ popülizmin demokrasi anlayışına alternatif bir model sunmaktadır.

Yapısal Dönüşümler ve Temsiliyet Krizi

Popülizme söylemsel yaklaşım, diğer yaklaşımlardan popülist hareketlerin ortaya çıkması ve güçlenmesine getirdiği açıklamalarla ayrılır. Diğer yaklaşımlar, popülizme neden olan yapısal ve kurumsal faktörlerin popülist siyaset stratejisi içerisinde edindiği anlamları göz ardı edebilmektedir (De Cleen ve Stavrakakis, 2017).

Laclau, popülizmi içerik odaklı bir yaklaşımdan uzaklaştırarak, onun farklı demokratik talepleri ekleme mantığına odaklanır. Bu yeni çerçeve, popülist söylemleri analiz etmek ve anlamak için ideolojik yaklaşımdan daha farklı bir perspektif sunar. Söylem olarak popülizm, halkın boş bir gösteren (*empty signifier*) olduğunu savunur, çünkü halkın anlamı ve siyasi önemi hem ortaya çıktığı bağlama hem de onu kullanan aktörlerin ideolojik özelliklerine bağlıdır. Laclau (2005) popülist söylemin temel yapısına dair bir şema sunmanın yanı sıra, popülist stratejinin başarısı için gerekli toplumsal ön koşullara da ışık tutar. Laclau'nun yaklaşımı, literatürde popülizmin yapısal koşullarından biri olarak gösterilen temsil krizi süreci ile örtüşmektedir.

Laclau'nun söylemsel yaklaşımında kitlesel partilerin zayıflaması, sendikaların güç kaybetmesi ve neoliberal politikalar başta olmak üzere temsiliyet krizine neden olan faktörler, popülizmi besleyen olasılık koşulları (*conditions of possibility*) olarak değerlendirilmelidir. Bu bağlamda söylem analizi, popülizm ve toplumdaki köklü değişim

süreçlerinde ya da sosyal yapıların çözümlenmelerinde (*dislocation*) yaşanan ekonomik, siyasi ve toplumsal krizler arasında bir nedensellik kurmakla birlikte, popülist hareketlerin etkisini ve kitleler nezdindeki cazibesini anlamak ve açıklayabilmek için bu hareketlerin krizlerin nedenleri ve çözümlerine yüklediği anlamları da ciddiye almamız gerektiğini ortaya koymaktadır. Bunun nedeni, halkı elitlerin karşısında konumlandıran konjonktürel popülist siyasi anlatıların, krizlere ve mevcut düzenin tıkanmışlığına karşı alternatif yorum ve çözüm projeleri üzerine kurgulanmasıdır.

Bu bağlamda, bu bölümde sosyal yapıların dönüşümü ve populizm aradındaki ilişki söylem analizi süzgecinden geçirilerek koşulların olanaklılığı çerçevesinde değerlendirilmektedir. Koşulların olanaklılığı terimi, bir şeyin gerçekleşmesi veya var olması için ön koşulları yaratan çeşitli faktörleri ve bağlamı ifade eder. Bu koşullar, bir şeyin sadece doğrudan nedenleri değildir; daha geniş anlamda ortaya çıkışı ya da gelişimi için ortam hazırlayan sosyal, kültürel, ekonomik, politik veya tarihsel koşullardır. Bu koşullar, bir şeyin mümkün olma ihtimalini etkileyen çeşitli faktörler, durumlar veya özelliklerdir. Özüde, koşulların olanaklılığı şu soruyu sormaktadır: Bir olgu (örneğin, bir sosyal hareket, belirli bir politika, kültürel bir eğilim) hangi koşullar altında mümkün hale gelir?

Söylem analizi, yapısal ve tarihsel koşulları birlikte ele alır, çünkü söylemler tarihsel bağlamdan ve yapıların yerinden oynamasından (*dislocation*) bağımsız olarak ortaya çıkamaz ve anlam kazanmaz (Laclau 1990). Bu metodolojik yaklaşımdan hareketle popülizmin zeminini hazırlayan tarihsel koşullarla sosyal aktörlerin siyasi projeleri arasında bir bağ kurmak mümkündür. Bu noktada, bu makalede savunulan metodolojik tez şöyle ifade edilebilir: Ekonomik, siyasi ve demografik krizler yapılar da kırılmaları neden olarak yeni siyasi projelerin ve siyasi söylemlerin önünü açar, ancak Moffitt'in (2015) belirttiği gibi siyasi gruplar bu tarz krizleri basit bir nedensel açıklamaya

uyan verili bir olgu olarak deneyimlemez. Söylem analizinin temelinde yer alan bu inşacı yaklaşımda kriz siyasi aktörler için nesnel ve tarafsız bir şekilde erişilebilir bir olgu değildir. Bu yaklaşıma göre popülist aktörler sosyal yapılarıdaki çözümler ve krizleri farklı ideolojik açılarından ve değerler süzgecinden geçirerek bir siyasi anlatı oluşturur. Demokratik kurumların toplumla olan bağlarının zayıflamasına neden olan sosyal süreçler bu metodolojik çerçeve doğrultusunda incelenebilir. Literatürde kurumsal aracılık krizi ya da temsiliyet krizi olarak adlandırılan bu durumun popülist anlatıda nasıl şekillendiği incelenebilir.

Demokratik kurumların zaman içinde azalan duyarlılığı, etkinliği ve temsil kabiliyetini kaybetmesi, popülist hareketlerin ortaya çıkmasındaki en önemli etkenlerden biridir (Kriesi, 2014). Kurumlar vatandaşların sorunlarına yeterince cevap veremez hale geldiğinde, popülistler kitlelerin öfkesinden faydalanarak güç kazanmıştır. Siyaset kurumları ve hükümetlerin vatandaşların ihtiyaç ve taleplerine karşı duyarsız hale gelmesi ve sorunları çözmede yetersiz kalması, popülistlerin sistem ve statüko karşıtı söylemleri vasıtasıyla muhalif seçmenlerin desteğini kazanmasının önünü açmıştır.

Siyasal partilerin dönüşümü: Temsiliyet krizinin ilk boyutu, geleneksel siyasi partilerin dönüşümüdür. Partilerin üye sayılarındaki azalma, seçmen sadakatinin ve seçim istikrarının düşmesi, siyasetçilerin partilere olan bağımlılığını zayıflatmıştır. Bu durum, geleneksel parti yapılarının erozyonuna, bağımsız adayların sayısının artmasına ve seçmen davranışlarındaki değişkenliğin artmasına neden olmuştur (Mair, 2002, 2011). Mair (2013), parti demokrasisi çağının sona erdiğini ve partilerin toplumdan koptuğunu savunmaktadır. Bu bağlamda, özellikle sosyal demokrat partilerin zayıflaması, popülist hareketlerin güçlenmesinde etkili olmuştur (Berman, 2021). Bu partilerin geçmişte dezavantajlı ve güçsüz kesimlerin savunucusu rolünü üstlenirken, son yıllarda bu işlevi yerine getirme yeteneğini veya

isteğini kaybetmesi, popülistlerin sessiz kesimin savunucusu olma iddiasıyla bir grup seçmeni ikna edebilmesine olanak tanımıştır (Berman ve Snegovaya, 2019).

Sivil toplumun dönüşümü: Kurumsal aracılıkta önemli bir role sahip olan sivil toplumun zayıflaması da bu süreci derinleştirmiştir. II. Dünya Savaşı sonrası dönemde hâkim olan Keynesyen model, endüstri işçisi-işveren uzlaşması, sendikalar ve kitlesel partiler, 1970'lerdeki ekonomik krizle birlikte zayıflamaya başlamıştır. Siyasi partiler, bu dönüşüme PR stratejileri geliştirerek ve siyaseti (*politics*) yönetimden (*administration*) ayırarak yanıt vermeye çalışmıştır. Ancak bu çabalar, siyasetin kitlelerle bağının kopmasına ve partilerin kitleleri mobilize etme kabiliyetinin zayıflamasına engel olamamıştır.

Neoliberal dönüşüm öncesinde, siyasi partilerin disiplini ve liderliği önem arz ederken, partiler ve sendikalar işçi ve orta sınıfların çıkarlarını temsil etme işlevini üstlenmekteydi. Buna karşın, yeni dönemde küçük ve büyük ölçekli girişimciler ile güvencesiz istihdam koşullarına sahip işçi sınıfı ön plana çıkmıştır. 1970'li yıllardan itibaren artan kamu borçları, sermaye ve emek arasındaki taleplerin dengesinde de değişime yol açmıştır. Bu dönemde örgütsel yapılar giderek zayıflamıştır. Kolektif aidiyetlerin (siyasi partiler, sendikalar ve kamusal anlamda toplum) gerilemesi sonucu toplumsal bütünlük parçalanmıştır.

Toplumun giderek bireyselleşmesi (Giddens, 1991) de bireyleri siyasi partilere bağlayan geleneksel toplumsal bağları zayıflatmıştır. Bu ortamda, bireyler yerleşik kurumları atlayarak, halkın tamamına seslenmeyi hedefleyen popülist söylemlere daha açık hale gelmiştir (Katz & Mair, 1995). Siyasetin medyalaşması bu süreci hızlandırmıştır. Liderler, seçmenlerle doğrudan iletişim kurabilmek için sosyal medya kullanımı ve parti mekanizmasından bağımsız kampanyalar düzenlemeye başlamıştır (Mazzoleni & Schulz, 1999).

Yönetişim: Temsiliyet krizini tetikleyen önemli bir süreç de yönetim (*governance*) mekanizmalarındaki reformlar nedeniyle, siyasi sistemlerin genelini meşruiyetinin ve hesap verebilirliğinin sorgulanmasıdır. Ulus devletle sınırlı hiyerarşik bürokratik yapılardan, ulusötesi ve bölgesel yapılara yetki aktarımı ve yönetim kapsamında farklı paydaşları bir araya getiren ağların (*networks*) oluşumu, kamu yönetiminin piyasa mantığına uygun biçimde örgütlenmesi, demokratik karar alma ve uygulama süreçlerindeki hesap verebilirlik ve sorumluluk atfedebilme endişelerini artırmıştır. Karar alma mekanizmalarının giderek teknikleşmesi, şeffaflıktan uzaklaşması ve halktan kopması, popülist söylemin elitlere yönelmesine ve sistem eleştirilerine zemin hazırlamıştır.

Bu noktada, popülistlerin ana hedefi Avrupa Birliği (AB) entegrasyon sürecinin etkisidir. Popülistler, AB'nin demokratik süreçlerin temel işlevlerinden biri olan farklı politika alternatifleri sunma imkânını zayıflattığını öne sürmektedir. AB'nin demokrasi eksikliği algısı, politikaların ulusal devletlere dayatıldığı ve ulusal egemenliğe sınırlamalar getirildiği yönündeki görüşler, AB karşıtı popülizmin yükselişini beslemiştir (Usherwood & Startin, 2013). İngiltere'deki Brexit hareketi ve İtalya'daki Lega Nord gibi örnekler, bu anlayışı yansıtmaktadır (Hobolt, 2016; Verbeek & Zaslove, 2015)

Neoliberalizm ve gelir dağılımında adaletsizlik: Yirminci yüzyılın sonlarında yaşanan gelir ve servet eşitsizliğindeki büyük artış (Piketty, 2017), popülizme verilen desteğin ve temsiliyet krizinin diğer bir boyutudur. Kapitalist sistemdeki dönüşümler, ekonomik yapıda önemli değişimlere neden olmuştur. Post-Fordist üretime geçiş süreci, güvencesiz işlerin artması, imalat sektöründe gerileme ve hizmet sektöründeki istihdam olanaklarının yükselmesiyle birlikte ücretlerde düşüşü ve satın alım gücünün azalmasını beraberinde getirmiştir (Streeck, 2017). Finansal sektörün büyümesi, bankacılık sistemindeki değişimler ve kredi piyasasının genişlemesi bu dönüşümün parçalarıdır. Refah

devletinden bireysel varlık sahipliğine doğru bir geçiş yaşanmıştır (Crouch, 2019). 1970'ler ve 80'lerdeki ekonomik şoklar sonrası ücretler durağanlaşmış, üretkenlik düşmüş ve eşişsizlik artmıştır. Çalışanlar daha az kazanmakla birlikte daha fazla borçlanabilir hale gelmiştir.

Bu ekonomik faktörler özellikle belli kesimleri olumsuz etkilemektedir. Küreselleşme ve sanayi sonrası toplum, özellikle işçileri ve alt düzey yöneticileri olumsuz etkilemiştir. Düşük ücretli vasıfsız işçiler, uzun süreli işsizler, daralan sosyal yardımlara bağımlı haneler, kamu konut sakinleri, tek ebeveynli aileler ve göçmen yoğunluğu fazla olan iç şehirlerde yaşayan yoksul beyaz nüfus grupları ekonomik politikalardan olumsuz etkilenen gruplardır. Küreselleşmenin ve neoliberal dönüşümün kaybedenleri olarak görülen bu gruplar, ekonomik sistemdeki değişimlerle başa çıkmak için gerekli bilgi ve becerilere sahip değildir ve yaşam standartları düşmektedir. Bu durum, kitlelerde öfkeye ve hüsrana yol açmıştır. Ana akım partiler bu tepkiyi doğru yorumlamada başarısız olunca, genellikle yeniden dağıtım ve sosyal koruma planları vaat eden aşırı sağ ve popülist partiler bir alternatif haline gelmiştir.

İlerici neoliberalizm: Nancy Fraser (2019), Trump örneğinden hareket ederek sağ popülist seçmenin karşı çıktığı dönüşümü vurgulamak için ilerici neoliberalizm kavramını ortaya atar. İlerici neoliberalizm 1992 yılında Bill Clinton ile başlamıştır. Clinton, Tony Blair'in Üçüncü Yol politikası ile uyumlu bir politika izlemiş ve sınıf siyasetini inkar etmiştir. Sendikalı imalat işçileri, Afro-Amerikalılar ve kentsel orta sınıflarla bir koalisyon kurmak yerine; girişimciler, banliyö toplulukları, yukarıda belirtilen yeni toplumsal hareketler ve gençlerden oluşan yeni bir ittifak kurmayı tercih etmiştir. Clinton yönetimi, bankacılık sisteminin düzenlemesini kaldırmış ve serbest ticaret anlaşmaları müzakere etmiştir. Bu da sanayi sektörüne darbe vurmuştur. Clinton, sendikaların zayıflaması, reel ücretlerin düşmesi ve iş güvencesizliğinin artmasında sorumludur. Obama da benzer bir siyasi ekonimi yaklaşımı sürdürmüştür. Bu

dönemde sanayi sektörü zayıflamaya devam ettiği için, bu kesim Trump'a yönelmiştir.

Fraser'ın tezini kısaca özetlemek gerekirse, yeni toplumsal hareketlerin (feminizm, anti-ırkçılık, çokkültürlülük ve LGBTQ hakları) getirdiği özgürlükçü söylemlerle birlikte sosyal güvenlik mekanizmalarının zayıflaması el ele gitmiştir. Fraser, bu söylemlere karşı değildir. Fakat bu söylemlerin finansal kapitalizmle uyumlu bir biçimde kurgulandığının altını çizerek (söylemsel düzeyde), neoliberalizmi güçlendirdiğini ve imalat sektörünün ve orta sınıfın tahribatının yapısal nedenlerini gizlediğini savunur. Bir bakıma neoliberal politikalar; liyakat, çeşitlilik, güçlendirme ve ayrımcılık yapmama gibi söylemleri bünyesine adapte etmiştir. Yeni toplumsal hareketlerin gündeme getirdiği özgürlük ve tanınma talepleri yeni sol ve liberal siyasi partiler tarafından dikkate alınmıştır. Ancak bu talepler eşişlik yerine liyakatla ilişkilendirilmiştir. Bu nedenle, yeni özgürlükçü uygulamalar, ezilen ve toplumun çeperindeki kesimlerin genel bir özgürleşmesinin önünü açmak yerine; sadece azınlıkların kısıtlı bir bölümüne, yetenekleri ve üstün başarıları yoluyla sınıf atlayarak kapitalizmin yönetici kesimine entegre olan kesimine odaklanmıştır. Zira, Fraser'in de belirttiği gibi bu normlar farklı bir siyasi stratejiye (sınıf siyasetine) dahil edilmiş olsalardı, daha eşişlikçi siyasi amaçlara amaçlara hizmet edebilirdi.

Kültürel değişim: Bazı yazarlara göre popülizm, 1970'lerin sessiz devrimine karşı tepkidir (Inglehart, 1977; Inglehart and Norris, 2016). Maddi değerlerden postmodern değerlere geçiş, sessiz bir devrimdir. Bu değişim, temel ihtiyaçların karşılanması politikasından bireysel özgürlüklerin (çokkültürlülük, cinsiyet ve ırksal eşişlik, cinsel özgürlük) artırılmasına odaklanmaya geçişi yansıtır. Bu döneme sol-liberal partilerin yükselişi eşlik ederken, muhafazakâr veya gerici partiler karşı-devrimi başlatır. Yeni özgürlükçü liberalizm, azınlık haklarında ilerleme sağlanmasını ve geleneksel normlara meydan okunmasını beraberinde getirmişti (Fraser,

2019). Muhafazakâr kesimler ise bireycilik, çokkültürlülük, çeşitlilik ve feminizm gibi liberal değerlerin yayılmasını, geleneksel değerler için bir tehdit olarak görmekteydi (Minkenberg, 2000). Yeni değerler bireysel özerkliğe vurgu yaparken geleneksel anlamda otoriteyi zayıflatıyordu. Buna karşı aşırı sağ, izole ve kaygılı bireylerin üzerindeki baskıyı azaltmayı vaat etmekteydi.

Aşırı sağ partilerin dönüşümü: Bu gelişmeler ışığında, aşırı sağ partilerin söylem değiştirmesi popülist hareketin yükselişinde etkili olmuştur (Heinisch, 2003; Mudde, 2007). Birçok Avrupalı sağ popülist parti, 1970'lerde ve 1980'lerde neo-faşist veya anti-demokratik hareketler olarak ortaya çıkmış ve başlangıçta düşük oy oranlarına sahip olmuştur (Fennema et al., 2007). Ancak, daha sonra söylemlerini yumuşatarak ve demokrasiyi benimseyerek (hatta bazı durumlarda savunduklarını iddia ederek) oy oranlarını artırmayı başarmışlardır (Art, 2011; Ignazi 2003).

Sonuç olarak, demokratik kurumların toplumla olan bağlarının zayıflaması, siyasi partilerin dönüşümü, sivil toplumun zayıflaması, toplumun bireyselleşmesi, yönetim mekanizmalarındaki değişim ve Avrupa entegrasyon süreci gibi faktörler, popülizmin yükselişine zemin hazırlamıştır. Bu süreçte popülist partilerin stratejik dönüşümü de etkili olmuştur.

Bu bağlamda popülist hareketlerin hedefi, siyasetin dışına itilmiş (*depoliticized*) alanlarda kendi anlayışları doğrultusunda demokratik denetimi yeniden tesis etmek ve halkın karar alma süreçlerine katılımını sağlamaktır. Diğer bir deyişle, popülistler karar alma mekanizmalarını yeniden politikleştirmeye (*repoliticization*) çalışmaktadır. Popülistler, kamuyu ilgilendiren temel meselelerin siyaset dışı teknik konular seviyesinde ele alınmasına karşı çıkmaktadır, çünkü siyaset alanında ele alınması gereken bir problem kamusal alanda yeterince tartışılma imkânı bulamadığında demokratik süreçler sekteye uğramaktadır.

Bu durumun bir nedeni, siyasal partilerin birbirinden ideolojik açıdan ayrışamaz hale gelerek

radikal merkezde buluşmasıdır. Diğer bir ifadeyle, siyasi partiler çözüm üretiminde birbirlerinden ayırt edilemez politikalar önermektedir. Teknokratik yönetimin güçlenmesinde olduğu gibi, bu durumun arkasında da siyasetin yönetim reformlarıyla geçirdiği yapısal dönüşüm bulunmaktadır. Neoliberal yönetim reformları; sosyal ilişkilerin merkezinde yer alan çoğulluk, birbiriyle uyuşmayan farklı çıkarlar ve farklı değerlerden kaynaklanan çatışmacı siyaset yerine, ideolojiler üstü ve sadece problem çözme odaklı yeni bir yönetim anlayışı getirmiştir. Popülist hareketler bu ortamda sınırlı siyasi seçeneklere duyulan tepkiyi organize ederek, sistem içindeki partilerin dışında siyasi söylemler getirmeye odaklanmıştır.

Popülist Hareketlerin Kriz Ortamında Yükselişi

Demografik, ekonomik ve kültürel krizler popülist siyasi hareketlerin yükselişini tetiklemektedir. Ekonomik, siyasi ve toplumsal krizler, sosyal yapıdaki mevcut kırılma noktaları derinleştirerek ekonomik eşitsizlikleri, göç konusundaki endişeleri ve elitlere duyulan güvensizliği körükler. Ne var ki, uzun süreli ekonomik, siyasi ve toplumsal trendler ve krizler ile popülizm arasında doğrudan bir bağ kurulamaz (Laclau, 2005). Bunun nedeni, yapısal dönüşümler ve krizlerin söylem süzgecinden geçmeden doğrudan popülizme neden olamayacağıdır. Popülistler kriz imgeleri ve kriz retoriği kullanarak gündemlerini meşrulaştırmaya çalışmaktadır (Brubaker, 2018; Laclau, 2005). Bu bağlamda sağ ve sol popülist hareketlerin krizlere karşı geliştirdiği söylem farklılığına dikkat çekmek gerekmektedir.

Sağ Popülizm ve Kriz: Sağ popülist hareketler, genellikle korumacı söylemler öne sürerek ekonomik, güvenlik ve kültür alanlarında halkın çıkarlarını korumayı amaçlayan bir anlatı kurar. Bu alanlardaki kaygı ve korkular, basit çözümler sunan sağ popülist söylemlerin yükselişine zemin hazırlamaktadır (Wodak, 2015). Sağ popülist söylemde ekonomik korumacılık, yerli sanayii, (asli unsur olarak) vatandaşları ve iç pazarı dış rekabetten korumayı hedefler (Jones, 2021). Bu

söylem; iş kaybı, haksız ticaret uygulamaları ve ekonomik gerileme endişelerine hitap etmektedir.³ Özellikle 2008 krizi gibi büyük çaplı olaylar, düşük gelirli kesimleri daha da olumsuz etkilemekte ve popülistlerin 'sistem hileli, diğerleri bizim pahamıza faydalanıyor' söylemini inandırıcı kılmaktadır. Nitekim krizin ardından Avrupa'da Lega Nord, AfD, Norveç İlerleme Partisi ve Finlandiya Partisi gibi sağ popülist partiler ulusal siyasette güç kazanmıştır.

Göç konusunda ise sağ popülistler mültecileri potansiyel güvenlik tehdidi olarak tasvir etmekte, mültecileri terör saldırıları ve suç oranlarındaki artışından sorumlu tutmaktadır. Bu 'biz ve ötekiler' ayrımını besleyen söylem, popülistlerin halkın koruyucusu imajını pekiştirmekte ve kitleler üzerindeki etkisini artırmaktadır (Mudde & Kaltwasser, 2017; Müller, 2016). Zira, bazı araştırmacılar, refah şoven aşırı sağ partilere oy verme olasılığının, yerli halkın sosyal yardımlara erişimlerinin göçmenler tarafından kısıtlandığı algısının yüksek olduğu yerlerde arttığını gözlemlemiştir. Araştırmalar, küreselleşmenin büyük nüfus hareketlerine yol açtığı yerlerde, önemli miktarda aynı sosyal programlara (barınma, sağlık hizmeti ve eğitim dahil) sahip ülkelerde, refah devleti şovenizmi yapan partilere verilen desteğin artabildiğini göstermektedir.⁴ Bu durum, söz konusu programlara erişim konusunda vatandaşlar ile göçmenler arasında refahın dağıtım çatışması yaratmaktadır.

Popülist söylem ayrıca ulusal güvenlik ve kültürel tehditlerle ilgili kaygıları kullanarak güvenlikçi politikaları meşrulaştırır. Sağ popülist hareketler sınır güvenliği önlemlerini artırmayı, istihbarat toplama faaliyetlerini yoğunlaştırmayı ve kısıtlı göç politikaları uygulamayı savunur. Kültürel korumacılık; geleneksel değerleri, normları ve kimlikleri zararlı veya yıkıcı olarak algılanan dış etkilere korumayı hedefler. Bu yüzden sağ popülist hareketler göçü sınırlamayı ve gele-

neksel aile yapısını ve cinsiyet rollerini muhafaza etmeyi savunur (Norris and Inglehart, 2019). Kültürel homojenleşme, milli kimlik kaybı ve ahlaki çöküş korkularına hitap ederek asli unsurun kültürel yapısını korumaya yönelik politikalar geliştirmeye odaklanır (Moran & Littler, 2020).

Özetle, ekonomik krizler (durgunluk), terör saldırıları veya hızlı toplumsal değişim gibi olaylar, kitlelerde kaygı ve belirsizlik yaratır. Bu durum, kitleleri sağ popülistlerin anlatılarına daha açık hale getirir. Farklı krizleri birbirine bağlayan sağ popülist anlatı; ekonomik, kültürel ve güvenlik temelli kaygıların tümünü tek bir potada eriterek, halk desteğini artırmaya ve politikalarını meşrulaştırmaya çalışmaktadır. Sağ popülistler, medya, akademi ve hükümet gibi kurumlara olan güveni sarsarak bir bilgi boşluğu yaratmakta, bu da alternatif gerçeklerin ve popülist seslerin ivme kazanmasına neden olmaktadır.

Sol Popülizm ve Ekonomik Kriz

Sol popülist hareketler Yunanistan, İtalya ve Portekiz gibi ülkelerde 2008 ekonomik krizi öncesinde yüksek kamu borcu oluşması ve kemer sıkma politikalarının halkta neden olduğu tepki ortamında güçlü siyasi aktörler olarak ortaya çıkmıştır. 2008 küresel ekonomik krizi sonrasında Güney Avrupa ülkeleri ciddi ekonomik zorluklarla karşı karşıya kaldığında, Avrupa Merkez Bankası (ECB), Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Avrupa Birliği (AB) Komisyonu'ndan oluşan 'üçlü Troyka' kriz yaşayan ülkelere Alman ekonomik modelini temel alan şartlı krediler sunmuştu. Bu model; ücret disiplini, dezenflasyon ve rekabetçilik üzerine kuruluydu (Streeck, 2015). Güney Avrupa ülkeleri, AB'ye olan yüksek destekleri nedeniyle, bu şartları kabul etmekte tereddüt etmemiştir.

Üçlü troykanın dayattığı reformlar kapsamlıydı. İşgücü piyasasının esnekleştirilmesi, kamu hizmetlerinin serbestleştirilmesi, kamu çalışanlarının maaşlarının dondurulması veya

3 Gelişmiş ülkelerde kendini ekonomik açıdan kaybeden olarak gören kesimler, bir yandan da yaşadıkları sorunların sorumlusu

olarak Çin gibi ülkeleri ve kendi toplumlarındaki kazananları görüyordu (Milanovic, 2019, 2016; Rodrik, 2011).

4 Çalışmanın kaynağı: <https://fordschool.umich.edu/news/2022/cavaill-far-right-parties-find-favor-where-immigrants-citizens-vie-same-public-housing> (Erişim, 10.12.2024).

kesilmesi ve işsizlik ödeneklerinde kesintiler gibi sert önlemler içeriyordu. Kriz döneminde iktidara gelen liderler benzer bir tutum takındı. İtalya'da Mario Monti, Yunanistan'da Lucas Papademos gibi teknokratlar ile Yunanistan'da Antonis Samaras ve İspanya'da Mariano Rajoy gibi muhafazakar liderler, kemer sıkma politikalarını uygulamaya direnmedi. Teknokrat ve muhafazakar hükümetler, bu sert önlemleri 'ortak çaba' ve 'kollektif fedakarlık' söylemleriyle meşrulaştırmaya çalıştı (Borriello & Jager, 2023).

Ancak bu politikaların sosyal sonuçları ağır oldu ve artan eşitsizlik, yoksullaşma ve sağlık hizmetlerinin kötüleşmesi, toplumda derin izler bıraktı. Neoliberalizm ve artan eşitsizlikler, orta sınıfın gerilemesine, sosyal güvenlik ağlarının zayıflamasına ve ekonomik güvensizlik hissinin yaygınlaşmasına yol açtı. "Seçimler hiçbir şeyi değiştirmiyor" sloganı, siyasi iktidarın nerede olduğu sorusunu gündeme taşıdı. Bu durum, ekonomik sıkıntılardan sorumlu tutulan elitin karşısında konumlanan ve servet birikimine karşı çıkan anti-kapitalist popülist hareketlerin yükselişine katkıda bulundu.

Zira, kitle partilerinin terk edilmesi siyasetçi-vatandaş arasındaki boşluğu doldurma fırsatı yaratmıştır. 2013 yılında İspanya'da Indignados hareketi ve ardından gelen Podemos partisi bu boşluktan beslenmiş örneklerdir. Sol popülist hareketler halk-seçkinler, çoğunluk-azınlık, yüzde 99-yüzde 1 ayrışmasıyla kitleleri harekete geçirmiştir. Bu hareketler genellikle demokratik temsiliyete karşı değildir; siyaseti yeniden demokratikleştirmek ve ekonomiyi yeniden siyasallaştırmak istemektedir (Warakakis & Katsambekis, 2014).

Sonuç

Bu makalede popülizm, popülizmin eklemlendiği unsurlar ve popülist hareketlerin ortaya çıkmasına neden olan yapısal dönüşümler Ernesto Laclau'nun popülizm teorisi ve söylem analizi aracılığıyla ele alındı. Bu yaklaşımın, popülizm çalışmalarına üç farklı açıdan yaptığı katkı incelendi. Öncelikle, popülizmi bir ideoloji olarak kabul etmek yerine bir siyaset etme biçimi ve stra-

tejisi olarak benimsenmesinin gerekleri tartışıldı. Bununla birlikte, tek ve nesnel bir halk kavramı olmadığı ve halkın söylem yoluyla farklı anlamlarda kurgulanabileceğini gösterildi. Popülist hareketlerin ideolojik ayraç olarak kabul edilen homojenlik arayışının yalnızca sağ popülistlerin harekete geçirdiği bir mit olarak görülmesi gerektiği, halk kavramını çoğulcu ve demokratik bir özne olarak da inşa etmenin mümkün olduğu ele alındı. Ayrıca, popülizme neden olan yapısal dönüşümler ile popülist hareketlerin bu dönüşümlere ve krizlere attıkları anlamlar ve popülistlerin bunları stratejilerine nasıl uyarladıkları söylem analizi süzgecinden geçirilerek sorunsallaştırıldı.

Bu bağlamda, popülizm temsiliyet sorununa bir tepki olarak ortaya çıkan ve uzun süreli eğilimler ve yapısal dönüşümler sonucu oluşan bir söylemdir. Popülist söylem; halk ve elitler gibi kavramların anlamlarını yeniden inşa eder, siyasi krizlere ve değişimlere anlam katar ve bu süreçlerden olumsuz etkilenen grupların taleplerini siyasi arenaya taşır.

Bu açıdan, söylem analizi popülizm çalışmalarına önemli bir metodolojik katkı yapmaktadır. Bu yaklaşım; 'yerli', 'halk' ve 'millet' terimlerinin ortak etnik kökenden, kültürel değerlerden ve dilden kaynaklanan bir özü olduğu iddiasına karşı çıkar. Aynı zamanda, popülistlerin halkın kimliğini, çıkarlarını ve niyetlerini şeffaf ve objektif bir şekilde okuyabildikleri iddiasını reddeder. Söylem analizinde kavramların bir özü yoktur; kavramlar söylem vasıtasıyla oluşturulan kurgulardır. Ne halkın (ve milletin) sabit bir özü bulunur, ne de popülistlerin temsil etme iddiasında oldukları halk (milli) çıkarlarının temsiliyet ilişkisinden ayrı düşünülebilecek objektif bir karakteri vardır.

Dolayısıyla, popülizm çalışmalarında yapılabilecek en büyük hatalardan biri, kolektif terimlerin (halk gibi), temsiliyet ilişkisinin ve grup çıkarlarının sanki bir özü ya da sosyal ilişkilerden izole edilerek ele alınabilecek içerikleri olduğunu düşünmektir. Michael Saward'ın (2006) temsiliyet iddiası teorisinden hareketle, popülizm çalış-

malarının çıkış noktası, popülist hareketlerin söylemlerinin halkı ve halkın çıkarlarını nasıl inşa ettiği olmalıdır. Saward'ın inşacı bakış açısından geliştirdiği teoride belirttiği gibi, grup aidiyeti söylem vasıtasıyla oluşan bir süreçtir.

Söylem analizi, ayrıca; göç, ekonomik ve kültürel değişim ve popülizm arasında kurulan nedensellik ilişkisine farklı bir bakış açısı getirmektedir. Laclau'nun söylem analizi, popülizmi besleyen yapısal dönüşümleri ve özellikle kurumsal temsiliyet krizini anlamak için önemli bir çerçeve sunmaktadır. Laclau'ya göre temsiliyet krizi, popülist söylemlerin olanaklılık koşullarını yaratmaktadır, çünkü toplumdaki farklı siyasi dönüşüm talepleri bu koşullarda birbirlerine eklenmektedir. Bu süreçte popülist anlamda bir halk inşa edilmektedir.

Zira hem merkez sol hem de merkez sağ partiler, seçmen kitlesi temsiline, ihtiyaçların dile getirilmesinde ve farklı politika çözümleri önermede başarısız olmuşlardır. Siyasi kurumların toplumla olan bağlarının zayıflaması temsiliyet krizine neden olmakta ve popülist hareketlerin yükselişi için elverişli bir ortam yaratmaktadır. Popülist hareketler, merkez sol ve merkez sağ partilerin önemli konularda seçmenlere net alternatifler sunamadıklarında güçlenmiştir. Popülistler, statüko karşısında tek gerçek alternatif olduklarını iddia ederek tabanlarını genişletmiştir. Bu çerçevede söylem analizi, popülist hareketlerin kriz, yapısal sorunlar ile bireyi ve içinde bulunduğu siyasi topluluğu hedef alan tehditler gibi olguları nasıl anlamlandırdıklarını incelemeyi önerir; bu krizlere hangi söylemsel stratejilerle yaklaştıklarını sorunsallaştırır.

Kaynakça

- Akkerman, T. (2015). Immigration policy and electoral competition in Western Europe: A fine-grained analysis of party positions over the past two decades. *Party Politics*, 21(1), 54–67.
- Art, D. (2011). *Inside the radical right: The development of anti-immigrant parties in Western Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Aslanidis, P. (2016). Populist social movements of the Great Recession. *Mobilization: An International Quarterly*, 21(3), 301–321.
- Berman, S. (2021). The causes of populism in the West. *Annual Review of Political Science*, 24(1), 71–88.
- Berman, S., & Snegovaya, M. (2019). Populism and the decline of social democracy. *Journal of Democracy*, 30(3), 5–19.
- Betz, H.-G. (1994). *Radical right-wing populism in Western Europe*. London: Macmillan.
- Betz, H.-G. (2003). Xenophobia, identity politics and exclusionary populism in Western Europe. *Socialist Register*, 39, 193–210.
- Bonikowski, B., & Gidron, N. (2016). The populist style in American politics: Presidential campaign discourse, 1952–1996. *Social Forces*, 94(4), 1593–1621.
- Brubaker, R. (2017). Why populism? *Theory and Society*, 46, 357–385.
- Brubaker, R. (2020). Populism and nationalism. *Nations and Nationalism*, 26(1), 44–66.
- Bugaric, B. (2019). The two faces of populism: Between authoritarian and democratic populism. *German Law Journal*, 20(3), 390–400.
- Canovan, M. (2005). *The people*. Cambridge: Polity.
- De Cleen, B. (2017). Populism and nationalism. In C. R. Kaltwasser, P. A. Taggart, P. Ochoa Espejo, & P. Ostiguy (Eds.), *Handbook of populism* (pp. 342–362). Oxford: Oxford University Press.
- De Cleen, B. (2019). The populist political logic and the analysis of the discursive construction of “the people” and “the elite.” In J. Zienkowski & R. Breeze (Eds.), *Imagining the peoples of Europe: Populist discourses across the political spectrum* (pp. 19–42). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- De Cleen, B., & Stavrakakis, Y. (2017). Distinctions and articulations: A discourse theoretical framework for the study of populism and nationalism. *Javnost - The Public*, 24(4), 301–319.
- Eatwell, R., & Goodwin, M. (2018). *National populism: The revolt against liberal democracy*. Milton Keynes: Pelican Books.
- Fennema, M., & Van der Brug, W. (2007). What causes people to vote for a radical right party? A review of recent work. *International Journal of Public Opinion Research*, 19(4), 474–487.
- Fraser, N. (2019). *The old is dying and the new cannot be born: From progressive neoliberalism to Trump – and beyond*. New York: Verso.

- Giddens, A. (1991). *Modernity and self-identity: Self and society in the late modern age*. Cambridge: Blackwell Publishing.
- Gidron, N., & Bonikowski, B. (2013). *Varieties of populism: Literature review and research agenda*. Weatherhead Center for International Affairs, Harvard University, Working Paper No. 0004.
- Glynos, J., & Howarth, D. (2007). *Logics of critical explanation in social and political theory*. London: Routledge.
- Habermas, J. (1996). *Between facts and norms*. Cambridge: MIT Press.
- Halikiopoulou, D., Mock, S., & Vasilopoulou, S. (2013). The civic zeitgeist: Nationalism and liberal values in the European radical right. *Nations and Nationalism*, 19(1), 107–127.
- Heinisch, R. (2003). Success in opposition–failure in government: Explaining the performance of right-wing populist parties in public office. *West European Politics*, 26(3), 91–130.
- Hobolt, S. B. (2016). The Brexit vote: A divided nation, a divided continent. *Journal of European Public Policy*, 23(9), 1259–1277.
- Ignazi, P. (2003). *Extreme right parties in Western Europe*. Oxford: Oxford University Press.
- Inglehart, R. (1977). *The silent revolution: Changing values and political styles among Western publics*. New Jersey: Princeton University Press.
- Inglehart, R. F., & Norris, P. (2016). Trump, Brexit, and the rise of populism: Economic have-nots and cultural backlash. HKS Working Paper No. RWP16-026. Retrieved from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2818659 (Accessed: July 10, 2024).
- Jones, K. (2021). *Populism and trade: The challenge to the global trading system*. Oxford: Oxford University Press.
- Judis, J. B. (2016). *The populist explosion: How the great recession transformed American and European politics*. New York: Columbia Global Reports.
- Katsambekis, G. (2020). The populist surge in post-democratic times: Theoretical and political challenges. *The Political Quarterly*, 88(2), 202–210.
- Katsambekis, G. (2022). Constructing ‘the people’ of populism: A critique of the ideational approach from a discursive perspective. *Journal of Political Ideologies*, 27(1), 53–74.
- Kioupkiolis, A. (2016). Podemos: The ambiguous promises of left-wing populism in contemporary Spain. *Journal of Political Ideologies*, 21(2), 99–120.
- Kriesi, H. (2014). The populist challenge. *West European Politics*, 37(2), 361–378. Laclau, E. (2005). *On populist reason*. New York: Verso.
- Laclau, E. (1990). *New reflections on the revolution of our time*. London: Verso. Laclau, E., & Mouffe, C. (1985). *Hegemony and socialist strategy*. New York: Verso.
- Lefort, C. (1988). *Democracy and political theory*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

- Mazzoleni, G., & Schulz, W. (1999). "Mediatization" of politics: A challenge for democracy? *Political Communication*, 16(3), 247-261.
- Machiavelli, N. (1996). *Discourses on Livy*. Chicago: University of Chicago Press. (Trans. N. Tarcov & H. Mansfield).
- McCormick, J. P. (2011). *Machiavellian democracy*. New York: Cambridge University Press.
- Mendes, M. S., & Dennison, J. (2021). Explaining the emergence of the radical right in Spain and Portugal: Salience, stigma and supply. *West European Politics*, 44(4), 752-775.
- Milanovic, B. (2016). *Global inequality: A new approach for the age of globalization*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Milanovic, B. (2019). *Capitalism, alone: The future of the system that rules the world*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Minkenberg, M. (2000). The renewal of the radical right: Between modernity and anti-modernity. *Government and Opposition*, 35(2), 170-188.
- Moffitt, B. (2016). *The global rise of populism: Performance, political style and representation*. Stanford: Stanford University Press.
- Moffitt, B. (2015). How to perform crisis: A model for understanding the key role of crisis in contemporary populism. *Government and Opposition*, 50(2), 189-217.
- Moffitt, B., & Tormey, S. (2014). Rethinking populism: Politics, mediatisation and political style. *Political Studies*, 62(2), 381-397.
- Mondon, A. (2014). The Front National in the twenty-first century: From pariah to republican democratic contender? *Modern & Contemporary France*, 22(3), 301-320.
- Moran, M., & Littler, J. (2020). Cultural populism in new populist times. *European Journal of Cultural Studies*, 23(6), 857-873.
- Mouffe, C. (2018). *For a left populism*. New York: Verso Books.
- Mudde, C. (2004). The populist zeitgeist. *Government and Opposition*, 39(4), 541-563.
- Mudde, C. (2007). *Populist radical right parties in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mudde, C. (2019). *The far right today*. Cambridge: Polity Press.
- Mudde, C., & Kaltwasser, C. R. (2012). Populism and (liberal) democracy: A framework for analysis. In C. Mudde & C. R. Kaltwasser (Eds.), *Populism in Europe and the Americas* (pp. 1-27). Cambridge: Cambridge University Press.
- Mudde, C., & Kaltwasser, C. R. (2017). *Populism: A very short introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Müller, J.-W. (2016). *What is populism?* Pennsylvania: University of Pennsylvania Press.
- Norris, P., & Inglehart, R. F. (2019). *Cultural backlash: Trump, Brexit and authoritarian*

populism. Cambridge: Cambridge University Press.

Ostiguy, P. (2009). The high-low political divide: Rethinking populism and anti-populism. *Committee on Concepts and Methods Working Paper Series*, 35(4).

Panizza, F. (2005). Introduction: Populism and the mirror of democracy. In F. Panizza (Ed.), *Populism and the mirror of democracy* (pp. 1-31). New York: Verso.

Piketty, T. (2017). *Capital in the twenty-first century*. Cambridge: Harvard University Press.

Pirro, A. L. P. (2014). Populist radical right parties in Central and Eastern Europe: The different context and issues of the prophets of the patria. *Government and Opposition*, 49(4), 600-629.

Plattner, M. F. (2010). Democracy's past and future: Populism, pluralism, and liberal democracy. *Journal of Democracy*, 21(1), 81-92.

Rooduijn, M. (2014). The mesmerising message: The diffusion of populism in public debates in Western European media. *Political Studies*, 62(4), 726-744.

Rydgren, J. (2007). The sociology of the radical right. *Annual Review of Sociology*, 33, 241- 262.

Saward, M. (2006). The representative claim. *Contemporary Political Theory*, 5, 297-318.

Stavrakakis, Y. (2004). Antinomies of formalism: Laclau's theory of populism and the lessons from religious populism in Greece. *Journal of Political Ideologies*, 9(3), 253-267.

Stavrakakis, Y., & Katsambekis, G. (2014). Left-wing populism in the European periphery: The case of SYRIZA. *Journal of Political Ideologies*, 19(2), 119-142.

Streeck, W. (2015). Why the euro divides Europe. *New Left Review*, 95, 5-26. Streeck, W. (2017). The return of the repressed. *New Left Review*, 104, 5-18. Taggart, P. (2000). *Populism*. Buckingham: Open University Press.

Urbinati, N. (2019). *Me the people: How populism transforms democracy*. Cambridge: Harvard University Press.

Usherwood, S., & Startin, N. (2013). Euroscepticism as a persistent phenomenon. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 51(1), 1-16.

Vatter, M. (2012). The quarrel between populism and republicanism: Machiavelli and the antinomies of plebeian politics. *Contemporary Political Theory*, 11, 242-263.

Verbeek, B., & Zaslove, A. (2015). The impact of populist radical right parties on foreign policy: The Northern League as a junior coalition partner in the Berlusconi governments. *European Political Science Review*, 7(4), 525-546.

Weyland, K. (2001). Clarifying a contested concept: Populism in the study of Latin American politics. *Comparative Politics*, 34(1), 1-22.

Wodak, R. (2015). *The politics of fear: What right-wing populists mean*. London: Sage.

Extended Summary

Different approaches to populism conceptualize it as an ideology, a discourse, or a style of politics. This article considers populism as a political strategy and examines the structural factors that contributed to its emergence, consolidation, and proliferation in Europe. Through Ernesto Laclau's theory of populism and discourse analysis, this article analyses populist articulations and the structural transformations that precipitated populist movements. This approach contributes to the scholarly understanding of populism in three distinctive ways.

First, rather than treating populism as an ideology, this analysis handles it as a form and strategy of political engagement. According to Laclau, populism transcends conventional ideological categorizations and performative practices. In this theoretical framework, populism emerges as a political strategy for constructing a collective political subject. Populist movements establish a chain of equivalence that unifies diverse societal demands and grievances against an oppressive political regime or economic system under a common conceptual umbrella. This chain of equivalence can be understood as a connective mechanism linking disparate social demands. Therefore, Laclau provides a formalized interpretation of populism, arguing that a movement is populist not by virtue of predefined policies embedded within its discourse or ideology (as proposed by Cas Mudde), akin to established ideological frameworks like liberalism or socialism. Instead, what distinguishes populist movements is their unique logic of articulation between different social classes and political movements, irrespective of their specific political propositions.

Second, discourse analysis reveals that there is no singular, objective concept of the people and that the people can be constructed through different discursive meanings. The concept of people encompasses three distinct meanings. First, it refers to the plebs – the oppressed masses who stand in opposition to the oppressive elite. Second, people is understood as the demos, which represents the fundamental subject of democratic governance. Third, the term is used in a way that significantly overlaps with the broader concept of nation, suggesting a more collective and identity-based interpretation.

So conceived, it is possible to construct the concept of the people as a pluralistic and democratic subject. It is undeniable that the homogeneity discourse of right-wing populist movements undermines democratic principles. These movements systematically exclude certain segments of society in their pursuit of a hypothetical homogeneous collective. In contrast, democratic populist movements aspire to create a collective subject that acknowledges and does not suppress the distinct political demands and differences among various social classes and groups. Their fundamental objective is to facilitate collaborative action toward a strategic goal, rather than imposing rigid homogeneity. For example, the Occupy Wall Street movement and political parties such as Syriza and Podemos emerged with the claim of fighting against economic inequality on behalf of the people, demanding economic justice and redistribution of wealth by mobilizing different social groups. These movements tried to cultivate a sense of unity that explicitly emphasizes pluralism across different classes and groups, respecting their diverse political demands, in alignment with the principles of radical democracy.

The third contribution of discourse analysis is to examine the structural transformations that facilitate populism, investigating the meanings that populist movements attribute to these transformations and crises, and problematizing how populists strategically adapt them. Discourse analysis addresses structural and historical conditions concurrently, recognizing that discourses cannot emerge or gain meaning independently of their historical context and the dislocation of structures. Posited in this way, it becomes possible to establish a link between the historical conditions that prepare the ground for populism and the political projects of social actors.

On this account, economic, political, and demographic crises generate structural ruptures that create opportunities for new political projects and discourses. However, political groups do not experience such crises as a straightforward, causally determined phenomenon. A crisis is not an objective and objectively accessible phenomenon for political actors. Instead, populist actors construct political narratives by filtering social disintegration and crises through distinct ideological perspectives and value systems. From the anti-essentialist perspective underlying the discursive approach, voter behavior is not a transparent set of attitudes or values that can be simply decoded by political parties. The elements constituting populist ideology (antagonism, nativism, popular sovereignty) are dynamically defined, constructed, shaped, and reproduced through populist relations of representation and political strategies.

On the whole, the rise of populism is largely attributable to the weakening of democratic institutions' links with society. This phenomenon is referenced in the literature as the crisis of institutional mediation or crisis of representation. The declining responsiveness, effectiveness, and representativeness of democratic institutions over time constitute one of the most significant factors in the emergence of populist movements. When institutions fail to respond adequately to citizens' concerns, populists gain power by capitalizing on mass discontent. The insensitivity of political institutions and governments to citizens' needs and demands, and their inability to resolve systemic issues, have enabled populists to garner support from opposition voters through their anti-system and anti-status quo discourses.

Yeni Güvenlik Yaklaşımı Çerçevesinde Çevresel Güvenlik

Environmental Security Within The Framework Of The New Security Approach

Zerrin Ayşe ÖZTÜRK*

*Dr. Öğr. Üyesi, Ege Üniversitesi - İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü

E-mail: zerrin.ayse.ozturk@ege.edu.tr

 ORCID: orcid.org/0000-0002-6585-3448

Öz

Bu makale, yeni güvenlik yaklaşımları çerçevesinde çevresel güvenlik kavramını ele almaktadır. Çalışmada temel çevresel yaklaşımlar, çevresel tehditlerin kapsamı ve boyutları çerçevesinde küreselleşme ile olan ilişkilerinin yanı sıra çevresel güvenliğin kökenleri, kavramsal gelişimi ve çevresel güvenliğin boyutları irdelenecektir. Çevresel tehditler, ulusal ve küresel güvenliği doğrudan etkilemekte olup, göç, toplumsal istikrarsızlık ve çatışmaları tetikleyerek, ekonomik ve politik dengeleri tehdit etmektedir. Bu bağlamda, çevresel güvenlik kavramı, devletlerin ulusal güvenlik stratejilerine eklenmesi gereken bir unsur olmaktan çıkmış, küresel ölçekte tüm toplumları ve aktörleri etkileyen temel bir güvenlik meselesi haline gelmiştir. Çalışma, çevresel güvenliğin ekolojik, insani ve toplumsal güvenliğin ayrılmaz bir parçası olduğunu ortaya koymaktadır. Çevresel tehditlerin küresel doğası, uluslararası iş birliği ve çok taraflı stratejiler geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda makale, mevcut çevresel güvenlik anlayışının insanmerkezci yaklaşımlardan çevremerkezci bir perspektife evrilmesinin gerekliliğini savunmaktadır. Gezegenin sürdürülebilirliği ve tüm canlıların refahını merkezine alan politikalar hem çevresel hem de insani güvenliği güçlendirecektir.

Anahtar Kelimeler: Çevresel güvenlik, Çevresel tehditler, Yeni güvenlik, İnsanmerkezci yaklaşım, Çevremerkezci yaklaşım.

Abstract

This article addresses the concept of environmental security within the framework of new security approaches. The study will examine key environmental approaches, the scope and dimensions of environmental threats, their relationship with globalization, as well as the origins, conceptual development, and dimensions of environmental security. Environmental threats directly affect national and global security by triggering migration, social instability, and conflicts, thereby threatening economic and political balances. In this context, the concept of environmental security has evolved beyond being merely an element of national security strategies and has become a fundamental security issue that impacts societies and actors on a global scale. The study highlights that environmental security is an integral part of ecological, human, and societal security. The global nature of environmental threats requires international cooperation and the development of multilateral strategies. In this context, the article argues for the transformation of the current understanding of environmental security from anthropocentric approaches to an ecocentric perspective. Policies that prioritize the sustainability of the planet and the well-being of all living beings will enhance both environmental and human security.

Keywords: Environmental security, Environmental threats, New security, Anthropocentric approach, Ecocentric approach.

To Cite This Article/Bu Makaleye Atıf İçin: Öztürk, Z. A. (2024). Yeni Güvenlik Yaklaşımı Çerçevesinde Çevresel Güvenlik. *Journal of Diplomatic Research*, 6(2), ss. 23-43.

Giriş

1960'larda gelişmiş ülkelerde ortaya çıkan çevre duyarlılığı, 1970'lerde çeşitli konferanslar ve sözleşmelerle uluslararası gündeme taşınmıştır. Geleneksel olarak askeri tehditlerle sınırlandırılan güvenlik anlayışı, giderek ekonomik, toplumsal ve çevresel tehditleri de içeren bir çerçeveye evrilmiştir. Çevre ve güvenlik arasındaki bağlantıyla ilgili tartışmalar, 1980'lerde başlayan güvenliğin eleştirel bağlamda yeniden tanımlanması ve güvenliğin genişletilmesi ve derinleştirilmesi çabalarının bir parçası olarak ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede günümüzde *çevresel güvenlik* kavramı hem teorik olarak hem de uygulamada kabul gören, başta devletler olmak üzere tüm uluslararası aktörlerin politikalarında yer verdikleri önemli bir yaklaşımdır.

21. yüzyılın küresel güvenlik dinamikleri çerçevesinde geleneksel askeri tehditlerin çok ötesinde uluslararası düzeni ve uluslararası toplumu tehdit eden yeni güvenlik tehditlerinin etkileri çok daha fazla görünürlük kazanmıştır. Yeni güvenlik tehditlerinden biri olarak çevresel güvenlik, doğrudan ulusal güvenlik, uluslararası güvenlik ve insan güvenliği ile bağlantılı olan, doğal kaynakların sürdürülebilirliğinden iklim değişikliğine biyolojik çeşitlilik kaybından hava ve su kirliliğine kadar çok çeşitli çevresel risk ve tehditleri içeren bir çerçeve içermektedir.

Bu makalede çevresel güvenlik kavramı yeni güvenlik yaklaşımı çerçevesinde ele alınarak, kısaca çevre kavramı, temel çevresel yaklaşımlar, çevresel tehditlerin kapsamı ve boyutları çerçevesinde küreselleşme ile olan ilişkileri incelenecektir. Ayrıca, çevresel güvenliğin kökenleri, kavramsal gelişimi ve çevresel güvenliğin boyutları da ele alınacaktır.

Uluslararası Çevre Sorunlarının Kısa Tarihi ve Temel Kavramlar

Ekoloji, insanlığın doğa ile ilişkilerinin bir ürünü olarak özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren gelişme gösteren bir bilim dalıdır. Klasik ekoloji bitkilerin ve hayvanların tek tek ya da

gruplar halinde çevreleriyle olan etkileşimlerini inceleyen bir bilim dalı olarak gelişmiştir. Çağdaş ekolojiyi klasik ekolojiden ayıran en önemli özelliklerinden biri bütünselliktir. Çağdaş ekolojideki bütünsel yaklaşım, doğadaki ilişkileri bir bütün halinde ele alarak, canlı ve cansız varlıkların birbirlerine bağlı ve bağımlı olduğunu vurgulayan bir bakış açısını ve bilimsel yöntemi ifadelendirmektedir. *Ekoloji* ilk kez 1866 Alman biyolog Ernst Haeckel tarafından "canlı varlıkların yaşam ortamlarıyla olan ilişkilerini inceleyen bir disiplin" olarak kullanılmıştır. Haeckel ekoloji sözcüğünü Yunanca iki sözcükten türetmiştir: Bunlardan ilki, yaşanan yer/yurt/ev anlamına gelen *Oikos* ve bilim/söz/söylem anlamına gelen *logia/logos* (Kışlalıoğlu & Berkes, 1990). Bu çerçevede, ekolojinin dört temel farklı anlamı vardır: Doğa olarak ekoloji; maddi gerçeklik, tüm canlıların varoluşunun maddi temelidir. Bilim olarak ekoloji; canlıların yaşam ortamlarının bilimidir. Düşünce olarak ekoloji; insanın varoluşu hakkında bilinen görüşleri kapsayan ve ne yapmak gerektiğine ilişkin kurallar öngören ekolojik yaklaşımlardır. Hareket olarak ekoloji ise, ekolojik düşünceye uygun olarak toplumun dönüştürülmesini amaçlayan siyasi etkinlikler ve ekolojik hareketler olarak tanımlanabilir. Günümüzde ise ekolojinin farklı kullanım alanları vardır: ilk olarak, kentsel ekoloji, ekolojik kavramlar temelinde kentlerin gelişimini incelemektedir. İkinci olarak, kültürel ekoloji, antropolojinin bakış açısıyla doğa ile kültür arasındaki ilişkileri irdelemektedir. Son olarak, psikolojik ekoloji, çevrenin biyofiziksel özellikleri ile bireyin davranışı arasında doğrudan ilişki kuran çalışmalar bütünüdür.

Doğa, insanın dışında oluşan ve herhangi bir insan müdahalesi olmaksızın ortaya çıkarak gelişen her şey - maddi dünya - olarak tanımlanabilir. Toprak, toprak altı zenginlikler, su, hava, bitkiler ve hayvanlar doğayı oluşturmaktadır. Doğa yalnızca doğal varlıkları değil, aynı zamanda onların oluşunu ve örgütlenmesini yöneten ilkelere de içermektedir. Zaman içinde insan etkinlikleri doğadaki ilişki dizgelerinin bozulmasına yol açmıştır; bir diğer deyişle, doğanın dengesi

bozulmuştur. Doğanın dengesi ile ekolojik denge kavramları aslında aynı olguyu açıklamak için kullanılmaktadır. Öte yandan, *ekosistem* kavramı ise 20. yüzyılın sonlarına doğru Almanya, Rusya ve Amerika'da yapılan çalışmalarla ortaya konulmuştur. Tüm bu araştırmaların bir araya getirilmesi ile İngiliz biyolog Charles Elton 1927'de *Hayvan Ekolojisi* adlı kitabını yayınlamıştır. 1935 yılında İngiliz botanikçi Arthur Tansley ise canlıların birbirleriyle ve çevreleriyle olan ilişkilerinin dinamik bir sistem oluşturduğu fikrini öne atarak ekosistem kavramını literatüre kazandırmıştır. Bu çerçevede *ekosistem* "belli bir alanda yaşayan ve birbirleriyle sürekli etkileşim içinde olan canlılar ve bunların cansız çevrelerinin oluşturduğu bütün" olarak tanımlanmaktadır (Kışlalıoğlu & Berkes, 1990).

Genel bir tanımla *çevre*, insan etkinlikleri ile canlı varlıklar üzerinde hemen ya da uzunca bir süre içinde dolaylı ya da dolaysız bir etkide bulunabilecek fiziksel, kimyasal, biyolojik ve toplumsal etkenlerin belirli bir zamandaki toplamıdır. Böyle tanımlandığında, çevrenin kapsamadığı hiçbir alan ve süreç kalmaz. Bu bağlamda çevreye dahil olan temel öğeler arasında insanla birlikte tüm canlı varlıklar, cansız varlıklar, canlı varlıkların eylemlerini etkileyen ya da etkileyebilecek fiziksel, kimyasal, biyolojik, toplumsal nitelikteki tüm etkenler sayılabilir. Çevrenin canlı (biyotik) öğeleri; insanlar, bitki örtüsü, hayvan topluluğu ve mikro-organizmalardır. Öte yandan, çevrenin cansız (abiyotik) öğeleri ise, iklim, hava, su ve yeryuvarının yapısıdır. 1970'lerden itibaren kavramın içeriği genişleyerek, insan yaşamını koşullandıran doğal ve yapay öğelerin tümü anlamında kullanılmaya başlamıştır. Türkiye'deki 1983 tarihli *Çevre Kanunu'*na göre *çevre*, "canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel ortam" olarak tanımlanmaktadır (Çevre Kanunu, 1983). Farklı sınıflandırmalara tabi tutulabileceği gibi, nitelik açısından fiziksel çevre ve toplumsal çevre; mekânsal boyutları açısından kırsal ve kentsel çevre; ölçek bakımından da yerel, bölge-

sel, ulusal ve uluslararası boyutları ile çevreden söz etmek mümkündür.

Tarihsel açıdan ele alındığında uluslararası çevre sorunlarının öncülleri ya da günümüzde *uluslararası çevre sorunları* olarak kabul edilen meselelerin en erken örneklerine 14. yüzyılda İngiltere ve İspanya arasındaki balıkçılıkla ilgili sorunları ele alan müzakere ve anlaşmalarda rastlamak mümkündür. 19. yüzyıla gelindiğinde ise, çeşitli ülkeler balık avlama ve avlanma sahalarının paylaşımı sorunlarını ele alan 40'tan fazla ikili anlaşmaya imza atmıştır. Öte yandan, 1800'lerin sonlarında aşırı avlanma sonucu fok balığı popülasyonlarında yaşanan ciddi azalmalar sonucunda bölge devletleri, Kuzey Pasifik'te açık deniz fok avcılığını yasaklamış; Arktik bölgesinde ise av sezonunu sınırlandırmak üzere anlaşmaya varmışlardır. Yine aynı dönemde hayvanlar ve bitkilerdeki bulaşıcı hastalıklarla ilgili çeşitli çalışmalar yapılmıştır. 19. yüzyılın bir başka önemli meselesi de nehirlerin kirlenmesi ve nehir yönetimi konusudur (O'Neill, 2017). Genel olarak, 19. yüzyılda devletlerin çevresel anlamda üzerinde durdukları iki geleneksel sorun mevcuttur: doğal kaynakların kirlenmesi ve bu kaynakların korunması. Bu çerçevede, 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında uluslararası çevre politikası oldukça sınırlı bir gündeme sahiptir.

1900'lerin başından itibaren insan kaynaklı çevresel etkilerin sonuçları konusunda daha geniş bir yelpazede uluslararası çabalar görmek mümkündür. Örneğin, belirli bitki ve hayvan türlerinin tehdit altında olduğu ve korunması gerektiği düşüncesi ile *Afrika'daki Yabani Hayvanların, Kuşların ve Balıkların Korunması Sözleşmesi* 1900 yılında Fransa, Almanya, Birleşik Krallık, İtalya, Portekiz, İspanya ve Kongo tarafından imzalanmıştır. Hiçbir zaman yürürlüğe girmemiş olmasına rağmen bu sözleşme, yaban hayatının korunmasına ilişkin en eski çok taraflı anlaşmalardan biri olarak kabul edilmektedir. 1933 *Londra Sözleşmesi* olarak da bilinen *Fauna ve Floranın Doğal Haliyle Korunmasına İlişkin Sözleşme* ile dönemin sömürgeci devletleri, birçok Afrika bitki ve hayvan türünün

ancak büyük doğal parklar ve rezervler oluşturarak korunabileceğini kabul etmiştir. Öte yandan, kuşların aşırı ve mevsimi dışında avlanmasının kuş popülasyonlarına çok büyük zararlar verdiğinin anlaşılmasıyla, 1902 ve 1950 yılları arasında ABD ile Kanada, Danimarka ile İsveç ve ABD ile Meksika arasında pek çok iki taraflı anlaşmalar yapılmıştır (O'Neill, 2017).

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde bir taraftan balıkçılık, nehir yönetimi ve nesli tükenmekte olan türlerin korunması gibi konular uluslararası gündemin merkezinde yer almaya devam ederken, diğer taraftan uluslararası çevre sorunlarının sayısı ve çeşitliliği artmaya devam etmiştir. Çevre sorunları giderek daha bütüncül bir şekilde ele alınmaya başlanmış, sadece türler değil, yaşam alanlarının da korunmasına önem verilmeye başlanmıştır. 1950'lerde açık denizlerdeki petrol kirliliğinin yanı sıra çeşitli kimyasal atıklar, kanalizasyon atıkları ve diğer zararlı atık maddelerden kaynaklanan deniz kirliliği uluslararası gündeme alınmıştır. Nükleer enerjinin yönetimi ve 1960'ların başlarında atmosferik nükleer testlerden kaynaklanan radyoaktif kirliliğin ortadan kaldırılması için uluslararası çabalar ortaya konulmuştur. Stratosferik ozon tabakasının incilmesi 1970'lerin sonları ve 1980'lerin başlarında uluslararası gündeme girerken, iklim değişikliği, biyolojik çeşitlilik kaybı ve çölleşme sorunları 1980'lerin sonları ile 1990'ların başlarında uluslararası boyutta tartışılmaya başlanmıştır (O'Neill, 2017).

1970'lerden itibaren çevre sorunları önce ulusötesi ve sonrasında küresel bir boyut kazanmıştır. Uluslararası çevre sorunlarına ilişkin devletler arası müzakereler, konferanslar ve neticesinde imzalanan antlaşmalar, devletlerin çevre sorunlarını giderek daha fazla çok taraflı meseleler olarak el aldıklarının bir kanıtıdır. 1972'de Stockholm'de düzenlenen *Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Çevresi Konferansı*, çevreyi uluslararası bir mesele haline getiren ilk uluslararası konferanstır. *Stockholm Deklarasyonu* ve *İnsan Çevresi Eylem Planının* imzalandığı Stockholm Konferansı, sanayileş-

miş ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler arasında ekonomik büyüme, hava, su ve okyanus kirliliği ile dünya çapında insanların refahı arasındaki bağlantı konusunda bir başlangıç oluşturmuştur. Stockholm Konferansı'nın en önemli sonuçlarından biri de *Birleşmiş Milletler Çevre Programı*'nın kurulmasıdır (United Nations, Conferences). Konferansa katılan devletler, konferansı takip eden yıllarda hükümetlerinin altında birer çevre müdürlüğü ve hatta çevre bakanlıkları kurmuşlardır. Ancak, Soğuk Savaş döneminin devamında çevre sorunları uluslararası gündemin dışında kalmıştır.

Soğuk Savaş'ın bitişiyle 1992 yılında Brezilya'nın Rio de Janeiro şehrinde düzenlenen *BM Çevre ve Kalkınma Konferansı*, 179 ülkeden siyasi liderleri, diplomatları, bilim insanlarını, medya temsilcilerini ve sivil toplum kuruluşlarını bir araya getirmiştir. *Dünya Zirvesi* olarak bilinen bu konferansta, sürdürülebilir kalkınma ile ilgili yeni stratejiler öneren *Gündem 21* ve *Rio Sonuç Bildirgesinin* yanı sıra *BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi*, *Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi* ve *Orman Yönetimi İlkeleri Deklarasyonu* imzalanmıştır. Ayrıca konferansla birlikte, *Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu* kurulmuştur. Üçüncü BM çevre konferansı ise 2002 yılında Güney Afrika'nın Johannesburg şehrinde düzenlenmiştir. *Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi* olarak bilinen bu konferans, küreselleşmenin etkileri ve çevreye saygıyı dikkate alan bir kalkınmanın gerçekleştirilmesi için alınacak bir dizi faaliyet ve tedbiri kapsayan hükümler içeren bir *Siyasi Deklarasyon* ve *Uygulama Planı* kabul etmiştir. Yüzden fazla devlet ve hükümet başkanının yanı sıra on binlerce hükümet temsilcisi ve sivil toplum kuruluşunun katıldığı zirvede su, enerji, sağlık, tarım, biyolojik çeşitlilik ve diğer önemli çevre konularıyla ilgili kararlar alınmıştır. Ayrıca bu zirvede, başta Afrika ülkeleri olmak üzere tüm dünyada yoksulluğun ortadan kaldırılması için küresel bir dayanışma fonu oluşturulması kararlaştırılmıştır (United Nations, Conferences).

Çevresel Yaklaşımlar: İnsanmerkezci ve Çevremerkezci Yaklaşımlar

Çevre felsefesi ve çevre politikaları bağlamında *insanmerkezci (antroposentrik)* ve *çevremerkezci (ekosentrik)* yaklaşımlar, insanın doğayla olan ilişkisine dair iki temel bakış açısını temsil etmektedir. Bu yaklaşımlar, doğal kaynakların kullanımı, çevre koruma politikaları ve ekolojik sürdürülebilirlik gibi konularda oldukça perspektifler sunarlar. İki yaklaşım arasındaki temel fark, insanın doğadaki yerini ve doğanın değerini nasıl algıladığıyla ilgilidir.

İnsanmerkezci (antroposentrik) yaklaşım, insanın evrendeki en önemli varlık olduğunu ve doğanın insan ihtiyaçları doğrultusunda kullanılabileceğini savunan bir bakış açısıdır. Bu yaklaşım, çevreyi insan refahı ve çıkarları doğrultusunda bir araç olarak görür. Doğal kaynakların kullanımı, doğanın insanlara sağladığı faydalar üzerinden değerlendirilir ve insan ihtiyaçları her şeyin önünde gelir. Doğal düzen, toplumsal düzenin karşıtı olarak görülür. İnsan doğaya egemen olmalıdır. İnsanmerkezci yaklaşımın temel özelliklerinden biri, doğanın araçsal değeridir. İnsanmerkezci yaklaşıma göre doğa, insanlara hizmet etmek için vardır ve değeri, insanlara sağladığı faydalardan gelir. Yani, doğanın değeri, ekosistemlerin ya da türlerin kendi başına var olmalarından değil, insanlara sunduğu yararlarından kaynaklanır. İkinci bir özelliği, insan ihtiyaçları odaklı oluşudur: bu yaklaşımda çevre sorunlarına olan yaklaşım, insanların refahını koruma ve sürdürme temeline dayanır. Çevresel kaynakların korunması veya iyileştirilmesi, uzun vadede insanlara fayda sağlayacaksa önemlidir. Bir başka özelliği de kısa vadeli bir yaklaşım oluşudur: İnsanmerkezci yaklaşımlar genellikle kısa vadeli çözümleri ve insanın çıkarlarına odaklanır (Thompson, & Barton, 1994). Örneğin; ormanların korunması, tarım alanları gibi ekonomik kaynakları sürdürülebilir şekilde kullanma amacı taşıyorsa değerli kabul edilir. Son bir özelliği de teknolojiye duyduğu sonsuz güvendir: İnsanmerkezci yaklaşım, çevre sorunlarını teknoloji ve bilim yoluyla çözebileceği inancına dayanır. Doğal kaynakların aşırı kul-

lanımı veya çevresel bozulmalar, genellikle teknolojik yeniliklerle telafi edilebilir olarak görülür.

İnsanmerkezci yaklaşım, doğanın sadece insan ihtiyaçlarına yönelik bir araç olarak görülmesini eleştiren çevre aktivistleri ve felsefeciler tarafından sıkça eleştirmektedir. Bu bakış açısının doğaya zarar verdiği ve çevresel bozulmaları artırdığı düşünülmektedir. Doğal kaynakların aşırı tüketimi ve çevresel tahribat, sadece insanın kısa vadeli çıkarlarına odaklanan politikaların sonucunda ortaya çıkartabilmekte; bu da sürdürülebilirliği ve ekosistemlerin uzun vadeli sağlığını tehlikeye atmaktadır. Bu çerçevede şekillendirilen çevre politikaları, insan için bir yararın söz konusu olmadığı durumlarda ne ekolojik sorunları saptama ne de koruyucu önleme başvurma kaygısı taşımayacaktır.

Çevremerkezci (ekosentrik) yaklaşım, insanmerkezcinin bir eleştirisi olarak gelişmiştir. Bu yaklaşım doğanın ve tüm canlıların insanlardan bağımsız olarak da kendi başlarına bir değere sahip olduklarını savunan bir bakış açısıdır. Bu anlayışa göre, insan doğanın bir parçasıdır ve doğa sadece insanlar için değil, tüm canlılar için değerli ve korunması gereken bir bütündür. Çevremerkezci yaklaşım, doğanın insanlara sağladığı faydaların ötesine geçerek, ekosistemlerin ve biyolojik çeşitliliğin kendiliğinden değerli olduğunu vurgulamaktadır. Çevremerkezci yaklaşımın temel özelliklerinden biri, doğanın kendiliğinden değerli olmasıdır: bu yaklaşıma göre, doğanın değeri insanlara sağladığı faydalardan bağımsızdır. Canlı türleri, ekosistemler ve doğanın kendisi, var oldukları için değerlidirler. Bu, biyolojik çeşitliliğin korunmasının sadece insan faydası için değil, ekosistemlerin devamlılığı için de gerekli olduğu anlamına gelmektedir. İkinci bir özelliği, bütüncül bir yaklaşım olmasıdır: bu anlayış, ekosistemlerin bir bütün olarak korunmasını ve insanları doğanın bir parçası olduğu görüşünü savunmaktadır. Doğal dengiyi bozacak her türlü insan müdahalesi ekosistemlerin bozulmasına yol açabilecektir. Bir diğer özelliği, uzun vadeli bir bakış açısına sahip olmasıdır: Çevremerkezci

yaklaşım, kısa vadeli insan çıkarları yerine uzun vadeli ekolojik sürdürülebilirliği ön plana çıkarmaktadır. Bu nedenle, doğal kaynakların aşırı kullanımına karşı olduğundan çevresel bozulmaları önlemek için daha dikkatli ve uzun vadeli bir yaklaşımı savunmaktadır. Son olarak da tüm canlıların eşitliği ilkesine sahip olduğundan, bu yaklaşıma göre insan diğer canlılardan daha üstün değildir. Tüm canlılar ve ekosistemler doğanın bir parçasıdır ve bu nedenle eşit şekilde değer görmelidir. İnsanların, doğaya ve diğer canlılara zarar vermemek için dikkatli davranması gerektiği vurgulanmaktadır.

Çevremerkezci yaklaşımlar, insan ihtiyaçlarını göz ardı ettiği ve ekonomik gelişmeye engel olabileceği gerekçesiyle eleştirilmektedirler. Özellikle gelişmekte olan ülkeler için bu yaklaşım, ekonomik büyümeyi sınırlayıcı olarak görülmektedir. İnsanların refahını ikinci plana atarak, doğanın korunmasını mutlak bir öncelik haline getirmek, bazı çevrelerce aşırı bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir. Ancak, insan etkinliklerinin doğrudan ve dolaylı sonuçları olarak ortaya çıkan çevre sorunları, insanın doğanın dışında olmadığını, tam tersine doğa ile etkileşim içinde olduğunun bir kanıtıdır. İnsan kendini doğadan ayrı ve çok önemli bir varlık olarak görmekten vazgeçerek doğadaki tüm varlıklar empati ve özen duygusu ile yaklaşmalıdır. Teknoloji ise insanı doğaya yabancılaştıran bir öğedir. Doğayı sömüren, kirleten ve yıkıma uğratan olanakların gelişmesini sağlayan teknoloji, çevre sorunlarının asıl nedenleri arasında gösterilmektedir. Yıkıcı sonuçlar doğurmayan, fiziksel sınırları gözetken ve insan etkinliklerinin doğaya uyumlu olmasını sağlayan uygun teknolojiler benimsenmelidir. Çevremerkezcilik, doğanın araçsallaştırılmasına tümüyle karşı çıkarak, içkin değer anlayışını ileri sürmektedir. İnsan için yararlı olup olmadığına bakılmaksızın doğadaki tüm varlıklar için değere sahiptir. Bu nedenle doğadaki varlıkları bizim için bir işleve sahip oldukları için değil kendileri değerli oldukları için korumalıyız (Eckersley, 1992). Öyleyse çevremerkezci bir çevre politikası, ekolojik sorunları insanla ilgili bir çerçeveye sını-

kıştırmayan ve içkin değeri olan doğadaki varlıkların iyi-oluş koşullarının bozulmasını önlemeye ya da düzeltmeye yönelik olmalıdır.

İnsanmerkezci ve Çevremerkezci yaklaşımlar arasındaki farklara kısaca göz attığımızda, İnsanmerkezci yaklaşıma göre doğa, insanlara sağladığı yararlar doğrultusunda değerlidir; Çevremerkezci yaklaşım ise doğanın kendi başına değerli olduğunu savunmaktadır. İnsanmerkezci yaklaşım, insanı doğanın sahibi olarak görürken; Çevremerkezci yaklaşım, insanı doğanın bir parçası olarak kabul etmektedir. İnsanmerkezci yaklaşım, doğal kaynakların insan ihtiyaçlarına göre kullanılmasını savunurken, Çevremerkezci yaklaşım, doğal kaynakların korunmasını ve sürdürülebilirliğini önceliklendirmektedir. İnsanmerkezci politika genellikle ekonomik büyüme ve teknolojik gelişmelere odaklanırken, Çevremerkezci politika ekosistemlerin bütünsel korunmasını ve çevresel sürdürülebilirliği hedeflemektedir. Sonuç olarak, İnsanmerkezci ve Çevremerkezci yaklaşımlar, çevre sorunlarının çözümüne yönelik oldukça farklı bakış açıları ve çözüm yolları sunmaktadır. İnsanmerkezci yaklaşım, insan refahını merkeze alırken, Çevremerkezci yaklaşım, doğanın ve tüm canlıların kendi başına değerli olduğunu vurgulamaktadır. Her iki yaklaşımın değerli ve haklılık payı içeren birer bakış açısı olduğundan hareketle, çevresel sorunların çözümünde bu iki yaklaşımın dengeli bir şekilde kullanılması hem insanların refahını hem de ekosistemlerin sürdürülebilirliğini sağlamada önemli bir etken olabilir.

Çevresel Tehditlerin Kapsamı, Boyutları ve Küreselleşme

Çevresel tehditler, günümüzde küresel güvenlik tartışmalarının merkezinde yer alan çok boyutlu ve karmaşık bir konudur. Bu tehditler, ekosistemlerin bozulmasından kaynaklanan risklerin yanı sıra doğal kaynakların tükenmesi, iklim değişikliği, kirlilik ve biyolojik çeşitliliğin azalması gibi geniş bir yelpazeye yayılmaktadır. Bu bölümde, çevresel tehditlerin kapsamı ve boyutları ile günümüzde artık çevre sorunlarının

neden küresel tehditler olarak nitelendirildikleri konusu incelenecektir.

İnsan-çevre ilişkilerinde sorunların ortaya çıkması, insan kaynaklı etkilerin doğal ilişkiler sistemini bozması ve dengelerini zorlaması ile olmaktadır. Bu nedenle *ekolojik sorunlar* insan sağlığını ve refahını ya da doğanın üretken potansiyelini tehdit eden bir çevresel durumlar ve olaylar olarak tanımlanabilir. Çevresel tehditler kısa ya da uzun dönemde ortaya çıkabilir; iki yönlü olabilir: bir taraftan toplumsal refahı etkileyen bir sorun doğa üzerinde, diğer taraftan doğanın üretkenliğindeki bozulma da refah ve sağlık üzerinde birtakım sonuçlar doğurabilir. İnsanların doğaya hâkim olma ve onu sınırsızca kendi yararına kullanma çabası 17. yüzyıldan sonra giderek artarak, sanayileşme ve teknolojik gelişmeler sürecinde 1800'lü yıllarda önce Batı Avrupa'da daha sonra tüm dünyada çevre sorunlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu çerçevede, dünyadaki hızlı nüfus artışı, sanayileşme ve kentleşme süreçleri ile artan ticaret, tüketim ve turizm faaliyetleri çevre sorunlarının ve gümmünüzdeki çevresel tehditlerin sebepleri arasında yer almaktadır. 1970'li yıllardan itibaren dünya çapında çevre sorunları, uluslararası iş birliği çerçevesinde çözüm önerileri ve faaliyetleri içeren bir dizi konferans, antlaşma, yeni kurulan örgütler, fonlar vs. ile uluslararası ilişkilerin gündemine yerleşmiştir.

İklim değişikliği ve küresel ısınma, çevresel tehditlerin en geniş kapsamlı ve yıkıcı olanıdır. Atmosfere salınan sera gazlarının yol açtığı küresel ısınma, dünya genelinde hava olaylarını dramatik bir şekilde değiştirmektedir. Aşırı sıcaklık dalgaları, kuraklık, seller ve orman yangınları gibi aşırı hava olaylarının sıklığı ve şiddeti artmakta, bu da tarım, su kaynakları, altyapı ve insan sağlığı üzerinde büyük baskılar oluşturmaktadır. Deniz seviyesinin yükselmesi, kıyı bölgelerinde yaşayan milyonlarca insanı yerinden edebilir ve şehirlerin ekonomik altyapısını tehdit edebilir. İklim değişikliği, aynı zamanda su ve gıda kıtlığı gibi kaynak temelli çatışma-

ları tetikleyerek ulusal ve uluslararası güvenliği zayıflatmaktadır.

Öte yandan, nüfus artışı ve artan tüketim talebi, doğal kaynakların hızlı bir şekilde tükenmesine neden olmaktadır. Su, ormanlar, fosil yakıtlar ve biyolojik çeşitlilik gibi hayati kaynaklar üzerindeki aşırı kullanım, çevresel bozulmayı hızlandırmaktadır. Özellikle tatlı su kaynaklarının azalması, dünya genelinde su kıtlığına yol açmakta ve tarım ile enerji üretimini tehlikeye sokmaktadır. Su kıtlığı, bölgeler arası ve uluslararası çatışmaların temel nedenlerinden biri haline gelmiş, özellikle suya bağımlı ekonomilerde istikrarsızlık yaratmıştır.

Çevresel tehditlerin bir başka boyutu olarak hava, su ve toprak kirliliği hem çevresel hem de insan sağlığı üzerinde doğrudan etkisi olan önemli tehdit unsurlarıdır. Endüstriyel faaliyetler, fosil yakıt kullanımı ve tarımsal kimyasallar, ekosistemlerin dengesini bozarak biyoçeşitlilik kaybına ve ekosistem hizmetlerinin bozulmasına neden olmaktadır. Özellikle hava kirliliği, büyük şehirlerde solunum yolu hastalıklarının artmasına, yaşam kalitesinin düşmesine ve ölüm oranlarının yükselmesine yol açmaktadır. Aynı şekilde, deniz ve okyanuslardaki plastik kirliliği deniz yaşamını tehdit etmekte ve gıda zincirine girerek insan sağlığı için ciddi riskler oluşturmaktadır.

Biyolojik çeşitliliğin azalması, çevresel tehditler içinde en tehlikeli sonuçları doğurabilecek bir boyuttur. Biyolojik çeşitlilik, ekosistemlerin sağlıklı ve dengeli bir şekilde işlemesi için kritik bir öneme sahiptir. Ancak insan faaliyetleri, özellikle ormansızlaşma, habitat tahribatı ve aşırı avlanma, birçok bitki ve hayvan türünü yok olma tehlikesiyle karşı karşıya bırakmıştır. Biyolojik çeşitliliğin kaybı, sadece doğa üzerindeki etkileriyle sınırlı kalmamakta, aynı zamanda tarım ve balıkçılık gibi ekonomik sektörler üzerinde de yıkıcı etkiler yaratmaktadır. Ayrıca, ekosistem hizmetlerinin bozulması, gıda üretimi, su kalitesi ve iklim düzenleme gibi kritik süreçleri olumsuz etkilemektedir.

İklim değişikliği ve çevresel bozulmalar, doğal afetlerin sıklığını ve şiddetini artırmaktadır. Orman yangınları, kasırgalar, seller ve depremler hem insan yaşamını hem de ekonomik altyapıları tehdit etmektedir. Bu afetler, özellikle gelişmekte olan ÷lkelerde büyük yıkımlara neden olmakta ve bu ÷lkelerdeki savunmasız nüfusları daha da zor durumda bırakmaktadır. Ayrıca, afetler sonrası ortaya çıkan göç hareketleri, yerel ve ulusal düzeyde sosyal ve ekonomik krizleri derinleştirmektedir.

Son olarak gıda güvenliği tehditlerini de günümüzde çevresel tehditlerin bir boyutu olarak ele almak gerekir. İklim değişikliği, su kıtlığı ve biyolojik çeşitliliğin azalması, tarımsal üretim üzerinde ciddi tehditler oluşturmaktadır. Özellikle tarım alanlarının bozulması ve su kaynaklarının azalması, gıda üretimini olumsuz etkileyerek gıda fiyatlarının artmasına ve kıtlık riskinin yükselmesine neden olmaktadır. Bu durum, hem küresel ölçekte ekonomik istikrarı tehdit etmekte hem de özellikle yoksul ve savunmasız toplulukları derinden etkilemektedir. Sonuç olarak, çevresel tehditler, geniş bir yelpazede çok boyutlu riskler barındırmaktadır ve sadece ekosistemlerin dengesini değil, aynı zamanda insan yaşamını, ekonomik kalkınmayı ve küresel güvenliği doğrudan etkilemektedir. Bu tehditlerin ciddiyeti, çevresel güvenliğin ulusal ve uluslararası politikaların merkezine yerleştirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Halihazırda çevre sorunları ve küreselleşme arasındaki ilişki giderek karmaşıklaşan bir hal alırken, günümüzde *Küresel Çevre Sorunları* kavramı çevrenin yerel, ulusal, uluslararası ya da ulus-ötesi boyutları ile birbiriyle bağlantılı ve karşılıklı etkileşim içinde olduğu gerçeğinin altı çizilmektedir (Baykal & Baykal, 2008). Çevre sorunları, doğal kaynakların tüketimi, ekosistemlerin bozulması ve çevresel kirlenme gibi faktörlerin dünya genelinde etkiler yaratan karmaşık ve geniş kapsamlı problemlerdir. Aslında bu sorunların küresel niteliği, coğrafi sınırları aşan özelliklerinden ve tüm dünyanın ekolojik sistemlere

bağımlı olmasından kaynaklanmaktadır. Bu çerçevede çevre sorunlarının neden küresel olarak nitelendirildiklerini birkaç temel noktada anlatmak mümkündür: Öncelikle, çevre sorunlarının pek çoğu doğaları gereği zaten sınır-ötesi ya da sınır-aşan sorunlardır; coğrafi sınırlarla sınırlı kalmazlar. Örneğin; atmosferdeki sera gazı salınımları, sadece bir ÷lkenin değil, tüm dünyanın iklimini etkiler. Aynı şekilde, hava ve su kirliliği, rüzgarlar, nehirler ve okyanus akıntıları yoluyla ÷lke sınırlarını aşarak başka bölgelere yayılabilir. Bu nedenle, bir ÷lkede meydana gelen çevresel bir sorun, diğer ÷lkelerin ekosistemleri ve insan sağlığı üzerinde de etkili olabilir. Asit yağmurları, iç göllerin ya da kıyıların sınırdaş devletler tarafından kirlenmesi gibi sorunlar, bölgesel ya da küresel çerçevede etkileşimle ortaya çıkan ve çözülmesi gereken sorunlardır.

İkinci olarak çevre sorunları, küresel ekosistemler ve küresel ortak alanlar/miraslar nedeniyle küresel sorunlardır. Dünya, birbiriyle bağlantılı ekosistemlerden oluşan karmaşık bir yapıya sahiptir. Okyanuslar, atmosfer, ormanlar ve diğer ekosistemler, dünya genelinde iklimi, biyolojik çeşitliliği ve yaşam koşullarını düzenleyen sistemlerdir. Bu ekosistemlerde meydana gelen bozulmalar, örneğin Amazon ormanlarının yok olması veya kutuplardaki buzulların erimesi, dünya genelindeki hava döngülerini, sıcaklıkları ve yağış rejimlerini etkileyerek küresel sonuçlar doğurabilir. Bu nedendir ki, okyanuslar, derin deniz-yatakları, atmosfer, uzay ve Antarktika gibi küresel ortak alanların tahribatı ve sömürülmesiyle ilgili sorunlar tüm gezegenini bütünsel olarak tehdit etmektedir. Bu alanlar hukuki açıdan hiçbir egemen devletin sınırlarına dahil olmayan, insanlığın ortak kullanımına açık olan ve bu nedenle insanlığın ortak mirası olarak gelecek nesiller için korunması gereken alanlardır.

Üçüncü olarak, bazı çevre sorunları doğal olarak/özünde zaten küresel sorunlardır ve dünyayı ve ekosistemi bütünsel olarak etkilemektedirler. Ozon tabakasının incilmesi, iklim değişikliği ve

küresel ısınma gibi sorunlar, çevre sorunlarının küresel olmasının en açık örneklerindedir ve ancak küresel/uluslararası çabalarla çözülebilecek çevre sorunlarıdır.

Dördüncü olarak, birikimli küresel sorunlardan bahsetmek gerekir. Dünya üzerindeki doğal kaynaklar sınırlıdır ve bu kaynaklar küresel ölçekte kullanılmaktadır. Aşırı kullanma, tahribat ve kirlilik gibi çevresel bozulmaya yol açan etkenler, her ne kadar ilk başta yerel ya da bölgesel ölçekte oluşan sorunlar oldukları izlenimi verseler de bu tip çevre sorunları dünyanın pek çok yerinde yoğun bir şekilde ortaya çıktığından ve toplamda dünya coğrafyasının çok büyük alanlarını kapsadıklarından aslında birikimli (kümülatif) küresel sorunlardır. Verimli tarım alanlarının kaybı, toprak erozyonu, çölleşme, ormansızlaşma, nehirlerin, göllerin ve tatlı su kaynaklarının kirlenmesi, biyolojik çeşitliliğin kaybı dünya genelindeki ekosistem hizmetlerini tehdit eder. Örneğin; ormansızlaşma sadece yerel ekosistemleri değil, aynı zamanda küresel karbon döngüsünü ve iklimi etkiler. Biyolojik çeşitlilik kaybı, gıda güvenliği, ilaç üretimi ve su kalitesi gibi hayati süreçleri de tehdit eden küresel bir sorundur.

Son olarak, küreselleşme döngüsü çevre sorunlarını küresel anlamda birbirine bağlamakta ve daha da karmaşık bir hale getirmektedir. Aşırı kullanma, tahribat ve kirlilik gibi çevresel bozulmaya yol açan etkenler aslında mevcut politik, ekonomik ve sosyal süreçlerin, yapıların ve kurumlarının işleyişinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadırlar. Mevcut küresel ekonomik ve siyasi düzendeki zenginlik, güç ve bilginin dağılımı, enerji kullanımı, sanayileşme, aşırı nüfus artışı ve yoksulluk gibi olgularla çevre sorunlarının ortaya çıkış sebeplerini açıklamak mümkündür. Bu çerçevede küreselleşme ve devletler arasındaki ekonomik karşılıklı bağımlılık aslında tüm çevre sorunlarını daha da küresel hale getirmiştir. Bir ülkede üretilen malların çevresel ayak izi, ham madde çıkarmadan üretim süreçlerine ve nihai atıklarına kadar küresel etkiler yaratabilir. Örneğin, bir ülkedeki endüstriyel faaliyetler di-

ğer ülkelerdeki doğal kaynaklara zarar verebilir veya çevresel bozulmayı hızlandırabilir. Ayrıca, gelişmiş ülkelerdeki yüksek tüketim seviyeleri, başka bölgelerdeki doğal kaynakların aşırı sömürülmesine neden olabilir.

Çevresel Güvenliğin Kökenleri ve Çevresel Güvenlik Yaklaşımları

Çevresel güvenlik kavramı, 20. yüzyılın sonlarına doğru gelişen küresel güvenlik tartışmalarının ve çevre hareketlerinin bir sonucudur. Bu kavram, güvenlik çalışmalarının genişleyen perspektifinin bir parçası olarak ortaya çıkmış ve sadece askeri tehditlerle sınırlı olmayan, insan yaşamını ve ekosistemleri tehdit eden çevresel faktörleri de içine almaya başlamıştır. Çevresel güvenliğin kökenlerini anlamak için, hem çevre sorunlarının küresel gündeme girmesini sağlayan olaylara hem de akademik ve politik çerçevede çeşitli gelişmelere bakmak gerekmektedir. Aslında çevresel kaygılar çok eskidir; ancak bugün bildiğimiz şekliyle çevresel güvenlik söylemi, 1970'lerden itibaren bilimsel gündemde ortaya çıkmıştır. 1970'ler ve 1980'lerde ise, uluslararası gündeme taşınmıştır. 1990'lar çevresel güvenliğin uluslararası çerçevede eylemsel hale geldiği dönemdir. 2000'lerle birlikte ise, insan güvenliği ve ekosistemin güvenliği boyutları ön plana çıkmıştır.

Çevresel güvenlik fikrinin temelleri, çevre sorunlarının geniş kitleler tarafından fark edilmeye başlandığı 1960'lı ve 1970'li yıllara dayanmaktadır. Özellikle 1962 yılında Rachel Carson'ın *Sessiz Bahar (Silent Spring)* adlı kitabı, kimyasal tarım ilaçlarının doğa üzerindeki yıkıcı etkilerine dikkat çekmiş ve çevre hareketlerinin ivme kazanmasında büyük rol oynamıştır. Bu dönemde çevresel bozulmaların insan sağlığına ve ekosistemlere zarar verdiği fark edilmeye başlanmış, artan nüfus ve aşırı tüketimin çevresel bozulma üzerindeki etkilerine dikkat çekmek amacıyla bazı önemli eserler peş peşe yayımlanmıştır. Paul R. Ehrlich'in *Nüfus Bombası (Population Bomb, 1968)* adlı kitabı ve Roma Kulübü'nün *Büyümenin Sınırları Raporu (Limits to Growth Re-*

port, 1972) çevre sorunlarının ve çevresel bozulmanın tüm gezegenin varlığını tehdit edebileceğini ortaya koyarak büyük ölçüde kamuoyunun dikkatini çekmeyi başarmıştır. Ayrıca, Garnett Hardin'in *Ortak Alanların Trajedisi (Tragedy of the Commons)* başlıklı eseri, çevre ve güvenlik arasındaki bağlantıyı kurma açısından oldukça büyük önem taşımaktadır (Hardin, 1968). Çevre ve gezegenimizin güvenliği arasındaki ilişkiyi tanımlamada dönüm noktası, Richard Falk'ın 1971 yılında yayınlanan ve kaynak kıtlığı ile şiddet arasındaki ilişkiyi ele aldığı *Bu Tehlikedeki Gezegen (This Endangered Planet)* adlı eseridir (Falk, 1972).

1972 yılında İsveç'in Stockholm kentinde yapılan ilk uluslararası çevre konferansı olan Birleşmiş Milletler Çevre Konferansı, küresel çevre sorunlarının ilk kez uluslararası platformda ele alınmasına olanak tanımış ve çevresel sorunların sınır aşan doğası ulusal ve uluslararası güvenlik tartışmalarına entegre edilmeye başlanmıştır. 1980'li yıllarda çevresel bozulmaların ulusal ve uluslararası güvenlik üzerindeki etkileri daha açık hale gelmiştir. Özellikle nükleer kazalar ve kimyasal sızıntılar gibi çevresel felaketler, doğrudan insan güvenliğini tehdit eden boyutlara ulaşmıştır. 1984 yılındaki *Bhopal Kimyasal Felaketi* ve 1986 yılında gerçekleşen *Çernobil Nükleer Felaketi*, çevresel olayların sadece çevreyi değil, aynı zamanda insanların yaşamını ve uluslararası istikrarı da etkilediğini gösteren önemli dönüm noktaları olmuştur. Bu tür felaketler, çevresel bozulmaların ulusal güvenlik kavramına dahil edilmesi gerektiğini açıkça ortaya koymuştur. 1987 yılında *Brundtland Raporu* olarak bilinen *Ortak Geleceğimiz (Our Common Future)* başlıklı rapor, *sürdürülebilir kalkınma* kavramını öne çıkararak çevresel sorunların güvenlik üzerindeki etkilerini tartışmaya açmıştır (Kates & Parris & Leiserowitz, 2005). 1992 Rio Zirvesi, 1997 Kyoto Protokolü, 2002 Johannesburg'daki Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi gibi uluslararası çevre konferansları ve antlaşmaları, çevreyi koruma ve iklim değişikliğiyle mücadele konusunda devletleri bir araya getirmiştir. Bu süreç, çevresel güvenlik tehditlerinin sadece yerel veya ulusal değil, küresel

bir sorun olduğunun anlaşılmasını sağlamıştır.

Uluslararası İlişkiler (Uİ) disiplini çerçevesinde güvenlik kavramı, Soğuk Savaş Dönemi boyunca askeri güvenlik olarak algılanmış ve Uİ teorileri tarafından askeri tehditler, sınır ihlalleri ve devletler arası çatışmalar çerçevesinde kuramsallaştırılmıştır. Özellikle Soğuk Savaş Dönemi boyunca başatlığını sürdüren Realist teori, askeri ve stratejik konuları devletin bekası çerçevesinde yüksek politika, diğer tüm sosyal ekonomik ve kültürel konuları ise ikincil düzeyde ele aldığı alçak politika olarak sınıflandırır. Bu bağlamda Realistler çevre sorunlarını "doğrudan ulusal güvenliği etkilemediği sürece devletler arası ilişkileri daha az ilgilendiren önemsiz konular" (Erçandarlı, 2015) olarak nitelendirirler. Çevre sorunlarının ulusun varlığını devam ettirmesi çerçevesinde jeopolitik önem arz ettikleri ve çatışma yaratma ihtimalleri üzerinde duran Realizm, çevreyi ve doğal kaynakları devlet merkezli bir bakış açısıyla değerlendirilmektedir. Örneğin, iklim değişikliği gibi çevresel meseleler uluslararası ekonomik ve siyasi istikrarı etkileyebilecekleri için devletler arası ve devlet için çatışmalara yol açabilirler. Öte yandan Realistler gibi Neoliberal Kurumsalcılık da doğayı insan merkezli bir perspektiften görerek, uluslararası çevre rejimlerine odaklanmaktadır. Karşılıklı bağımlılık ve uluslararası iş birliği çerçevesinde çevre sorunlarının çözümünde bilim ve teknolojinin önderliğinde şekillenecek çevre rejimleri, Neoliberal Kurumsalcı teori merkezi bir öneme sahiptir. Sonuç olarak hem Neorealizm hem de Neoliberalizm, geleneksel güvenlik çerçevesinde uluslararası çevre sorunlarını devlet-merkezli bir bakış açısından ele alarak devletler için anlaşmazlık ve çatışma yaratabilecek yeni sorun alanları olarak tanımlamaktadırlar.

Soğuk Savaş sonrası dönemde uluslararası ilişkilerdeki belirsizliklerin artması ve tehdit, tehlike ve risk algılarının çeşitlenmesi, güvenlik kavramının yeniden tanımlanmasını ve bu kapsamda teorik tartışmaların yoğunlaşmasını beraberinde getirmiştir. Güvenlik çalışmalarının Uluslararası İlişkiler disiplini içerisindeki yeri,

bu dönemde akademik gündemin merkezi bir unsuru haline gelmiştir (Öztürk, 2014). Bu bağlamda, çevresel güvenlik kavramının geniş anlamda tartışılmaya başlanması, Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle ortaya çıkan yeni güvenlik anlayışıyla doğrudan ilişkilidir. 1990'lardan itibaren güvenlik çalışmalarında Soğuk Savaş döneminin geleneksel güvenlik tehditleri (askeri ve stratejik) anlayışını aşan yeni bir paradigma ortaya çıkmıştır. Soğuk Savaş sonrası dönemde, devletler arası çatışmaların görece azalmasıyla birlikte güvenlik tehditleri daha çeşitli ve çok boyutlu hale gelmiştir. Bu dönemde, çevresel bozulmalar, kaynak kıtlıkları, göç hareketleri ve küresel iklim değişikliği gibi sorunlar, geleneksel askeri tehditlerin yanında güvenlik riskleri ve tehditleri olarak kabul edilmeye başlanmıştır. 1994 yılında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, *İnsan Güvenliği* kavramını ortaya atmıştır (UNDP, 1994). Bu kavram, güvenliğin sadece devletler arası askeri tehditlerle sınırlı olmadığını, bireylerin günlük yaşamlarını tehdit eden sosyal, ekonomik ve çevresel riskleri de içerdiğini ortaya koymaktadır. İnsan güvenliği kavramı, çevresel güvenliğin daha da gelişmesine katkı sağlamıştır; çünkü çevresel tehditler (örneğin, su kıtlığı, doğal afetler, iklim değişikliği) doğrudan bireylerin hayatta kalma ve refah düzeylerini etkilemektedir (Brauch, 2008).

Çevresel güvenliğin akademik alanda bir araştırma konusu haline gelmesi, 1990'lı yıllarda hız kazanmıştır. Thomas Homer-Dixon gibi akademisyenler, çevresel bozulmaların çatışma ve güvenlik üzerindeki etkilerini inceleyerek çevresel güvenlik kavramının temellerini atmışlardır. Homer-Dixon'ın çalışmaları, özellikle doğal kaynakların azalmasının (su, ormanlar, enerji, vb.) sosyal istikrarsızlıklara ve çatışmalara yol açabileceğini öne sürmüştür. Bu çalışmalar, çevresel faktörlerin artık uluslararası güvenlik ve barış politikalarının bir parçası olarak ele alınması gerektiği fikrini ortaya koymuştur. Güvenlik ve çevre arasındaki bağlantıyla ilgili tartışmalar aslında 1980'lerde Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun 1987 yılında yayınladığı *Ortak Gele-*

ceğimiz başlıklı raporunda, bu bağlantıyı sürdürülebilir kalkınmanın önemli bir unsuru olarak ifade etmesinden bu yana gelişmiştir. Ele alınan çevre ve güvenlik bağlantısı temelinde devletlerin devam eden çevresel bozulmalara yönelik sorumlulukları vurgulanarak çevresel konular güvenlik boyutuna taşınmıştır (World Commission on Environment and Development, 1987). Güvenlik ve çevre tartışmalarının ilk safhalarında, çevresel bozulmanın fakirliğe ve çevresel kökenli çatışmalara yol açacağı iddiası genel olarak kabul edilmekteydi. Bununla birlikte üzerinde bir belirsizlik olan konu, güvensizliğin kendini nasıl göstereceği ve kurbanların kim olacağı konusudur.

1994'de yaptığı bir çalışmada Thomas Homer-Dixon, bir şekilde çevresel meselelere bağlanabilecek çatışmanın devletler arası savaştan ziyade ulus-altı çatışmalar şeklinde ortaya çıkmasının muhtemel olduğunu belirtmiştir (Homer-Dixon, 1994). Çevresel kıtlığın şiddetli çatışmalarla olan bağlantısını araştırdığı bu kapsamlı çalışmada, doğal kaynakların arzının azalması durumunda devletler arasında kaynak savaşlarının gerçekleşme olasılığı, çevresel stres kaynaklı büyük ölçekli göçlerin grup kimliği çatışmalarına ve özellikle de etnik çatışmalara neden olup olmayacağı ve çevresel kaynaklı şiddetli kıtlık temelli ekonomik yoksunluk durumunda devletin temel kurumlarının işleyişinin aksamasının iç kargaşa ve sivil ayaklanmalara yol açıp açmayacağını incelemiştir. 1994'te yayınlanan araştırma sonucunda devletler arasında yenilenebilir kaynaklar temelli çatışma olasılığını destekleyen ciddi bulgulara rastlanılmamıştır. Ancak, yenilememeyen kaynaklara ilişkin çatışmaların çıkma olasılığının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çevresel kıtlığın sonucunda oluşan büyük ölçekli göçlerle birlikte grup aidiyetine dair çatışmalar, özellikle de etnik çatışmalar çıkma olasılığı oldukça yüksek olarak tespit edilmiştir. Son olarak, çevresel kaynaklı şiddetli kıtlığın ekonomik yoksunluğu arttırması, sosyal kurumların yıpranmasına sebebiyet verip çeşitli sivil iddiasızlık ve isyanlara yol açabilmektedir: ancak, çevresel kıtlığın yol açtığı ekonomik kötüleşmenin dev-

letin kurumları üzerindeki etkileriyle ilgili daha detaylı araştırmalar yapılmalıdır (Homer-Dixon, 1994). Homer-Dixon, daha sonraki yıllarda yaptığı detaylı olay çalışmalarında, şiddetin ortaya çıkmasının muhtemel olduğu koşul ve durumları belirlemeye çalışmıştır.

Diğer taraftan, Barry Buzan gibi Uİ akademisyenleri, devlete yönelen üç temel tehditten bahsetmektedir: birincisi, devlet fikrine yani ulus-devletin ideolojik varlığına yöneltilen tehditler; ikincisi, devletin fiziki varlığına yani vatandaşlarına ve temel kaynaklarına yöneltilen tehditler; üçüncüsü ise, devletin kurumsal kimliğine ve yapısına yani siyasi sistemine yöneltilen tehditler. Buzan, devlete yönelen tehditlerin askeri, politik, ekonomik, toplumsal ve çevresel güvenliğe yönelik tehditler çerçevesinde incelenmesi gerektiğini ve tüm bu sektörlerin birbirlerine sıkı bir şekilde bağlı bir yapı arz ettiklerini söylemektedir. Bu noktada çevresel güvenlik, devletler dahil tüm insani oluşum ve örgütlenmelerinin içinde barındığı ekolojik sistemi hem bölgesel hem de tüm dünya ölçeğinde korumaktan geçmektedir (Buzan, 1998). Çevresel güvenlik sektörünün temel odak noktası (referans nesnesi) çevrenin kendisi ve uygarlığın sürdürülebilirliğidir. İnsan uygarlığını tehdit eden doğal çevre kaynaklı riskler ile insan faaliyetlerinden kaynaklanan çevresel tehditler, bu sektörün duyarlılık ve tehdit alanlarını oluşturur. İklim değişikliği, biyolojik çeşitlilik kaybı, ozon tabakasının delinmesi, enerji, nüfus, gıda ve ekonomik sorunlar gibi ekosistemdeki bozulmalar, çevresel güvenliğin temel gündem maddeleridir. Ayrıca, insan kaynaklı çevresel bozulma da çevresel güvenlik için öncelikli konular arasında yer almaktadır (Ağır, 2022).

Barry Buzan'ın tanımıyla *çevresel güvenlik*, "devletler dahil tüm insani oluşum ve örgütlenmelerinin içinde barındığı temel destek sistemi olan yerel ve gezegensel ekolojik sistemin hem bölgesel hem de tüm dünya ölçeğinde korunmasıyla ilgilidir" (Buzan, 1998). *Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli 6. Değerlendirme Raporunda* da açıkça belirtildiği gibi çevresel güvenlik söyleminin temel

mantığı, insanoğlunun dünyanın yerel, bölgesel ve küresel ekosistemlerinin taşıma kapasitesinin ötesinde bir yaşam sürmekte olduğu gerçeğidir (IPCC, 2023). Bu bağlamda çevresel güvenlik, sadece ekolojik sistemlerin korunmasını değil, aynı zamanda bu sistemlerin bozulmasının yaratabileceği sosyal, ekonomik ve politik istikrarsızlıkların önlenmesini de kapsamaktadır. Küresel ısınma, biyolojik çeşitliliğin azalması, doğal afetlerin sıklığındaki artış ve temiz suya erişim gibi sorunlar, çevresel güvenlik tehditlerinin başında gelmektedir. Bu tehditler, sadece çevresel dengeyi değil, aynı zamanda toplumların hayatta kalma stratejilerini, ekonomik büyümelerini ve devletlerin güvenliğini de doğrudan etkilemektedir. Örneğin; su kıtlığı yaşayan bölgelerde tarım ve hayvancılık faaliyetleri azalırken, bu durum gıda güvenliği üzerinde büyük bir baskı yaratmakta ve kitlesel göçlere yol açabilmektedir. Bu da devletler arasında yeni tür çatışma riskleri oluşturmakta veya var olan sosyal huzursuzlukları derinleştirebilmektedir. Çevresel güvenlik, aynı zamanda insan güvenliği kavramının da önemli bir bileşenidir. İnsan güvenliği, bireylerin temel hak ve ihtiyaçlarının karşılanması anlamına gelirken, çevresel tehditler bu ihtiyaçların karşılanmasını doğrudan etkileyebilmektedir. Örneğin; temiz suya erişimin azalması, halk sağlığını tehdit ederken, sürdürülebilir enerji kaynaklarının yetersizliği ekonomik büyümeyi ve sosyal istikrarı tehdit etmektedir. Bu nedenle çevresel güvenlik, devletlerin sadece askeri güçle değil, aynı zamanda ekolojik dengeyi gözeten politikalarla güvenlik sağlamaları gerektiğini ortaya koymaktadır. Çevresel güvenlik konusundaki farkındalığın artmasıyla birlikte, uluslararası toplum bu alanda çeşitli sözleşmeler ve iş birliği mekanizmaları geliştirmiştir. Sonuç olarak, çevresel güvenliğin kökenleri, çevre hareketlerinin yükselişi, çevresel bozulmaların güvenlik üzerindeki etkilerinin fark edilmesi, Soğuk Savaş sonrası güvenlik anlayışındaki değişim ve insan güvenliği kavramının gelişimi gibi bir dizi olaya ve gelişmeye dayanmaktadır. Bu kökenler, çevresel sorunların sadece doğayı değil,

aynı zamanda insanların yaşamını, toplumların istikrarını ve uluslararası güvenliği nasıl tehdit ettiğini ortaya koymuştur. Çevresel güvenlik, bu nedenle küresel güvenlik politikalarının vazgeçilmez bir bileşeni haline gelmiştir.

Çevresel güvenlik kavramının üç temel boyutu bulunmaktadır (Barnett, 2017): birincisi, dünya ölçeğinde insan türü ve diğer canlı varlıkların yaşamlarını ve varlığını tehlikeye düşürecek olan çevresel kriz; ikincisi, çevre sorunlarının ekonomik ve siyasal istikrarı tehdit eden niteliği; üçüncüsü ise, çevresel kaynakların bölüşülmesi ve çevreden kaynaklanan sorunların ülkeler ve topluluklar arasında çatışmalara neden olma riski olarak özetlenebilir. Küreselleşen dünyada çevresel tehditler genel hatlarıyla *insan kaynaklı tehditler* (denizlerde ve içme suyu kaynaklarında kirlenme ve azalma, kimyasal, biyolojik ve nükleer atıklardan doğan sorunlar, iklim değişikliği ve küresel ısınma, erozyon ve bilinçsiz kullanım nedeniyle ekilebilir alanların azalması ve bozulması, ormanların sabotaj ve ticari amaçlı kesim nedeniyle azalması, çevre kirliliği, vb.) ve *doğal tehditler* (deprem, sel, hortum, kasırga, fırtına, tsunami, doğal yangın vb.) olarak sınıflandırılabilir. Tüm bu çevresel riskler ve tehditleri inceleyen kuramsal yaklaşımlar altı temel başlık altında toplanabilir.

Tablo-1’de farklı güvenlik yaklaşımlarının çevresel tehditlere karşı odaklandığı aktörleri, tehdit kaynaklarını ve tehditlerin ölçeğini özetlemektedir. *Ekolojik güvenlik*, ekosistemlerin insani faali-

yetler tarafından tehdit edilmesine odaklanırken, *ortak güvenlik* ulus-devletlerin küresel ve bölgesel çevresel değişimlerle karşı karşıya kalmasını ele alır. *Çevresel şiddet* ve *ulusal güvenlik* ise ulus-devletlerin savaş ve çevresel değişimlerden ulusal düzeyde nasıl etkilendiğini tartışmaktadır. *Yeşil savunma*, silahlı kuvvetlerin örgütsel tehditlere yanıtını vurgularken, *insani güvenlik*, bireylerin çevresel değişimlerle yerel düzeyde karşılaştığı tehditleri incelemektedir. Bu farklı yaklaşımlar, çevresel güvenliğin çok katmanlı bir olgu olduğunu göstermektedir.

Ekolojik güvenlik, doğal çevrenin insani faaliyetler nedeniyle tehdit altına girdiği durumları analiz eden ve bu tehditlere yönelik çözümler geliştirmeyi amaçlayan disiplinler arası bir yaklaşımdır. Bu kavram, insanın ekonomik ve sosyal faaliyetlerinin çevresel etkilerini merkeze alarak, ekosistemlerin korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması gerektiğini savunur. Sanayileşme, kentleşme, ormansızlaşma, kirlilik, tarımda kullanılan kimyasallar, fosil yakıt tüketimi ve benzeri insan faaliyetleri, ekosistemlerde geri dönüşümlemez hasarlara neden olabilmektedir. Ekosistem hizmetlerinin bozulması, yalnızca doğal çevrenin zarar görmesiyle sınırlı kalmaz; aynı zamanda biyolojik çeşitlilik kaybı, su ve hava kalitesinin düşmesi, gıda güvenliğinin tehlikeye girmesi ve iklim değişikliği gibi zincirleme etkilere yol açmaktadır. Bu bağlamda ekolojik güvenlik, çevresel bozulmaların neden olduğu risklerin sadece çevreyle sınırlı olmadığını, aynı zamanda

TABLO-1: Çevresel Güvenliğe Altı Temel Yaklaşım

Yaklaşım	Tehdit altında olan Aktör	Tehdidin Kaynağı	Tehdidin Ölçeği
Ekolojik Güvenlik	Doğal çevre	İnsani faaliyet	Ekosistem
Ortak Güvenlik	Ulus-devlet	Çevresel değişim	Küresel/bölgesel
Çevresel Şiddet	Ulus-devlet	Savaş	Ulusal
Ulusal Güvenlik	Ulus-devlet	Çevresel değişim	Ulusal
Yeşil Savunma	Silahlı kuvvetler	Yeşil/barış grupları	Örgütsel
İnsani Güvenlik	Bireyler	Çevresel değişim	Yerel

Kaynak: Barnett, J. (2017). "Çevre Güvenliği", *Çağdaş Güvenlik Çalışmaları*, Alan Collins (Der.), İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, Röle Akademik Yayıncılık, 195.

toplumların ekonomik, sosyal ve politik yapıları üzerinde de tehdit oluşturduğunu vurgular. Örneğin, tarım alanlarının bozulması gıda üretimi ve dolayısıyla ekonomik güvenliği etkilerken, su kaynaklarının tükenmesi su savaşları ve iklim göçmenliğine neden olabilecek kadar ciddi bir boyuta ulaşabilir. Ekolojik güvenlik, doğanın insan ihtiyaçlarını karşılamak için bir kaynak olarak görülmesinden ziyade, kendi başına korunması gereken bir değer olarak ele alınması gerektiği fikrine dayanmaktadır. Bu bağlamda ekolojik güvenlik, çevremerkezci bir perspektifle, ekosistemlerin sürdürülebilirliğini sağlamak için ulusal/ uluslararası/küresel politikaların geliştirilmesini talep etmektedir. Özellikle, iklim değişikliğiyle mücadele, doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimi ve biyoçeşitliliğin korunması, ekolojik güvenlik politikalarının temel unsurları arasında sayılabilir. Sonuç olarak, ekolojik güvenlik, doğal çevrenin korunmasını yalnızca çevresel bir mesele değil, aynı zamanda insan güvenliği ve küresel istikrarın sürdürülebilirliği açısından kritik bir unsur olarak ele alınarak, çevre sorunlarına multidisipliner bir bakış açısıyla yaklaşmayı ve uzun vadeli stratejik çözümler geliştirmeyi hedeflemektedir.

Ortak güvenlik, çevresel değişimlerin ulus-devletler üzerinde yarattığı küresel ve bölgesel tehditlere odaklanan bir güvenlik anlayışıdır. Bu yaklaşım, çevresel değişimlerin sınır aşan etkilerini kabul ederek, bireysel devletlerin bu tehditlere tek başına karşı koyamayacağını ve çok taraflı iş birliği gerekliliğini vurgulamaktadır. İklim değişikliği, ozon tabakanın delinmesi, su kaynaklarının azalması, biyolojik çeşitlilik kaybı ve hava kirliliği gibi sınır-aşan çevresel sorunlar, devletlerin ekonomik, sosyal ve siyasi istikrarını tehdit etmektedir. Örneğin, bir bölgedeki su kaynaklarının tükenmesi, sadece o ülkenin tarımsal üretimini değil, aynı zamanda komşu ülkelerdeki gıda ve su güvenliğini de etkileyebilir boyutlara ulaşabilmektedir. Bu tür etkiler, çevresel tehditlerin bir devletle sınırlı kalmadığını ve küresel bir güvenlik meselesi olarak ele alınması gerektiği-

ni göstermektedir. Ortak güvenlik çerçevesinde, devletlerin çevresel değişimlere karşı birlikte hareket etmeleri ve uluslararası düzeyde iş birliği sağlamaları kritik bir gerekliliktir. Bu bağlamda, 2015'te imzalanan Paris İklim Anlaşması gibi küresel düzenlemeler, ortak güvenlik anlayışının bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Ayrıca, bölgesel su paylaşım anlaşmaları ve çevresel izleme sistemleri gibi mekanizmalar, kaynak kullanımında adaletin sağlanması ve çevresel değişimlerin yönetilmesi açısından önem taşımaktadır. Ortak güvenlik yaklaşımı, çevresel tehditlerin yalnızca ekolojik bir sorun olmadığını, aynı zamanda devletlerin ulusal çıkarlarını doğrudan etkileyen bir güvenlik meselesi olduğunu kabul ederek, çok taraflı çözüm arayışlarını önceliklendirmektedir.

Çevresel şiddet, savaşların çevresel sistemler ve doğal kaynaklar üzerindeki yıkıcı etkilerini analiz eden bir güvenlik yaklaşımıdır. Bu kavram, savaş sırasında ekosistemlerin bozulması, doğal kaynakların tükenmesi ve çevresel tahribatın insan yaşamını tehdit edecek boyutlara ulaşmasını irdelemektedir. Savaşların neden olduğu ormansızlaşma, tarım alanlarının tahribatı, su kaynaklarının kirlenmesi ve hava kirliliği gibi çevresel etkiler, yalnızca çatışmanın yaşandığı bölgelerde değil, daha geniş bir coğrafyada ekosistemlerin dengesini bozabilir. Örneğin, 1991 Körfez Savaşı sırasında Kuveyt petrol kuyularının ateşe verilmesi, çevrede uzun vadeli tahribata yol açarak sadece bölgeyi değil, küresel atmosferik sistemleri de olumsuz etkilemiştir. Çevresel şiddet, savaşın doğrudan etkileriyle sınırlı kalmayıp, savaş sonrası dönemde ortaya çıkan ekolojik sorunları da kapsamaktadır. Yıkılan altyapılar, mayınlı alanlar ve çevreye bırakılan toksik atıklar, savaş sonrası rehabilitasyon süreçlerini zorlaştırarak uzun vadeli bir tehdit oluşturmaktadır. Bu bağlamda, çevresel şiddet sadece çevrenin korunması meselesi değil, aynı zamanda ulusal güvenlik ve toplumsal istikrar açısından da kritik bir sorundur. Akademik düzeyde, çevresel şiddet çalışmalarını, savaş sonrası ekosistem restorasyonu,

sürdürülebilir barış süreçleri ve çevresel adalet politikalarının oluşturulması için gerekli bir çerçeveye sunmaktadır.

Ulusal güvenlik yaklaşımı, çevresel değişimlerin ulus-devletler üzerinde yarattığı tehditleri ulusal düzeyde ele alan bir güvenlik anlayışıdır. Çevresel bozulmaların ve iklim değişikliğinin ulusal güvenliği nasıl tehdit ettiğini anlamaya çalışan bu yaklaşım doğal afetler, kuraklık, su kaynaklarının tükenmesi, gıda güvenliği krizleri ve deniz seviyesinin yükselmesi gibi çevresel faktörlerin devletlerin ekonomik, sosyal ve politik istikrarını doğrudan etkileyebileceğini öne sürmektedir. Bu sorunlar çoğunlukla küresel ve sınıraşan boyutlarıyla devletlerin kontrolü dışındadır. Örneğin, su kaynaklarındaki azalma, tarımsal üretimi ve enerji üretimini etkileyerek ulusal ekonomik krizlere yol açabilmekte, doğal afetlerin artan sıklığı ve şiddeti, devletin afet yönetimi kapasitesini zorlayarak güvenlik tehditleri yaratabilmektedir. Bu bağlamda, çevresel değişimlerin etkilerini ulusal güvenlik stratejilerine dahil etmek, devletlerin bu tehditlere karşı dayanıklılığını artırmakla ilgili stratejiler üretmek amacındadır. Ulusal güvenlik yaklaşımında, çevresel değişim sadece çevreyle ilgili bir sorun olarak değil, aynı zamanda ulusal çıkarları tehdit eden bir güvenlik meselesi olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle, ulusal güvenlik stratejileri, çevresel tehditleri yalnızca iç politika kapsamında değil, dış politika bağlamında da ele almalıdır. Su paylaşımı anlaşmazlıkları, kaynak savaşları ve çevresel göçler gibi sorunlar, ulusal güvenlik için potansiyel riskler oluşturmaktadır. Çevresel değişimlerin yönetimi, ulusal güvenlik stratejilerinin ayrılmaz bir parçası haline gelmeli ve devletler, bu tehditlere karşı aktif politikalar geliştirmelidir.

Yeşil savunma, silahlı kuvvetlerin hem savaş sırasında hem de barış dönemlerinde çevreye zarar verdikleri bilindiğinden, özellikle askeri operasyonlar ve diğer barış zamanı askeri faaliyetlerin çevre üzerinde yaratabileceği tahribatı minimize etmeyi hedeflemektedir. Çevre gruplarının ve barış yanlısı örgütlerin, askeri operasyonların doğa

üzerindeki yıkıcı etkilerine karşı geliştirdiği eleştiriler ve kampanyalar, silahlı kuvvetlerin çevresel sorumluluklarını yerine getirmesini zorunlu kılmaktadır. Askeri faaliyetler, çevresel bozulmaya yol açabilecek geniş bir yelpazede etki gösterebilir; bunlar arasında savaş sırasında doğal kaynakların tahribatı, kara ve denizlerdeki kirlilik, ekosistemlerin yok edilmesi ve yerinden edilmelere yol açan çevresel değişiklikler yer almaktadır. Yeşil savunma, bu tür etkileri azaltmaya yönelik stratejiler geliştirerek askeri operasyonlarda çevreyi koruyacak önlemler alınmasını ve savaş sonrası çevresel restorasyon çalışmalarının yapılmasını teşvik etmektedir. Yeşil savunmanın bir diğer önemli boyutu, askeri stratejilerin çevre ile uyumlu hale getirilmesidir. Çevresel hareketlerin artan etkisiyle birlikte, silahlı kuvvetler çevre dostu teknolojiler ve sürdürülebilir savunma stratejilerini benimsemeye başlamıştır. Ayrıca, çevresel etkilere duyarlı askeri stratejiler, devletlerin uluslararası alandaki prestijini artırabilmekte ve çevre dostu politikaların bir parçası olarak, askeri harcamaların ve operasyonların küresel çevre üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, yeşil savunma sadece askeri kuvvetlerin çevreyi koruma sorumluluğunu yerine getirmesi değil, aynı zamanda çevre dostu stratejilerin uluslararası barış ve güvenlik çabalarıyla uyumlu bir şekilde geliştirilmesi gerektiğini savunmaktadır.

İnsan güvenliği yaklaşımı, çevresel değişimlerin bireyler üzerindeki doğrudan etkilerini inceleyen bir güvenlik yaklaşımıdır. Bu yaklaşım, çevresel bozulmaların ve iklim değişikliğinin insanların yaşamlarını tehdit etme biçimlerine odaklanmaktadır: sel, kuraklık, gıda ve su güvenliği sorunları gibi çeşitli çevresel faktörler, bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılamasını zorlaştırarak yaşam kalitesini ciddi şekilde etkilemektedir. Özellikle çevresel afetler, yerinden edilmelere ve göçlere yol açarak, bireylerin hem fiziki hem de psikolojik sağlığını tehdit edebilmektedir. Ayrıca genel olarak gıda ve su kaynaklarının azalması, toplumsal eşitsizlikleri derinleştirerek, özellikle kırılgan

grupların (yoksullar, yaşlılar, kadınlar ve çocuklar) güvenliğini daha da tehdit eder hale gelmektedir. Bu bağlamda, insan güvenliği, bireylerin çevresel tehditlere karşı korunmasını ve sağlıklı bir yaşam sürdürebilmelerini teminat altına almayı amaçlamaktadır. Bu yaklaşımda, çevresel değişikliklerin bireylerin sosyal ve ekonomik yapıları üzerinde yarattığı etkiler de dikkate alınır. İnsan güvenliği, sadece doğrudan çevresel tehditleri değil, aynı zamanda bu tehditlerin yol açtığı toplumsal, ekonomik ve kültürel değişimleri de ele alır. Örneğin, kuraklık nedeniyle gıda üretiminin azalması, toplumsal huzursuzlukları ve yerinden edilme gibi olguları tetikleyebilir. İnsan güvenliği anlayışı, bu tür durumları önlemek için yerel düzeyde sürdürülebilir kalkınma ve çevre yönetimi stratejilerinin geliştirilmesi gerektiğini savunur. Ayrıca, çevresel değişikliklerin bireylerin yaşamları üzerindeki etkilerini minimize etmek amacıyla afet hazırlığı, erken uyarı sistemleri ve kriz yönetimi gibi stratejilerin de geliştirilmesi gerekmektedir. Bu şekilde, bireylerin çevresel tehditlere karşı daha dayanıklı hale gelmesi sağlanabilir. Aslında çevresel güvenlik, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programının 1994'te yayınladığı ilk insan güvenliği tanımındaki (ekonomik güvenlik, gıda güvenliği, sağlık güvenliği, kişisel güvenlik, toplum güvenliği ve siyasi güvenliğin yanı sıra) 7 kategoriden biri olarak yer almıştır. Özetle çevresel güvenlik kavramı, çevresel tehditlerin ulusal ve uluslararası güvenlik politikalarının ayrılmaz bir parçası haline geldiğini vurgulamaktadır. Çevresel güvenliğin sağlanması, sadece doğal kaynakların korunmasını değil, aynı zamanda toplumsal barışın, ekonomik refahın ve küresel istikrarın sürdürülebilir bir şekilde devam etmesini de içermektedir.

Sonuç

Yeni güvenlik yaklaşımları çerçevesinde çevresel güvenlik, giderek artan bir şekilde ulusal ve uluslararası güvenlik stratejilerinin merkezine yerleşmektedir. İklim değişikliği, doğal kaynakların tükenmesi, çevresel kirlilik ve biyolojik çeşitliliğin kaybı gibi sorunlar, geleneksel güvenlik kavramı-

nın sınırlarını aşarak, devletlerin ve toplumların varlığını tehdit eden küresel güvenlik sorunları haline gelmiştir. Çevresel güvenliğin, yalnızca askeri tehditlerle sınırlı kalmayan, çok boyutlu ve karmaşık bir olgu olduğu artık geniş çevreler tarafından kabul edilmektedir.

Çevresel tehditlerin küresel doğası, bu sorunların yalnızca ulusal çabalarla çözülemeyeceğini göstermektedir. Küresel işbirliği, çevre politikalarının uluslararası düzeyde uyumlaştırılması ve sürdürülebilir kalkınma stratejilerinin benimsenmesi, çevresel güvenliğin sağlanması açısından hayati önem taşımaktadır. Ayrıca, çevresel güvenliğin sağlanmasında devletlerin yanı sıra sivil toplum örgütleri, uluslararası kuruluşlar ve özel sektör gibi aktörlerin de etkin rol alması gerekmektedir. Bu bağlamda, çevresel güvenlik anlayışı, insanmerkezci yaklaşımlardan uzaklaşarak çevremerkezci bir perspektife doğru evrilmek zorundadır. Çevrenin korunması, yalnızca insanların kısa vadeli çıkarları için değil, gezegenin uzun vadeli sürdürülebilirliği ve tüm canlıların refahı için önceliklendirilmelidir. Yeni güvenlik yaklaşımlarında çevreyi merkeze alarak, ekosistemlerin korunmasını ve doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimini temel alan politikaların geliştirilmesi hem çevresel hem de insani güvenliği artıracaktır.

Sonuç olarak, çevresel güvenliğin sağlanması, günümüz dünyasında güvenlik kavramının yeniden tanımlanmasını gerektiren bir süreçtir. Çevresel güvenlik, yeni güvenlik anlayışının ayrılmaz bir parçası haline gelmiş ve bu kavram, sürdürülebilir bir gelecek inşa etmenin anahtarı olarak görülmelidir. Küresel işbirliği ve bütüncül yaklaşımlar olmaksızın, çevresel tehditlerin üstesinden gelmek mümkün değildir. Çevre sorunlarının yalnızca birer ekolojik mesele değil, insan güvenliği ve toplumsal istikrarla doğrudan ilişkili olduğunu kabul etmek, daha barışçıl ve sürdürülebilir bir dünya yaratmanın ön koşuludur. Bu nedenle, çevresel güvenlik, sadece bugünün değil, geleceğin güvenlik anlayışını da şekillendirecek en önemli unsurlardan biri olarak karşı-

mıza çıkmaktadır. Çevresel tehditlerin boyutları arttıkça, bu tehditlerle mücadelede çok boyutlu, bütüncül ve sürdürülebilir yaklaşımlar geliştirmek, gezegenimizin geleceği için kaçınılmaz bir zorunluluk haline gelmiştir.

Kaynakça

- Ağır, B.S. (2022). *Güvenlik Çalışmaları: Kuram, Kavram ve Eleştiri*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Barnett, J. (2017). Çevre Güvenliği, *Çağdaş Güvenlik Çalışmaları*, Alan Collins (Der.), İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, Röle Akademik Yayıncılık, 190-207.
- Baykal, H. & Baykal, T. (2008). Küreselleşen Dünyada Çevre Sorunları, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (9), 1-17.
- Brauch, H. G. (2008). Güvenliğin Yeniden Kavramlaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü, *Uluslararası İlişkiler*, 5 (18), 1-47.
- Buzan, B., Waever, O. ve de Wilde, J. (1998). *Security: A New Framework for Analysis*, Londra: Lynne Rienner.
- Çevre Kanunu* (1983). <https://www.mevzuat.gov.tr/anasayfa/MevzuatFihristDetayIframe?MevzuatTur=1&MevzuatNo=2872&MevzuatTertip=5>, [Erişim Tarihi: 01.08.2024].
- Dalby, S. (2008). Güvenlik ve Çevre Bağlantılarına Yeniden Bakmak, *Uluslararası İlişkiler*, 5 (18), 179-195.
- Eckersley, R. (1992). *Environmentalism And Political Theory: Toward An Ecocentric Approach*, Londra: Routledge.
- Eckersley, R. (2012). Green Theory, Tim Dunne, Milja Kurki ve Steve Smith (Der.), *International Relations Theories: Discipline and Diversity*, Oxford: Oxford University Press, 266-286.
- Erçandarlı, Y. (2015). Yeşil Teori, Ramazan Gözen (Der.), *Uluslararası İlişkiler Teorileri*, İstanbul: İletişim Yayınları, 493-515.
- Erdem, E.İ. (2016). İnsani Güvenlik Kavramı Bağlamında Çevre Güvenliği, *Gazi Akademik Bakış*, 10 (19), 255-281.
- Falk, R.A. (1972). *This Endangered Planet: Prospects and Proposals for Human Survival*, New York: Vintage Books.
- Görmez, K. (2020). *Çevre Sorunları*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Hardin, G. (1968). The Tragedy of Commons, *Science*, 162, 1243-1248.
- Homer-Dixon, T.F. (1994). Environmental Scarcities and Violent Conflict: Evidence from Cases, *International Security*, 19(1), 5-40.
- Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). (2023). *Climate Change 2023 Synthesis Report*, https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/downloads/report/IPCC_AR6_SYR_SPM.pdf, [Erişim Tarihi: 01.08.2024].
- Kates, R.W., Parris, T.M. ve Leiserowitz, A.A. (2005). *Environment: Science and Policy for Sustainable Development*, 47 (3), 8-21.

- Kaya, Y. (2019). *Ekolojik Güvenlik*, Bursa: Dora Yayıncılık
- Kaypak, Ş. (2012). Güvenlikte Yeni Bir Boyut; Çevresel Güvenlik, *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (8), 1-22.
- Keleş, R., Hamamcı, C. ve Çoban A. (2016). *Çevre Politikası*, Ankara: İmge Kitabevi.
- Kışlalıoğlu, M. ve Berkes, F. (1990), *Çevre ve Ekoloji*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Mitchell, R.B. (2013). International Environmental Politics, Walter Carlsnaes, Thomas Risse and Beth A. Simmons (Der.), *Handbook of International Relations*, (London: Sage), 801-826.
- O'Neill, K. (2017). *The Environment and International Relations*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Öztürk, Z.A. Uluslararası İlişkilerde Güvenliği Yeniden Düşünmek: Geleneksel ve Alternatif Yaklaşımlar, *Postmodern Uluslararası İlişkiler Teorileri-2: Uluslararası İlişkilerde Eleştirel Yaklaşımlar*, Tayyar Arı (Der.), Bursa: Dora Yayıncılık, 2014.
- Söker, Ç. ve Özlük, E. (2018). Uluslararası İlişkilerde Çevreyi Merkeze Taşımak: Temel Yaklaşımlar ve Tartışmalar, *Akademik İncelemeler Dergisi*, 13(1), 227-262.
- Thompson, S. C. G. & Barton, M. A. (1994). Ecocentric and Anthropocentric Attitudes Toward the Environment, *Journal of Environmental Psychology*, 14 (2), 149-157.
- United Nations, *Conferences: Environment and Sustainable Development*, <https://www.un.org/en/conferences/environment>, [Erişim Tarihi: 13.08.2024].
- United Nations Development Programme (UNDP). (1994). *Human Development Report 1994: New Dimensions of Human Security*, <https://hdr.undp.org/system/files/documents/hdr1994encompletenostats.pdf>, [Erişim Tarihi: 01.08.2024].
- Vural, Ç. (2018). Çevresel Güvenliğin Gelişimi, *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 6 (1), 20-38.
- World Commission on Environment and Development. (1987). *Our Common Future*. <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>, [Erişim Tarihi: 01.08.2024].

Extended Summary

Environmental concerns that emerged in developed countries in the 1960s gained global attention through international conferences and agreements in the 1970s, expanding traditional security definitions to include economic, social, and environmental threats. The concept of environmental security reflects this shift, addressing global environmental issues. The article explores environmental security within the framework of new security approaches, examining its conceptual origins, evolution, and dimensions. It highlights ecology as a holistic science that studies interactions between organisms and their environments, tracing its roots to 19th-century, and key concepts such as ecosystems and ecological balance. Historically, international environmental issues date back to the 14th century, however became more structured in the 19th century, focusing on resource conservation and pollution. Significant global efforts began after the World War II, with milestones such as the 1972 Stockholm Conference, which introduced environmental concerns into international agendas and established the UN Environment Program (UNEP). Subsequent summits, including the 1992 Rio Earth Summit and the 2002 Johannesburg Summit, advanced sustainable development initiatives and international cooperation. The article underscores the interplay between globalization, environmental challenges, and security, emphasizing the need for collective action.

Anthropocentric and ecocentric approaches represent two fundamental perspectives on humanity's relationship with nature. Anthropocentrism prioritizes human interests, viewing nature as a resource for human use and valuing it based on its utility. It often emphasizes short-term solutions, technological reliance, and economic growth. However, this approach is criticized for contributing to environmental degradation and neglecting the intrinsic value of ecosystems. In contrast, ecocentrism argues that nature and all living beings possess intrinsic value independent of human benefits. It advocates for holistic conservation, recognizing humans as part of nature, and prioritizing long-term ecological sustainability. This perspective emphasizes equality among all species and opposes the exploitation of natural resources solely for human gain. Critics argue that ecocentrism may hinder economic development, particularly in developing nations. A balanced integration of both approaches could provide effective solutions to environmental challenges, ensuring human welfare and ecological sustainability.

In a globalised world, environmental threats are complex global challenges: human activities since industrialization have disrupted ecological balance, causing significant risks to human well-being and economic development. Climate change intensifies extreme weather events, sea level rise, and resource scarcity, triggering conflicts and displacing populations. Overuse of resources, such as water and forests, exacerbates ecological degradation and threatens food and water security. Pollution impacts human health and ecosystems, while biodiversity loss undermines agricultural and economic systems. Environmental issues transcend borders affecting global ecosystems: global commons and interconnected ecosystems require international cooperation. Globalization further complicates these problems by linking consumption patterns and environmental footprints across nations. Addressing these multidimensional threats demands urgent integration of environmental security into global and national policies.

The concept of environmental security emerged in the late 20th century as global environmental issues became integral to security studies. Initially focused on military threats, the scope of security expanded to include environmental factors threatening human life and ecosystems. Key milestones include Rachel Carson's *Silent Spring* (1962), the 1972 Stockholm Conference, and the Brundtland Report (1987), which introduced sustainable development. Environmental disasters like Bhopal (1984) and Chernobyl (1986) highlighted the intersection of environmental and human security. The post-Cold War period saw a shift towards broader security paradigms, emphasizing threats like resource scarcity, climate change, and ecosystem degradation. Scholars like Thomas Homer-Dixon and Barry Buzan examined the links between environmental degradation, conflict, and societal instability. Environmental security now encompasses protecting ecosystems, addressing climate risks, and fostering global cooperation to mitigate social, economic, and political disruptions caused by environmental crises. It aligns closely with human security and sustainable development goals.

Environmental security has become an integral part of national and international security strategies, addressing threats that extend beyond traditional military concerns. It also highlights the multifaceted impacts of environmental challenges threatening global stability, economic prosperity, and societal well-being. Key theoretical approaches to environmental security include ecological security, focusing

on the protection of ecosystems from human-induced threats and advocating for sustainable policies to safeguard biodiversity and natural resources; common security, emphasizing global cooperation to address transboundary environmental issues; environmental violence, analysing the destructive effects of warfare on ecosystems; national security, examining how environmental degradation undermines state stability and requires the integration of ecological threats into national defence strategies; green defence, promoting environmentally sustainable military practices and minimizing ecological harm during military operations; and human security, based on the direct impacts of environmental changes on individuals. These approaches underscore the growing recognition of global environmental threats requiring multilateral collaboration and the inclusion of diverse actors, from states to civil society. Ultimately, environmental security represents a critical element in redefining current security paradigms: moving beyond anthropocentric views, it emphasizes ecosystem preservation and long-term planetary sustainability. It redefines traditional security concepts, integrating environmental concerns as essential to human security and global stability. Holistic, collaborative approaches are crucial to tackling these challenges and building a peaceful, sustainable future, making environmental security a key pillar of contemporary and future security frameworks.

Yeniden Kale Avrupasına Dönen Birlik İçinde Avrupa Parlamentosu, Yapısı ve Tarihsel Gelişimi

The European Parliament, Its Structure and Historical Development in the Union Returning to Fortress Europe Again

Füsun ÖZERDEM*

*Prof. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü

E-mail: fusunozerdem@mu.edu.tr

 ORCID: orcid.org/0000-0002-8204-8635

Öz

Avrupa Parlamentosu (AP), Avrupa Birliği'nin (AB) yedi ana kurumundan biri olup AB Konseyi ile birlikte, Avrupa Komisyonu'nun önerisini takiben Avrupa mevzuatını kabul eden iki yasama organından birisidir. AP, Haziran 2024 Avrupa seçimleri sonrasında 720 üyeden oluşmuş olup Hindistan Parlamentosu'ndan sonra dünyanın en büyük ikinci demokratik seçmen kitlesini temsil etmektedir. Son seçimler sonrası, Avrupa Halk Partisi Grubu (EPP), Sosyalist ve Demokratların İlerici İttifakı (S&D), Avrupa Vatandaşlar Grubu (Pfe), Avrupalı Muhafazakârlar ve Reformistler Grubu (ECR) ve Yeniden Avrupa (Renew Europe) en büyük beş siyasi grup olarak öne çıkarken AB yanlısı merkezci, liberal, sosyal demokrat ve çevreci partiler kayıplar yaşamış, AB karşıtı sağ popülist partiler güçlenmiştir. Bu çalışma Ortak Meclis adı ile ortaya çıktığı ilk günden günümüze AP ve dolaylı olarak AB'nin gelişimi hakkında detaylı bilgi vererek son seçimler sonucu oluşmuş Parlamento'nun, önümüzdeki beş yıl için AB'nin alacağı reaksiyonlara yaklaşımını analiz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Avrupa Parlamentosu, Avrupa Parlamentosu Seçim Sonuçları, Avrupa Parlamentosu'nun Gelişimi.

Abstract

The European Parliament (EP) is one of the seven main institutions of the European Union (EU) and, together with the EU Council, is one of the two legislative bodies that adopt European legislation following a proposal from the European Commission. The Parliament consisted of 720 members after the June 2024 European elections and represents the second largest democratic electorate in the world after the Indian Parliament. After the last elections, the European People's Party Group (EPP), the Progressive Alliance of Socialists and Democrats (S&D), the Group of Patriots of Europe (Pfe), the Group of European Conservatives and Reformists (ECR) and Renew Europe emerged as the five largest political groups. While pro-EU centrist, liberal, social democratic and environmentalist parties suffered losses, anti-EU right-wing populist parties gained. This study will analyse the approach of the Parliament, which was formed as a result of the last elections, to the reactions of the EU for the next five years, by giving detailed information about the development of the EP and indirectly the EU since the first day it emerged under the name of the Common Assembly.

Keywords: European Parliament, Election Results of the European Parliament, Development of the European Parliament

To Cite This Article/Bu Makaleye Atıf İçin: Özerdem, F. (2024). Yeniden Kale Avrupasına Dönen Birlik İçinde Avrupa Parlamentosu, Yapısı ve Tarihsel Gelişimi. *Journal of Diplomatic Research*, 6(2), ss. 44-70.

Giriş

AP yıllar içinde önemli ölçüde gelişmiş, sürekli olarak yeni sorumluluklar almış ve önem kazanmıştır. 1951 tarihli Paris Antlaşması ile kurulan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nda (AKÇT) Ortak Meclis adı ile görevine başlayan Parlamento, ilk kurulduğunda sadece denetleme görevine sahipken, bugün, insanların çıkarlarını temsil etmekle görevli, halk tarafından doğrudan seçilen tek AB kurumudur. Ayrıca mevzuatı şekillendirmenin ve karara bağlamanın yanı sıra, AB kurumlarını incelemekten ve Avrupa içinde ve dışında insan haklarını desteklemekten de sorumludur.

1958'de yürürlüğe giren Roma Antlaşması, daha sonra AP olarak yeniden adlandırılan Parlamento Meclisi kurmuştur. Parlamento her yeni Antlaşma ile daha demokratik, denetleyici ve yasamaya ilişkin yeni yetkilere kavuşmuştur. 1975'te imzalanan Brüksel Antlaşması ile Parlamento, her yılın sonunda AB hesaplarını inceleme ve Komisyon'un AB bütçesini akıllıca ve doğru harcayıp harcamadığını değerlendirme hakkını elde etmiştir. 1986'da imzalanan Tek Avrupa Senedi ise yeni bir ülkenin AB'ye katılabilmesi için Parlamento'nun onayının zorunlu olmasını sağlamıştır. En son Antlaşma olan Lizbon Antlaşması 1 Aralık 2009'da yürürlüğe girmiştir. Bu Antlaşma, Avrupa Parlamentosu'nu güçlendirmiş, ulusal parlamentolara Avrupa politikasının gidişatını belirleme konusunda daha fazla sorumluluk vermiş ve AB vatandaşlarına inisiyatif verme yetkisi tanınmıştır. Lizbon Antlaşması, artırılmış bütçe yetkileriyle birlikte, tam olarak tanınmış bir ortak yasama organı olarak AP'nin yetkilerini artırmış olup aynı zamanda Parlamento'ya Avrupa Komisyonu Başkanı'nın seçiminde kilit bir rol vermiştir.

1979 yılından bu yana beş yılda bir yapılan doğrudan seçimlerle üyelerinin belirlendiği AB Parlamentosu'nun rolü ve sorumluluk alanları değişmiş, hem Üye Devletlerin kendi iç politikalarının nispeten ve dolaylı yansıtıldığı

hem de dünya siyasetindeki gelişmelerin yansıdığı siyasi gruplar söz sahibi olmuşlardır. 2024 yılı Haziran ayında yapılan son seçimler sonucunda ise daha önce de Parlamento'da var olan aşırı sağ görüşler daha da güçlenmişlerdir.

1951'den Günümüze Avrupa

Parlamentosu

AKÇT'yi kuran Paris Antlaşması, Belçika, Fransa, İtalya, Federal Almanya Cumhuriyeti, Lüksemburg ve Hollanda tarafından Paris'te 18 Nisan 1951'de imzalanmış ve 50 yıl süreyle yürürlükte kalmıştır¹. Bu girişim, bugünkü AB'nin atası olarak da kabul edilmektedir. İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde imzacı ülkeleri bu Antlaşma'yı imzalamaya iten motivasyonlar barış, refah ve Avrupa fikri olmuştur (Trachtenberg, 1999). Fransa ve Batı Almanya'nın teşvikiyle, katılmak isteyen tüm ülkeler, bu fikirleri uygulamaya koymak için ortak bir kömür ve çelik pazarı oluşturmuşlardır. Paris Antlaşması dört temel kurum oluşturmuştur. Bunlardan ilki daha sonra Avrupa Komisyonu haline gelecek olan, üniversiteler arası ve uluslar üstü yürütme organı olan Yüksek Otorite'dir. Üreticileri, işçileri, tüketicileri ve satıcıları temsil eden bir Danışma Komitesi tarafından destekleniyordu ve çalışmaları daha sonra Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi ile birleştirilecekti (Suzuki, 2015: 71). Özel Bakanlar Konseyi, Yüksek Otorite'nin çalışmalarını kendi ülkelerinin genel ekonomi politikasından sorumlu hükümetlerin çalışmaları ile uyumlu hale getiren bir yürütme organıdır. Bu organ daha sonra Avrupa Birliği Konseyi adını almıştır. Topluluğun idari yargısından sorumlu organ ve uluslararası bir mahkeme olan Adalet Divanı, artık Avrupa Birliği Adalet Divanı'dır. Bu Antlaşma aynı zamanda adı daha sonra AP olacak müzakere organı olan Ortak Meclis'i kurmuştur ve o dönem Meclis üyeleri, üye ülkelerin kendi ulusal parlamentoları tarafından seçilmekte idi (Smith, 1999: 36).

Topluluğun yürütme organı olan, dokuz üyeden oluşan ve ilk Başkanı "communaautaire icadının"

¹ Antlaşma 23 Temmuz 1952'de yürürlüğe girmiş ve 23 Temmuz 2002'de sona ermiştir.

bizzat yazarı Jean Monnet olan Yüksek Otorite, bazı durumlarda Bakanlar Konseyi'nin önceden destekleyici görüşünü alarak, üye devletleri bağlayıcı karar ve tavsiyelerle Antlaşma tarafından belirlenen politikayı uygulama görevini üstlenmiştir. Öte yandan, ulusal parlamentolar tarafından yıllık dönemler için atanan 78 üyesiyle (İtalya, Fransa ve Federal Almanya Cumhuriyeti için 18, Belçika ve Hollanda için 10 ve Lüksemburg için 4)² Ortak Meclis'e sınırlı görevler verilmiştir. Meclis'ten sadece Yüksek Otorite'nin eylemleri üzerinde bir denetim görevini yerine getirmesi istenmiştir (Smith, 1999: 37); Meclis'in, seçmenlerin üçte ikisi ve üyelerinin yarısı tarafından bir gensoru önergesini onaylaması halinde istifasını sunması gerekecektir (Guerrieri, 2008: 184-185). Bir başka deyişle Meclisin yasama yetkisi olmayıp danışma ve tartışma yeri olarak kullanılmakta idi. İlk genel kurul toplantısı 19 Eylül 1952'de yapıldığında (Salm, 2019:3) 78 üye alfabetik sıraya göre Meclis'e yerleştirilmiştir. Bu genel kurul toplantısında da Başkan seçilmiş olup Paul-Henri Spaak, Belçika, Fransa ve Lüksemburg'daki Fransızca konuşan tüm üyelerin ve Alman sosyal demokratları da dahil olmak üzere tüm sosyalist üyelerin oylarını alarak seçimi kazanmıştır (Salm, 2019: 3). Bu başkanlık seçimi, siyasi grupların oluşturulup oluşturulmayacağına ilişkin tartışmanın tetiklenmesine büyük katkı sağlamıştır. Daha sonra siyasi temelde toplanma ihtiyacı artan bir yoğunlukta hissedilmeye başlamış olup 16 Haziran 1953'te Meclis İctüzüğü'ne siyasi grupları resmen tanıyan yeni bir madde eklenmiştir. Böylece 38 üyeli Hristiyan Demokrat grubu, 23 üyeli Sosyalist grup ve 11 üyeli Liberal Grup kurulmuştur (Guerrieri, 2008: 187). Avrupa uluslarüstü meclislerinin komünistlere karşı bir tür "hariç tutma anlaşması- conventio ad excludendum" oluşturması nedeniyle komünistler yer almamıştır. 1965 ile 1973 yılları arasında, Muhafazakarları, Komünistleri ve o zamanlar 'Gaullist' olarak bilinenleri temsil eden diğer üç grup da yavaş yavaş Ortak Meclis'e katılmıştır (European

Communities, 2009: 53).

Ortak Meclis'in başkanlarına baktığımızda da ilk başkan, az önce ifade edildiği üzere, 1952-1954 yılları arasında görev yapan Belçikalı sosyalist Paul-Henri Spaak'dır³. Ardından bir süre "Avrupa'nın Kurucu'larından biri olarak da kabul edilen İtalyan Alcide de Gasperi, 1954-1956 arası bir başka İtalyan Giuseppe Pella, 1956-1958 arası Alman Hans Furler ve 1958-1960 arası Fransız Robert Schuman başkanlık yapmışlar ve bu dört isim de Hristiyan Demokrat grup üyesidir.

25 Mart 1957'de imzalanarak 1 Ocak 1958'de yürürlüğe giren Roma Antlaşması ile iki Topluluk kurulmuştur. Aslında her iki Topluluğu da kuran antlaşma tek bir antlaşma olmasına rağmen literatürde Roma Antlaşmaları olarak da geçebilmektedir: Avrupa Ekonomik Topluluğunu (AET) kuran Antlaşma ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğunu (EAEC veya Euratom) kuran Antlaşma. Her iki Topluluk için de kararlar Komisyon'un teklifi üzerine Konsey tarafından alınmakta olup AKÇT Ortak Meclisi, her üç topluluğu da kapsayacak şekilde genişletilmiştir.

Ortak Meclis adından Parlamenter Meclis⁴ adını almış olup görevi danışmanlık statüsünde idi. Bu dönemde Parlamenter Meclis'in üye sayısı 142'ye yükselmiş (European Communities, 2009: 45), ilk toplantısını ertesini yıl 19 Mart 1958'de Strazburg'da 'Avrupa Parlamenterler Meclisi' adıyla gerçekleştirmiştir. Avrupa Parlamenterler Meclisi'nin başkanlarına baktığımızda 1960-1962 yılları için Alman Hans Furler (Hristiyan Demokrat) ile 1962-1964 yılları arasında İtalyan Gaetano Martino (Liberal ve Demokrat) karşımıza çıkmaktadır. Roma Antlaşması, Madde 138 ile Parlamenter Meclis üyelerinin doğrudan seçilmesine ilişkin özel bir hüküm getirilmiş olup bu hüküm 1979'da uygulamaya konulmuştur.

Avrupa Parlamenterler Meclisi sandalye dağılımına baktığımızda Federal Almanya Cumhuri-

² Paris Antlaşması 21. Maddesine göre.

³ Belçika'nın ilk sosyalist başbakanı olan tam ismi? Spaak, aynı zamanda 1949-1950 yılları arasında Avrupa Konseyi Danışma Meclisi'nin ilk Başkanı olarak görev yapmıştır.

⁴ 30 Mart 1962'de adı 'Avrupa Parlamentosu' olarak değiştirilmiştir.

yeti, Fransa ve İtalya için 36, Belçika ve Hollanda için 14 ve Lüksemburg için 6 sandalyenin ayrıldığı görülmektedir (Madde 138/2).

1 Temmuz 1967'de yürürlüğe giren Birleşme Antlaşması (Merger Treaty) ile AKÇT, AET ve Euratom tarafından kurulan kurumlar birleştirilmiş, bu döneme kadar üç farklı Topluluk ile çalışmalarına devam eden bugünkü AB, Avrupa Toplulukları adını almıştır. Bu nedenle de Birleşme Antlaşması, Avrupa Topluluğunu kuran Antlaşma, Avrupa Toplulukları Tek Konseyi ve Tek Komisyonu Kuran Antlaşma olarak da bilinmektedir.

22 Nisan 1970'de Lüksemburg'da imzalanan ve 1 Ocak 1971'de yürürlüğe giren Lüksemburg Antlaşması, bazı bütçe hükümlerini değiştirmiştir. Lüksemburg Antlaşması'nın imzalanmasıyla birlikte, üye devletlerin mali katkılarının yerini "öz kaynaklar"ın almasıyla Meclisin bütçe yetkileri de artmıştır.

22 Temmuz 1975'de Brüksel'de imzalanan ve 1 Haziran 1977'de yürürlüğe giren Brüksel Antlaşması, bazı mali hükümleri yeniden değiştirdiği için bu Antlaşma aynı zamanda İkinci Bütçe Antlaşması olarak da bilinmektedir⁵. Bu Antlaşma Meclis'in bütçe yetkilerini güçlendirilmiş olup aynı zamanda Topluluk bütçesini reddetme ve bütçenin uygulanması konusunda Komisyon'a ibra yetkisi verme hakkını da güvence altına almıştır.

1962'de artık Avrupa Parlamentosu adını almış ve 1979'a kadar üye ülkelerin kendi ulusal parlamentoları tarafından seçilen parlamenterlerin bulunduğu Parlamento, 1979 yılında yapılan ilk doğrudan seçimi gerçekleştirmiştir. Her ne kadar Roma Antlaşması'nda doğrudan seçim olanağı sağlanmış olsa da üye devletlerin isteksizliği nedeniyle Konsey'in bu adıma onay vermesi neredeyse 20 yıl sürmüştür (Neuhold, 2000: 3). 1979 seçim sonuçlarından önce o döneme kadar hizmet etmiş atanan Parlamento başkanlarına bak-

tığımızda 1964-1965 Jean Duvieusart (Belçika), 1965 - 1966 Victor Leemans (Belçika), 1966 - 1969 Alain Poher (Fransa), 1969 - 1971 Mario Scelba (İtalya), 1971 - 1973 Walter Behrendt (Almanya), 1973 - 1975 Cornelis Berkhouwer (Hollanda), 1975 - 1977 Georges Spénale (Fransa) ve 1977 - 1979 Emilio Colombo (İtalya) isimlerini görmekteyiz. Bu isimlerin mensubu oldukları gruplar da bahsi geçen dönemlerde hangi siyasi grupların baskın olduğuna dair fikir vermektedir. Jean Duvieusart, Victor Leemans, Alain Poher, Mario Scelba, Hristiyan Demokrat grubu üyeleri olup Hristiyan Demokratlar kesintisiz 9 yıl başkan çıkmışlardır. Walter Behrendt ve Georges Spénale Sosyal Demokrat, Cornelis Berkhouwer Liberal ve Demokrat Grup üyesi olup Emilio Colombo da Hristiyan Demokrat grubun üyesidir.

Parlamento içinde yer alan siyasi grupların adları ve bileşimleri zaman içinde önemli ölçüde dalgalanmış olup bu oluşumu etkileyen iki ana faktör bulunmaktadır. Birincisi, AB'nin 2004 ve 2007'de Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkelerine (MDAÜ) yönelik genişlemeleri AP toplam üye sayısını 626'dan 751'e çıkarmıştır. MDAÜ partileri de mevcut siyasi gruplara entegre olmuştur (Bressanelli, 2014). Başlangıçta en büyük üç grubun, EPP, Sosyalist ve Demokratların İlerici İttifakı (S&D) ve Avrupa için Liberaller ve Demokratlar İttifakı'nın (ALDE)⁶ boyutları genişleme sonrasında önemli ölçüde büyürken, Yeşiller/Özgür Avrupa İttifakı (Yeşiller) /EFA veya Avrupa Parlamentosu'ndaki Sol (GUE/NGL)⁷ etkilenebilmiş ve hatta göreceli boyutlarında fiili bir azalma görülmüştür (Bressanelli, 2014: 782). İkincisi, Avrupa şüpheciliği ve radikal sağ popülizm, siyasi grup oluşumunu temelden etkilemiş olup yeni siyasi grupların kurulmasına neden olmuştur (Gómez-Reino, 2018; Startin, 2010). 2009 yılındaki seçimlerle birlikte Avrupa şüphecilerinin AP'deki temsili artmaya başlamış olup Avrupa entegrasyonuna şiddetle karşı çıkan parlamento üyelerinin sayısındaki artış, Parlamento içindeki AB politikaları ve kurumlarına yönelik çekişmeyi

⁵ Bu Antlaşma ile Sayıştay da kurulmuştur.

⁶ Şu an Parlamento'da Renew Europe ismi ile bulunmaktadır.

⁷ Ocak 2021'e kadar ismi Avrupa Birleşik Solu/Nordik Yeşil Solu olmuştur.

daha görünür hale getirmiştir (Börzel ve Hartlapp, 2022: 97).

Parlamento'nun gelişimine dair literatür incelendiğinde parti grubu uyumu, oy verme davranışı, koalisyon oluşumu (Hix ve diğerleri, 2007) ve siyasi mücadelenin boyutları (Hix ve Noury, 2009; Hix ve diğerleri, 2006; McElroy ve Benoit, 2007; Noury, 2002; Thomassen ve diğerleri, 2004) AP'deki karar alma sürecinin büyük ölçüde ulusal parti delegasyonları ve ikinci olarak Avrupalı parti grupları tarafından düzenlendiği ve siyasi çatışmanın ana boyutunun geleneksel sol-sağ ideolojik ayrımı olduğu konusunda neredeyse fikir birliğine varıldığı görülmektedir (Yordanova, 2011: 599). Parlamento'nun yapısını, işleyişini ve kurumsallaşmasını inceleyen çok sayıda bilimsel makale bulunmakta olup (Corbett ve diğerleri, 2003, 2007; Judge ve Earnshaw, 2003, 2008; Rittberger, 2005; Westlake, 1994; Sozzi, 2013) bu çalışmalar Parlamento'yu hem güçlü partilere hem de güçlü komitelere sahip bir parlamento olarak nitelendirilmektedir.

Parlamento'ya Dair Genel Kurallar

Avrupa Parlamentosu üyeleri siyasi gruplar oluşturabilirler. Bu gruplar ülkelere veya milliyetlere göre değil siyasi bağlılığa göre düzenlenmektedir. 1979'daki ilk doğrudan seçimlerden sonra siyasi grupların sayısı yedi ile on arasında değişmiş; Temmuz 2004'te, 10 yeni üye devletin katılımının ardından, tüm grupların üye devletlerin en az beşte birinden, 2007'de Bulgaristan ve Romanya'nın AB'ye katılması ile en az altı üye devletten ve asgari olarak en az beşte birinden oluşması gerektiğini şart koşulmuştu. 2009'da siyasi grup kurabilme eşiği, üye devletlerin dörtte biri (yedi üye devlet) ve 25 Avrupa Parlamentosu Üyesi şekline değiştirilmiştir. Şu anki düzenlemede siyasi bir grup oluşturmak için gereken minimum üye sayısı 23'tür ve üye devletlerin en az dörtte birinin (şu anda yedi) her grup içinde temsil edilmesi gerekmektedir. Bir diğer kural da üyelerin birden fazla siyasi gruba mensup olamamalarıdır (European Parliament, 2024a).

Parlamento dönemi boyunca herhangi bir za-

manda siyasi gruplar oluşturulabilmektedir. Her siyasi grup, bir başkan veya eş başkanlar tarafından kendi iç organizasyonları uyarınca yönetilmektedir. Siyasi gruplar Parlamento içerisinde belirli avantajlara sahiptirler. Parlamentonun gündeminin belirlenmesinde önemli bir rol oynar, tartışmalar sırasında daha fazla konuşma süresi ayrılır ve daha fazla ofis alanına, personele ve fona sahiptirler. Ayrıca parlamento komisyonlarının ve delegasyonlarının kurulmasına da karar verirler. Bazı üyeler herhangi bir siyasi gruba ait değildir ve bağlı olmayan üyeler olarak bilinirler (European Parliament, 2024a).

1979'dan bu yana Parlamento, her beş yılda bir AB vatandaşları tarafından genel oyla doğrudan seçilmektedir. Oy verme yaşı, 16 olan Malta, Belçika, Avusturya ve Almanya ile 17 olan Yunanistan dışındaki tüm AB üye ülkelerinde 18'dir.

Seçilmiş bir organ haline geldiğinden beri, Avrupa Parlamentosu'nun üye sayısı, yeni üyelerin katılımı ile artmıştır. Nice Antlaşması seçilecek üye sayısını 732 olarak sabitlemiş, bu sayı daha sonra Lizbon Antlaşması ile 750+1'e çıkarılmıştır. 1 Şubat 2020'den ve Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılmasından sonra 705'e inen sayı, son 2024 seçimleri ile 720'ye yükselmiştir. Lizbon Antlaşması Madde 9A, Parlamento sandalye sayısının Başkan hariç 750'yi geçemeyeceğini hüküm altına almıştır.

Temsil şu anda maksimum 96 sandalye ve ülke başına minimum 6 sandalye ile sınırlıdır ve kol-tuklar "azalan orantılılığa" göre dağıtılmaktadır; yani ülke ne kadar büyükse, milletvekili başına o kadar çok vatandaş temsil edilmektedir.

1979'dan 2024'e Avrupa Parlamentosu Seçim Sonuçları

7-10 Haziran 1979 tarihlerinde yapılan ilk doğrudan seçimlerin sonuçlarına baktığımızda AP'deki dağılım şu şekilde gerçekleşmiştir.

Sandalyelerin cinsiyet oranlarına bakıldığında da %16 kadın, %84 erkek parlamenter görülmektedir.

Tablo 1: 1979 Seçim Sonuçları

Komünist ve Müttefikler Grubu (COM)	44
Sosyalist Grup (S)	112
Bağımsız Gruplar ve Üyelerin Savunması ve Teknik Koordinasyonu Grubu (CDI)	11
Liberal ve Demokrat Grup (L)	40
Hıristiyan-Demokratik Grup (EPP)	108
Avrupa Demokrat Grubu (ED)	63
Avrupalı İlerici Demokratlar Grubu (DEP)	22
Bağımsız (NI)	10
Toplam	410

(European Parliament, 2024b)

1979 seçimleri üye dokuz ülkede gerçekleşmiş olup toplam 410 üye seçilmiştir.

Parlamento'da hala yer alan Hristiyan Demokrat grubu, en eski siyasi gruplardan birisidir. 1953 yılından bu yana Parlamento'da yer alan Grup, 1978 yılında aynı adı taşıyan Avrupa partisiyle doğrudan bağlantısının sinyalinin vermek amacıyla adını 'Hıristiyan Demokrat Grubu (Avrupa Halk Partisi)' olarak değiştirmiş, 1979'daki ilk doğrudan seçimlerde 'Avrupa Parlamentosu'ndaki Hıristiyan Demokrat Grubu (EPP Grubu)' adını almıştır (European Communities, 2009: 54).

2004 seçimlerine kadar Avrupa Sosyalistler Partisi Grubu (PSE) adını taşıyan siyasi parti, 1953 yılında AKÇT Meclisi bünyesinde Sosyalist Grup adı altında kurulmuştur. Birleşik Krallık'ın 1973'te üye olmasından sonra İşçi Partili milletvekillerinin de katılmasıyla 1975'te en büyük grup haline gelmiştir. 2004 yılında "Avrupa Parlamentosu'ndaki Sosyalist Grup" adını almıştır. Bu isim değişiklikleri, özellikle Maastricht Antlaşması'nın Avrupa siyasi partilerinin kurulmasına yönelik bir çerçeveyi tanimasının ardından, Avrupa Sosyalist ailesinde daha fazla entegrasyona yönelik gelişmelere karşılık gelmektedir. Yeni üye devletlerdeki Sosyalist partileri ve Sosyal Demokratları bünyesine katarak, bileşimi yıllar boyunca ve birbirini izleyen genişlemeler sırasında son derece istikrarlı kalmıştır (European Communities, 2009: 54).

Avrupa siyasetinde liberalizm, topluma sınırlı hükümet müdahalesini savunan klasik ve eko-

nomik liberalizmden ilham alan fikirlerle ilişkilendirilme eğilimindedir. Bununla birlikte Liberal Grup, muhafazakâr-liberal, sosyal-liberal ve İskandinav tarım partileri de dahil olmak üzere çeşitli partileri içermektedir. Liberal Grup, 23 Haziran 1953'te "Liberaller ve Müttefikler Grubu" adı altında kurulmuştur. Parlamento büyüdükçe adını "Liberal ve Demokrat Grup" (L), ardından "Liberal ve Demokrat Reformist Grup" (LDR) olarak değiştirmiştir. Daha sonra Avrupa Liberal, Demokrat ve Reform Partisi Grubu (ELDR), sonra da "Avrupa için Liberaller ve Demokratlar İttifakı Grubu" (ALDE) olarak anılmaya başlamıştır. Günümüzde Yeniden Avrupa (Renew Europe) ismini taşımaktadır.

1965 yılında kurulan Avrupa Demokratik Birlik Grubu (UDE), UDR'nin (Beşinci Cumhuriyet Demokratlar Birliği, daha sonra Cumhuriyet Demokratlar Birliği olarak yeniden adlandırıldı) Gaullist üyelerinden oluşuyordu. 1973'te İrlandalı Fianna Fáil temsilcileriyle birlikte Avrupalı İlerici Demokratlar Grubu (DEP) adını almıştır.

Avrupa Parlamentosu'ndaki ilk komünist grup, 16 Ekim 1973'te kurulan "Komünistler ve Müttefikler Grubu" olmuştur. 25 Temmuz 1989'da iki gruba ayrılana kadar bir arada kalmıştır: "Sol Birlik" Grubu ve "Avrupa Birleşik Solu Grubu". Avrupa Birleşik Solu Grubu, Ocak 1993'te İtalyan Komünist Partisi'nin Solun Demokrat Partisi'ne dönüşmesi ve milletvekillerinin PES Grubu'na katılmasıyla çökmüş ve 1994 seçimlerinden önce Sol Birlik, tek sol grup olarak kalmıştır. 19 Temmuz 1994'te "Avrupa Birleşik Solu Konfederal Grubu"

Tablo 2: 1984 Seçimleri Öncesi Durum

Komünist ve Müttefikler Grubu (COM)	48
Sosyalist Grup (S)	124
Bağımsız Gruplar ve Üyelerin Savunması ve Teknik Koordinasyonu Grubu (CDI) ⁸	12
Liberal ve Demokrat Grup (L)	38
Avrupa Halk Partisi Grubu (Hıristiyan-Demokratik Grup) (EPP)	117
Avrupa Demokrat Grubu (ED)	63
Avrupalı İlerici Demokratlar Grubu (DEP)	22
Bağımsız (NI)	10
Toplam	434

(European Parliament, 2024b)

kurulduğunda, seçimlerin hemen ardından bu isim yeniden canlandırılmış; 6 Ocak 1995'te İsveç ve Finlandiya'dan partilerin katılmasıyla Grubun adı "Avrupa Birleşik Solu-İskandinav Yeşil Solu Konfederal Grubu" olarak değiştirilmiştir.

1979 seçim sonuçlarına göre Avrupa çapındaki Sosyalist Partiler Konfederasyonu altında birlikte çalışan sosyalist partiler en fazla sandalyeyi kazanmıştır. Ancak Sosyalistler merkez sağ EPP'nin biraz önünde yer almış olsalar da grupların hiçbiri Avrupa seçimlerinin kalıcı bir özelliği haline gelecek olan konuda mutlak çoğunluğa sahip olmamıştır. Avrupa Halk Partisi bünyesinde birleşen Hıristiyan Demokrat partiler, 108 milletvekiline sahip olan grupla ikinci olmuş, üçüncü büyük güç ise 63 sandalyeyle Muhafazakâr Avrupalı Demokratlar olurken, onu 44 sandalyeyle Komünistler izlemiştir. Adayları Başkan olarak seçilmiş olmasına rağmen Liberal Demokratlar, 40 sandalyeye sahip olabilmıştır.

Oluşturulan bu gruplar, önceki yıllarda kurulan gruplara dayanan gevşek koalisyonlar olmasına rağmen kısa sürede modern Avrupa siyasi partilerinin temeli haline gelmişlerdir. Dokuz üye devlette gerçekleşen bu ilk seçimlerin ülkeler bazında sandalye dağılımına bakıldığında Fransa, Batı Almanya, İtalya ve Birleşik Krallık'a 81, Hollanda 25, Belçika 24, Danimarka 16, İrlanda 15

ve Lüksemburg'a 6 sandalye ayrıldığı görülmektedir (CVCE, 2016).

1979 yılına kadar Parlamento Başkanları yıllık veya iki yılda bir seçilmekte idi. Ancak 1979'da yapılan ilk seçimlerden bu yana Parlamento Başkanı yenilenebilir iki buçuk yıllık bir süre boyunca görevde kalmaktadır. Bu ilk Parlamento dönemi beş yıl sürmüş olup 1979-1982 yılları arasında Liberal ve Demokrat Grup'tan Simone Veil⁹ (Fransa) ve 1982-1984 yılları arasında Sosyalist Grup'tan Piet Dankert¹⁰ (Hollanda) başkanlık etmiştir. Simone Veil, seçilmiş Parlamento'nun ilk başkanı ve bu pozisyonu elinde bulunduran ilk kadın da olmuştur.

Bir Grupta yer almayan bağımsız Avrupa Parlamentosu Üyeleri, Fransızca bir terim olan "Non-Inscrits-Kayıtlı Olmayanlar" olarak kategorize edilmektedir. Bağımsız olarak nitelenen bu Grup üyelerinin diğer Grupların sahip olduğu grup ayrıcalığı veya finansmanı bulunmamaktadır.

1979 seçimlerine katılan her üye devletin sandalye sayısı öncekiyle aynı kalmış, 1981 yılında katılan Yunanistan'a 24 yeni sandalye tahsis edilerek koltuk sayısı 410'dan 434'e çıkmıştır. Beş yıllık sürenin sonunda, 1984 seçimleri öncesi siyasi grupların üye sayıları Tablo 2'deki gibi gerçek-

⁸ Bağımsız Gruplar ve Üyelerin Savunması Teknik Grubu (CTDI) da Eylül 1987 ile aynı yılın Kasım ayı arasında geçici bir varlığa sahip olmuştur. Grup, İspanyol Demokrat ve Sosyal Merkez Partisi (CDS), İtalyan radikalleri, Belçika Sosyalist Partisi ve Hollanda Reformcu Siyasi Partisi'nden (SGP) oluşmakta idi.

⁹ Fransa'nın eski Sağlık Bakanı ve Auschwitz toplama kampından sağ kurtulan Simone Veil, özellikle kürtaji yasallaştıran 1975 tarihli "Loi Veil" yasası aracılığıyla Fransa'da kadın haklarını geliştirmesiyle tanınmaktadır.

¹⁰ Dankert, 1994 APseçimlerinden sonra 19 Temmuz 1994'ten 20 Temmuz 1999'a kadar görev yapmak üzere AP üyesi olarak atanmıştır ve kendisini Türkiye'nin AB'ye katılımı için çalışmaya adanmıştır.

Tablo 3: 1984 Seçim Sonuçları

Sosyalist Grup (S)	130
Avrupa Halk Partisi Grubu (Hıristiyan-Demokratik Grup) (EPP)	110
Avrupa Demokrat Grubu (ED)	50
Komünist ve Müttefikler Grubu (COM)	41
Liberal ve Demokrat Grup (L)	31
Avrupa Demokratik İttifakı Grubu (RDE) ¹¹	29
Gökkuşağı (Rainbow) Grubu: Yeşil Alternatif Avrupa Bağlantıları Federasyonu, Agelev-Ecolo, Avrupa Topluluğu Üyeliğine Karşı Danimarka Halk Hareketi ve Avrupa Parlamentosu'ndaki Avrupa Özgür İttifakı (ARC)	20
Avrupa Sağ Grubu (DR)	16
Bağımsız (NI)	10
Toplam	434

(European Parliament, 2024b)

leşmiştir:

İkinci Parlamento dönemi için seçimler 14-17 Haziran 1984'te gerçekleştirilmiş olup siyasi gruplar arasında sandalye dağılımı şöyle olmuştur:

Seçimde AP'nin 434 üyesi seçilmiştir. Sosyalistler sandalyelerin yaklaşık %30'unu alırken merkez sağ EPP'yle aradaki farkı %25 genişletmiştir. Sandalyelerin cinsiyet oranlarına bakıldığında da %18 kadın, %82 erkek parlamenter görülmektedir.

Yine beş yıl hizmet veren İkinci Parlamento, 1989'da yapılan seçimlere kadar görevde kalmıştır. 1984-1987 arası Fransız Pierre Pflimlin (Avrupa Halk Partisi Grubu), 1987-1989 arası Birleşik Krallık'tan Lord Plumb (Avrupa Demokrat Grubu) başkanlık yapmıştır.

İkinci Parlamento döneminde ilk Hükümetlerarası Konferans, İtalya'nın başkanlığında 9 Eylül 1985'te açılmıştır. Bu Konferans, 28 Şubat 1986'da Brüksel'de Tek Avrupa Senedi'nin kabul edilmesiyle sonuçlanmıştır. Sened, 1 Temmuz 1987 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Avrupa Tek Senedi (SEA), Avrupa Topluluklarını kuran Antlaşmalara değişiklikler getirmiş ve Avrupa siyasi iş birliğini kurmuştur. Avrupa Tek

Senedi yürürlüğe girdiğinde, Meclis'in 1962'den bu yana kullandığı 'Avrupa Parlamentosu' unvanı resmileştirilmiştir. SEA ayrıca iş birliği ve onay prosedürlerinin getirilmesiyle Parlamento'nun yasama yetkilerini de artırmıştır. Tek Sened, iş birliği prosedürünü başlatarak Konsey, Komisyon ve Parlamento arasında yeni bir "üçlü ilişkinin" başlamasına kapı aralamıştır (Westlake, 1994: 135).

1984 AP seçimi, 1979'daki açılış seçimlerinden ve 1981'de Avrupa Topluluğu'nun Yunanistan'ı da kapsayacak şekilde genişlemesinden sonra yapılan ilk seçimdir. Sonuçlar, sosyalistler ve Hıristiyan demokratların aşırı sol ve merkez sağa üstün geldiğini göstermiştir. Sosyalistler Parlamentodaki en büyük grup olarak konumlarını sağlamlaştırmışlar ve aşırı sağ milletvekillerinin bir grup oluşturması ve "Gökkuşağı" olarak bilinen Yeşil ve Bölgeselci grubun birleşmesiyle daha küçük gruplarda dikkate değer değişiklikler olmuştur.

Sosyalistler seçimlerden önce 124 sandalye olan paylarını altı sandalye artırarak 130'a çıkarmış, Demokratik İttifak (eski adıyla İlerici Demokratlar) da sandalye sayısını 7'den 29'a çıkararak kazanç elde etmiştir. Halk Partisi, Avrupalı Demokratlar, Komünistler ve Liberallerin hepsi sandalye kaybetmiş, Fransız Ulusal Cephesi ve İtalyan Sosyal Hareketi, Parlamentodaki ilk aşırı

¹¹ DEP, 1984'teki ilk oturum sırasında Avrupa Demokratik İttifakı Grubu (RDE) adını almıştır.

Tablo 4: 1989 Seçimleri Öncesi Durum

Sosyalist Grup (S)	166
Avrupa Halk Partisi Grubu (Hıristiyan-Demokratik Grup) (EPP)	113
Avrupa Demokrat Grubu (ED)	66
Komünist ve Müttefikler Grubu (COM)	48
Liberal ve Demokrat Grup (L)	45
Avrupa Demokratik İttifakı Grubu (RDE)	30
Gökkuşuğı (Rainbow) Grubu: Yeşil Alternatif Avrupa Bağlantıları Federasyonu, Agelev-Ecolo, Avrupa Topluluğu Üyeliğine Karşı Danimarka Halk Hareketi ve Avrupa Parlamentosu'ndaki Avrupa Özgür İttifakı (ARC)	20
Avrupa Sağ Grubu (DR)	16
Bağımsız (NI)	14
Toplam	518

(European Parliament, 2024b)

sağ grup olan “Avrupa Sağ” adlı bir grup kurmuştur. Bağımsızlardan oluşan Teknik Grubun yerini Yeşiller ve Bölgecilerden oluşan Rainbow Grubu almıştır.

Avrupa siyasetinde milliyetçiler, bir Grup altında sürekli ve uyum içerisinde bir araya gelmekte zorlanmışlardır. İlk milliyetçi Grup, 1984 yılında Fransız Ulusal Cephesi ve İtalyan Sosyal Hareketi tarafından “Avrupa Sağ Grubu” adı altında kurulmuş ve 1989 yılına kadar varlığını sürdürmüştür. Onun halefi olan “Avrupa Sağının Teknik Grubu” 1989'dan 1994'e kadar varlığını sürdürmüştür. “Kimlik, Gelenek, Egemenlik” Grubu, 15 Ocak 2007'de kurulmuş ancak iç anlaşmazlıklar nedeniyle yaklaşık 11 ay sonra 14 Kasım 2007'de dağılmıştır. 8. Parlamento döneminde “Milletlerin ve Özgürlüklerin Avrupası” adı altında yeni bir radikal sağ grup oluşturulmuştur.

1987'de Avrupa Tek Senedi yürürlüğe girmiş olup yeni iş birliği prosedürü uyarınca Parlamento'nun en fazla etkiyi yaratabilmesi için büyük çoğunluk elde etmesi gerekiyordu. Böylece EPP ve PES Parlamentoda iş birliği yapma konusunda anlaşmaya varmışlardır. Bu anlaşma “büyük koalisyon” olarak adlandırılmış olup beşinci Parlamantodaki kopuşun¹² dışında Parlamantoya hakim olmuştur. Büyük koalisyon, iki grup ara-

sında, Avrupa Parlamentosu Başkanlığı'nın beş yıllık görev süresinin, yarısı EPP başkanı, diğer yarısı ise PES başkanı olacak şekilde aralarında eşit olarak paylaştırılmasına ilişkin bir anlaşmadır.

Beş yıllık sürenin sonunda siyasi grupların seçim öncesi üye sayıları Tablo 4'deki gibi gerçekleşmiştir:

1986 yılında İspanya ve Portekiz'in üye olması ile Parlamento'daki sandalye sayısında artış ve üye ülkeler arasındaki dağılımda da değişiklikler oluşmuştur. Buna göre Federal Almanya Cumhuriyeti, Fransa, İtalya ve Birleşik Krallık'ın sandalye sayıları değişmemiş, yine 81 olmuş; İspanya 60, Hollanda 25, Belçika, Portekiz ve Yunanistan 24, Danimarka 16, İrlanda 15 ve Lüksemburg 6 sandalyeye sahip olmuştur (CVCE, 2016).

Üçüncü Parlamento seçimleri 15-18 Haziran 1989 tarihleri arasında yapılmıştır. 12 ülkeden toplam 518 milletvekili seçilmiş, Sosyalistler %34,75 oran ile diğer siyasi gruplardan daha fazla sandalye kazanmıştır. Cinsiyet dağılımı %19 kadın, %81 erkek ile bir önceki seçim sonuçlarından çok az farklı çıkmıştır.

Avrupa Birliği Antlaşması (Maastricht Antlaşması), dönemin AP Başkanı Egon Klepsch'in

12 Beşinci dönemde ELDR Grubu, Avrupa Sosyalist Partisi'ni dışlayarak Avrupa Halk Partisi ile ittifaka girerek büyük koalisyonda bir kopuşa neden olmuştur. Bu durum, şartların eskisi gibi EPP ve PES yerine EPP ve ELDR arasında paylaşılmasıyla Meclis Başkanlığı'na da yansımıştır.

Tablo 5: 1989 Seçim Sonuçları

Sosyalist Grup (PES)	180
Avrupa Halk Partisi Grubu (Hıristiyan-Demokratik Grup) (EPP)	121
Liberal ve Demokrat Reformist Grup (LDR)	49
Avrupa Demokrat Grubu (ED)	34
Avrupa Parlamentosu'ndaki Yeşil Grup (V)	30
Avrupa Birleşik Solu (GUE)	28
Avrupa Demokratik İttifakı Grubu (RDE)	20
Avrupa Parlamentosu'ndaki Gökkuşluğu Grubu (ARC)	13
Sol Birlik (CG)	14
Avrupa Sağ Teknik Grubu (DR)	17
Bağımsız (NI)	12
Toplam	518

(European Parliament, 2024b)

huzurunda Maastricht'te imzalanmıştır. Bu Antlaşmaya uygun olarak Birlik, iki ek iş birliği alanıyla (ikinci ve üçüncü sütunlar) birlikte Avrupa Toplulukları (birinci sütun) üzerine kurulmuştur: Ortak Dış ve Güvenlik Politikası ile Adalet ve İçişleri.

Maastricht Antlaşması'nın yürürlüğe girmesiyle AT, Avrupa Birliği (AB) adını almıştır. Ortak karar prosedürünün getirilmesi ve iş birliği prosedürünün genişletilmesiyle Parlamento'nun yasama ve denetleme yetkileri de artırılmıştır. İş birliği prosedürü sırasında kazanılan olumlu deneyimlere dayanarak, Parlamento'nun yasama yetkileri Maastricht Antlaşması ile genişletilmiş, ortak karar prosedürünün uygulamaya konması yoluyla, AP üyelerine ilk kez çeşitli politika alanlarında veto yetkisi verilmiştir (Smith, 1999: 75).

Yeni Antlaşma uyarınca AP, kendi görüşüne göre bir Topluluk kanunu hazırlanmasını gerektiren konularda Komisyon'u yasama teklifi sunmaya davet etme hakkı kazanmıştır. Yeni Antlaşma ile Komisyon'un tamamının AP tarafından da onaylanması gerekmektedir. AB Antlaşması 7 Şubat 1992'de imzaya açılmış olup 1 Kasım 1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Parlamento'ya 1987-1989 arası Birleşik Krallık'tan Lord Plumb (Hıristiyan Demokrat), 1989-1992 arası ise İspanya'dan Enrique Barón Crespo (Sosyalist Parti) başkanlık etmiştir. Lord Henry Plumb AP'nin tek İngiliz başkanı olmuştur. 1989'da başkan seçilen Enrique Barón Crespo, 1987'de de Avrupa Parlamentosu başkanlığına aday olmuş ancak üç tur oylamanın ardından İngiliz rakibi Charles Henry Plumb'a yalnızca beş oyla yenil-

Tablo 6: 1994 Seçimleri Öncesi Durum

Sosyalist Grup (PES)	198
Avrupa Halk Partisi Grubu (Hıristiyan-Demokratik Grup) (EPP)	162
Liberal ve Demokrat Reformist Grup (LDR)	45
Avrupa Parlamentosu'ndaki Yeşil Grup (V)	27
Avrupa Demokratik İttifakı Grubu (RDE)	20
Avrupa Parlamentosu'ndaki Gökkuşluğu Grubu (ARC)	14
Sol Birlik (CG)	13
Avrupa Sağ Teknik Grubu (DR)	12
Bağımsız (NI)	27
Toplam	518

(European Parliament, 2024b)

Tablo 7: 1994 Seçim Sonuçları

Avrupa Birleşik Solu Konfederal Grubu (Avrupa Parlamentosu'ndaki solcu milletvekilerinden oluşan grup.)	28
Avrupa Parlamentosu'ndaki Sosyalist Grup (PSE)	198
Avrupa Liberal, Demokrat ve Reform Partisi Grubu (ELDR)	44
Avrupa Parlamentosu'ndaki Yeşil Grup (V)	23
Avrupa Halk Partisi Grubu (Hıristiyan-Demokratik Grup) (PPE)	156
Forza Avrupa Grubu (FE)	27
Bağımsız (NI)	27
Avrupa Radikal İttifakı Grubu (ARE)	19
Avrupa Milletler Grubu (Koordinasyon Grubu) (EDN)	19
Toplam	567

(European Parliament, 2024b)

mişti. 25 Temmuz 1989'da yapılan ilk oylamada AP'nin en genç Başkanı olarak seçilmiştir.

Beş yıllık sürenin sonunda, yeni seçimler öncesi siyasi grupların üye sayıları Tablo 6'daki gibi gerçekleşmiştir:

9-12 Haziran 1994 tarihlerinde yapılan Parlamento seçimleri sonucunda Avrupa Parlamentosu'nun 12 ülkeden toplam 567 üyesi seçilmiş; Sosyalistler %35 ile en büyük grubu oluşturmuş ve merkez sağ EPP'nin (%28) önünde yer almışlardır.

Bu seçimlerin sonundaki cinsiyet dağılımına baktığımızda kadın parlamenter sayısında artış görülmektedir. %26 kadın, %74 erkek olarak cinsiyet dağılımı gerçekleşmiştir.

1994 seçimleri sırasında EPP'nin safları, henüz partiye katılmamış olan ve hâlâ Avrupa Liberal, Demokrat ve Reform Partisi'nde (ELDR) yer alan Fransız UDF partisinin üyeleri tarafından artırılmıştır. 1996'da Portekiz Liberalleri (PDS) de aynı şeyi yapmıştır. Temmuz 1998'de Forza Italia ve UPE Group üyeleri EPP'ye katılmıştır. 1999 seçimlerinin ardından sıra, bir önceki parlamento döneminde Avrupa Siyasi Birliği (EPU) üyesi olan Fransız RPR'ye gelmiştir (European Communities, 2009: 54).

Dördüncü Parlamento dönemimin başkanlıklarını iki Alman üye üstlenmiştir. 1992-1994 arası Avrupa Halk Partisi ve Avrupa Sosyalist Partisi

parlamento gruplarının desteğiyle seçilen Avrupa Halk Partisi'nden Egon A. Klepsch, 1994-1997 arasında ise Sosyalist Grup'dan Klaus Hänsch başkanlık görevini yerine getirmiştir.

Bu seçim aynı zamanda 1990 yılında iki Almanya'nın birleşmesi sonrasında yapılan seçim olduğu için, Almanya'nın nüfusunda 16 milyonluk artışa neden olmuştur. AP üyeleri arasındaki temsiliyet farkı daha da belirgin hale gelmiştir. Böylece Almanya'nın 99, Fransa, İtalya ve Birleşik Krallık'ın 87, İspanya 64, Hollanda 31, Belçika, Portekiz ve Yunanistan 25, Danimarka 16, İrlanda 15 ve Lüksemburg 6 sandalyeye sahip olmuştur (CVCE, 2016).

Beş yıl sürenin sonunda ise yeni seçime girmeden önce siyasi grupların üye sayıları Tablo 8'deki gibi gerçekleşmiştir:

GUE/NGL Grubunun (Avrupa Birleşik Solu Konfederal Grubu/İskandinav Yeşil Solu) kökleri 1973'te oluşturulan Komünist ve Müttefik Grubuna dayanmaktadır. O zamanlar bu gruba katılan İtalyan, Fransız ve Danimarka Komünist partilerinden, 1981'de Yunanistan'ın Avrupa Topluluğu'na katılımının ardından Yunan Komünist Partisi'nden üyeler de dahil olmuştur. Uluslararası komünist hareketteki değişikliklerin ve hareketin geleceğine ilişkin görüş ayrılıklarının ardından grup, 1989 kuruluş oturumu sırasında bölünmüştür. Bu grup 1989 yılında dört partinin, İtalyan CP, İspanya Birleşik Solu, Danimarka SPP

Tablo 8: 1999 Seçimleri Öncesi Durum

Avrupa Birleşik Solu Konfederal Grubu/İskandinav Yeşil Solu (GUE/NGL) (Avrupa Parlamentosu'ndaki solcu milletvekillerinden oluşan grup.)	34
Avrupa Parlamentosu'ndaki Sosyalist Grup (PSE)	214
Avrupa Liberal, Demokrat ve Reform Partisi Grubu (ELDR)	42
Avrupa Parlamentosu'ndaki Yeşil Grup (V)	27
Avrupa Halk Partisi Grubu (Hıristiyan-Demokratik Grup) (EPP)	201
Avrupa Grup Birliği (UPE) ¹³	34
Bağımsız (NI)	38
Avrupa Radikal İttifakı Grubu (ARE)	21
Milletler Avrupası için Bağımsızlar Grubu (I-EDN)	15
Toplam	626

(European Parliament, 2024b)

ve Yunanistan Synaspismos'un Gauche Unitaire Européenne (GUE) adında bir grup oluşturmaya karar vermesine kadar bu isim altında devam etmiştir. İngilizce adı European Unitarian Left olan Grup, daha sonra 1992'de European United Left olarak değiştirilmiştir. Haziran 1994'teki Avrupa Seçimlerinden sonra, sosyal demokrat olmayan solun tüm güçlerini bir araya getirme süreci başlamıştır. Diğer partileri de kapsayacak şekilde genişletilen bu ittifak, Avrupa Birleşik Solu Konfederal Grubu (GUE) adı altında siyasi bir grup olarak kurulmuştur. Ocak 1995'te AB'nin İskandinav ülkeleri ve Avusturya'yı da kapsayacak şekilde genişlemesinin ardından Grup, İsveç'in Sol Partisi (VP) ve Finlandiya'nın Sol İttifakı'nı (Vas) kapsayacak şekilde genişlemiş; aynı zamanda Danimarka Sosyalist Halk Partisi (SF) gruba yeniden katılmış ve İsveç ve Finlandiya partileriyle birlikte grup içinde İskandinav Yeşil Sol (NGL) bileşenini oluşturmuştur. Grup, standart kısaltma olarak GUE/NGL kullanılarak Avrupa Birleşik Solu/İskandinav Yeşil Solu Konfederal Grubu olarak yeniden adlandırılmıştır (GUE/NGL, 2024).

1995 yılında Avusturya, Finlandiya ve İsveç'in AB'ye katılımı ile Parlamento'daki toplam Üye sayısı artmıştır. Daha önceki dağılımda değişiklik yapılmadan bu ülkelerin her birine sırasıyla 21, 16 ve 22 sandalye verilmiştir.

Bu seçimlerden önce 1 Mayıs 1999'da yürürlüğe giren Amsterdam Antlaşması, özellikle yasama sürecine katılımı açısından Parlamento'nun rolünü önemli ölçüde güçlendirmiştir. Ortak karar prosedürü, Antlaşma'nın 15 maddesinden 38 maddeye çıkarılmıştır. Amsterdam Antlaşması'nın önemli yeni unsurlarından biri de ortak karar prosedürünün basitleştirilmesidir. En önemlisi, Parlamento'nun Komisyon teklifinde herhangi bir değişiklik teklif etmemesi veya Konsey'in Parlamento tarafından öne sürülen değişiklikleri kabul etmesi halinde, ilk okuma sırasında bir yasama kanunu kabul etme olanağının artık mevcut olmasıdır (Neuhold, 2000: 6).

10-13 Haziran 1999 tarihlerinde yapılan seçimlerde 15 AB üyesi ülkeden seçmenler 626 milletvekilini seçmek için sandık başına gitmiştir. Merkez sağdaki EPP-ED ilk kez en büyük siyasi grup haline gelmiştir. 1999 seçimleri öncesi Parlamento'nun %33'lük bir gücüne sahip olan EPP-ED, seçimler sonrası %35'e yükselmiştir. %2 puanlık bir fark her ne kadar çok büyük bir artış olarak algılanmasa da seçimler öncesi %35'lik bir güce sahip olan Sosyalist Grup'un seçimler sonrası gücünün %29'a düşmesi, EPP-ED'nin ilk kez en büyük siyasi grup haline geldiğinin anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır (Morgan ve Cracknell, 1999: 63). Yanı sıra, EPP/ED Grubu'nun, geleneksel Hıristiyan demokrasisinin kalesi olmaktan ziyade, her şeyi kapsayan merkez sağ güç olma çaba-

¹³ Temmuz 1995'te RDE, Forza Italia üyelerinden oluşan tek partili bir grup olan Forza Avrupa (FE) ile birleşerek Avrupa Grup Birliği'ni (UPE) oluşturmuştur.

Tablo 9: 1999 Seçim Sonuçları

Avrupa Birleşik Solu Konfederal Grubu/İskandinav Yeşil Solu (GUE/NGL)	42
Avrupa Parlamentosu'ndaki Sosyalist Grup (PSE)	180
Avrupa Liberal, Demokrat ve Reform Partisi Grubu (ELDR)	50
Yeşiller Grubu/Avrupa Özgür İttifakı (Verts/ALE)	48
Avrupa Halk Partisi (Hıristiyan Demokratlar) ve Avrupalı Demokratlar Grubu (EPP/ED)	232
Milletler Grubu Avrupa Birliği (UEN) ¹⁴	31
Bağımsız (NI)	44
Demokrasiler ve Çeşitlilikler Avrupa Grubu (EDD)	16
Bağımsız Üyelerden Oluşan Teknik Grup-karma grup ¹⁵	18
Toplam	626

(European Parliament, 2024b)

şı da onun yükselişinde rol oynamıştır. 1980'lerin sonunda başlatılan genişleme süreci, grubun 1979'dan bu yana ilk kez Parlamento'nun en büyüğü haline gelmesiyle meyvesini vermiştir. Britanya'dan muhafazakarların ve Fransa'dan de Gaulleciler EPP/ED grubunda yer almayı seçmeleri de etkili olmuştur (Teasdale, 1999: 453).

Bu seçimlerin sonundaki cinsiyet dağılımına baktığımızda %30 kadın, %70 erkek olarak bir önceki sonuçlara nazaran kadın temsili lehine bir artış görülmektedir. Bu dönem yine iki Başkan karşımıza çıkmaktadır. 1997-1999 arası İspanya'dan Avrupa Halk Partisi (Hıristiyan Demokratlar) ve Avrupalı Demokratlar Grubu temsilcisi José Maria Gil-Robles, 1999-2002 arası yine aynı Parti'den Fransız Nicole Fontaine Parlamento'ya başkanlık etmiştir. José Maria Gil-Robles, 338 gibi büyük bir oy alarak Başkan seçilmiş olup bu konumu kendisine, Avrupa Parlamentosu'nun yetkilerini genişleten 1997 tarihli Amsterdam Antlaşması'nın müzakerelerinde kilit bir rol oynama olanağı sağlamıştır. Ayrıca, yeni üye devletlerin AB'ye katılımına ilişkin müzakerelerin başlatılmasını ve Gündem 2000'in onaylanmasını da denetlemiştir. AP'nin ikinci kadın Başkanı olan Nicole Fontaine, ikna edici bir politikacı ve Euro'nun benimsenmesini denetleyen sadık bir Avrupa savunucusuydu. 1999-2002 yılları arasında Başkanlık

yapan Nicole Fontaine, AP'yi AB vatandaşlarına yaklaştırmak amacıyla çalışma yöntemlerinde reform yapmıştır. Örneğin AP ile üye devletler arasında, iki AB gençlik programı (Sokrates ve Avrupa için Gençlik) dahil olmak üzere temel mevzuata ilişkin anlaşmalara aracılık etmiştir. Ayrıca Aralık 2000'de AP adına Temel Haklar Şartı'nı imzalamıştır (European Union, 2024).

Avrupa Halk Partisi, bu seçimlerde, Avrupa Halk Partisi (Hıristiyan Demokratlar) ve Avrupalı Demokratlar (EPP-ED) Grubu haline gelmiştir. Bu gelişme, Avrupalı Demokratların (ED) tüm üyelerinin 1992 yılında EPP'ye katılmasıyla ortaya çıkmıştır. Bu grup, 1973 yılından bu yana Avrupalı Muhafazakârlar adı altında varlığını sürdürüyor ve İngiliz ve Danimarka Muhafazakâr Partileri için bir şemsiye örgüt görevi görüyordu. 1994-1999 parlamento döneminde, bu temsilciler EPP içinde özel bir statü müzakeresi yapmış olup bunun sonucunda 'ED' kısaltması 'EPP'ye eklenmiştir (European Communities, 2009: 54).

Yeşiller Grubu/Avrupa Özgür İttifakı (Verts/ALE), yeşil ve bölgeselci hareketlerin temsilcilerinden oluşmakta idi. 1984'te bağımsız bir grup kurmaya yetecek kadar temsilcisi olmayan Yeşiller'in Alman ve Belçikalı temsilcileri Rainbow Grubu'nda oturmuşlar; Temmuz 1989'da Fran-

14 UPE'nin milletvekilleri 1998 yılında EPP'ye katılmıştır. Grup 1999 kurucu oturumu için reforme edilmediğinden Fianna Fáil temsilcileri yeni Milletler Grubu Avrupa Birliği'nin kurucu üyeleri olmuşlardır.

15 1999'daki kuruluş oturumu sırasında Gökkuşaklı Grubu'ndan ayrılan İtalyan radikal milletvekilleri ve Lega Nord (Kuzey Birliği), Fransız Ulusal Cephesi ve Belçikalı Vlaams Blok üyeleri tarafından kurulmuş, Adalet Divanı kararının ardından 2001 yılında feshedilmiştir.

Tablo 10: 2004 Seçimleri Öncesi Durum

Avrupa Birleşik Solu Konfederal Grubu/İskandinav Yeşil Solu (GUE/NGL)	55
Avrupa Parlamentosu'ndaki Sosyalist Grup (PSE)	232
Avrupa Liberal, Demokrat ve Reform Partisi Grubu (ELDR)	67
Yeşiller Grubu/Avrupa Özgür İttifakı (Verts/ALE)	47
Avrupa Halk Partisi (Hıristiyan Demokratlar) ve Avrupalı Demokratlar Grubu (EPP/ED)	295
Milletler Grubu Avrupa Birliği (UEN)	30
Bağımsız (NI)	44
Demokrasiler ve Çeşitlilikler Avrupa Grubu (EDD)	18
Toplam	788

(European Parliament, 2024b)

sa, İtalya, Hollanda, Portekiz ve İspanya'da elde edilen başarılı sonuçların ardından AP'de Yeşil Grup kurulmuştur. 1999'da Avrupa Radikal İttifakı (ARE) Grubu'ndan bölgeci politikacılar Yeşiller'e katılmış ve grup, Verts/ALE adını almıştır (European Communities, 2009: 55).

Beş yıllık sürenin sonunda, yeni seçim öncesi siyasi grupların üye sayıları Tablo 10'daki gibi gerçekleşmiştir:

AB Antlaşması'nda değişiklik yapan Nice Antlaşması, Avrupa Topluluklarını kuran antlaşmalar ve ilgili bazı düzenlemeler, AP Başkanı Nicole Fontaine'in huzurunda imzalanmış olup Antlaşma'nın amacı, AB'nin kurumsal yapısını yeni genişlemenin zorluklarına dayanabilecek şekilde reforme etmek olmuştur. Nice Antlaşması ile Parlamento'nun yasama ve denetleme yetkileri artırılmış ve Konsey içinde nitelikli çoğunlukta oylama daha fazla alana yayılmıştır. 26 Şubat

2001 tarihinde imzaya açılan Antlaşma, 1 Şubat 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Bu seçimlerden önce 1 Mayıs 2004 tarihinde yürürlüğe giren katılım antlaşmaları ile AB, 10 devleti yeni üye olarak kabul etmiştir. Katılım Antlaşması'nı 16 Nisan 2003 tarihinde Atina'da yalnızca 10 yeni üye devlet imzaladığı için, Romanya ve Bulgaristan'a yönelik 50 sandalye, toplam temsilci sayısı 732 olan üst sınıra karşılık gelecek şekilde 25 üye devlet arasında dağıtılmıştır. Buna göre Almanya 99, Fransa, İtalya ve Birleşik Krallık'ın 78, İspanya ve Polonya 54, Hollanda 27, Belçika, Çek Cumhuriyeti, Portekiz, Macaristan ve Yunanistan 24, İsveç 19, Avusturya 18, Danimarka, Slovakya ve Finlandiya 14, İrlanda ve Litvanya 13, Letonya 9, Slovenya 7, Lüksemburg, Estonya ve Kıbrıs 6 ve Malta 5 sandalye olacak şekilde belirlenmiştir (CVCE, 2016).

AP seçimleri 25 üye ülkede 10-13 Haziran 2004

Tablo 11: 2004 Seçim Sonuçları

Avrupa Birleşik Solu Konfederal Grubu/İskandinav Yeşil Solu (GUE/NGL)	41
Avrupa Parlamentosu'ndaki Sosyalist Grup (PSE)	200
Avrupa için Liberaller ve Demokratlar İttifakı Grubu (ALDE)	88
Yeşiller Grubu/Avrupa Özgür İttifakı (Verts/ALE)	42
Avrupa Halk Partisi (Hıristiyan Demokratlar) ve Avrupalı Demokratlar Grubu (EPP/ED)	268
Milletler Grubu Avrupa Birliği (UEN)	27
Bağımsız (NI)	29
Bağımsızlık/Demokrasi Grubu (IND/DEM)	37
Toplam	732

(European Parliament, 2024b)

Tablo 12: 2009 Seçimleri Öncesi Durum

Avrupa Birleşik Solu Konfederal Grubu/İskandinav Yeşil Solu (GUE/NGL)	40
Avrupa Parlamentosu'ndaki Sosyalist Grup (PSE)	218
Avrupa için Liberaller ve Demokratlar İttifakı Grubu (ALDE)	100
Yeşiller Grubu/Avrupa Özgür İttifakı (Verts/ALE)	43
Avrupa Halk Partisi (Hıristiyan Demokratlar) ve Avrupalı Demokratlar Grubu (EPP/ED)	288
Milletler Grubu Avrupa Birliği (UEN)	44
Bağımsız (NI)	30
Bağımsızlık/Demokrasi Grubu (IND/DEM)	22
Toplam	785

(European Parliament, 2024b)

tarihlerinde yapılmıştır. Altıncı Parlamento döneminde merkez sağ EPP-ED 736 sandalyenin %37'sini kazanmıştır.

Parlamento'daki cinsiyet dağılımına bakıldığında %31 kadın, %69 erkek parlamenter görülmektedir.

Parlamento'ya 2002-2004 yılları arasında İrlanda'dan Avrupa Liberal, Demokrat ve Reform Partisi Grubu temsilcisi Pat Cox, 2004-2007 arası ise Avrupa Parlamentosu'ndaki Sosyalist Grup temsilcisi İspanyol Josep Borrell Fontelles başkanlık etmiştir. 1998'den Parlamento Başkanı olarak seçildiği 2002'ye kadar Avrupa Liberal, Demokrat ve Reform Partisi Grubu'nun liderini üstlenen Pat Cox 2004'teki Avrupa parlamentosu seçimlerine katılmamıştır. Hıristiyan Demokratlar (Avrupa Halk Partisi - EPP) ve Sosyalist Gruplar, Avrupa Parlamentosu Başkanlığı'nın geleneksel olarak iki yönlü bölünmesi konusunda anlaşmışlar ve yeni Başkan Sosyalist Grup'tan Fontelles olmuştur. "Ben ne eski ne de yeni Avrupa'danım. Ben sadece bölünmemizi sürdürmeyi amaçlayan mezhepleri reddeden bir Avrupalıyım" sözü ile başkan seçilen Fontelles, ilerleyen yıllarda, dokuzuncu Parlamento döneminde de (2019) AB Dışişleri ve Güvenlik Politikası'ndan sorumlu Yüksek Temsilcisi ve Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı görevlerini yerine getirecektir.

Avrupa için Liberaller ve Demokratlar İttifakı Grubu (ALDE), 1953'ten bu yana mevcut olan üçüncü gruptur. Yıllar geçtikçe adı da 1953'teki

Liberal ve Müttefikler Grubu'ndan, 1976'daki Liberal ve Demokrat Grup'a; 1979'da Liberal ve Demokrat Grubu'ndan (L), 1985'te Liberal, Demokrat ve Reformist Grubu (LDR) ve son olarak 1994'te Avrupa Liberal Demokrat ve Reform Partisi (ELDR) Grubu olarak değişmiştir (European Communities, 2009: 55). 2004'teki kurucu oturumu esnasında da ALDE ismini almıştır. 2004 seçimleri sırasında ELDR Grubu, federal entegrasyona olan bağlılıklarını dile getirmek isteyen ve bunu orijinal partileri içinde gerektiği gibi yapamayacaklarına inanan EPP-ED Grubu üyeleriyle, özellikle Fransız UDF üyeleriyle ve bazılarıyla ALDE Grubunu kurmuştur.

Beş yıl sürenin sonunda ise yeni seçime girmeden önce siyasi grupların üye sayıları Tablo 12'deki gibi gerçekleşmiştir:

Avrupa için bir Anayasa oluşturan Antlaşma, 18 Haziran 2004'te Avrupa Konseyi tarafından kabul edilmiş ve aynı yılın sonlarında AP Başkanı Josep Borrell Fontelles'in huzurunda Roma'da imzalanmıştır. AP tarafından onaylanan (Méndez de Vigo-Leinen raporu) Antlaşma, 29 Ekim 2004 tarihinde imzaya açılmış, ancak Fransa (29 Mayıs 2005) ve Hollanda (1 Haziran 2005) tarafından ulusal referandumlarda reddedilmiştir. Anayasa Antlaşması'nın reddedilmesinin ardından üye devletler Lizbon Antlaşması üzerinde çalışmaya başlamıştır.

AB kurucu antlaşmalarında değişiklik yapılması gerektiğinde AB'nin resmi prosedürü olan Hü-

Tablo 13: 2009 Seçim Sonuçları

Avrupa Birleşik Solu Konfederal Grubu/İskandinav Yeşil Solu (GUE/NGL)	35
Sosyalistler ve Demokratlar Grubu (S&D)	184
Yeşiller-Avrupa Özgür İttifakı (Greens/EFA)	55
Avrupa Halk Partisi Grubu (EPP)	265
Avrupalı Muhafazakarlar ve Reformcular Grubu (ECR)	54
Bağımsız (NI)	27
Avrupa için Liberaller ve Demokratlar İttifakı Grubu (ALDE)	84
Özgürlük ve Demokrasi Avrupası (EFD)	32
Toplam	736

(European Parliament, 2024b)

kümetlerarası Konferans oluşturulmaktadır. Avrupa Konseyi'nin oluşturduğu Konferans'ta üye devletlerin temsilcileriyle beraber Komisyon ve Parlamento temsilcileri de bulunmaktadır. Anayasal Antlaşma'nın referandumlarda iki ülke tarafından reddedilmesinin ardından Avrupa Konseyi, yeni bir Hükümetlerarası Konferans oluşturmuş ve Avrupa Reform Antlaşması'nın çalışmalarına başlamıştır.¹⁶ Lizbon Antlaşması, AP, Komisyon ve Konsey başkanları tarafından AB Temel Haklar Şartının Parlamento'da ilan edilmesinin ardından 13 Aralık 2007'de AP Başkanı Hans-Gert Pöttering'in huzurunda imzalanmış olup 19 Şubat 2008'de Lizbon Antlaşması AP tarafından kabul edilmiştir.

Lizbon Antlaşması Madde 9A'ya göre Parlamento, seçim sonuçlarını dikkate alarak Avrupa Konseyi'nin önerisine dayanarak Komisyon Başkanı'nı atama hakkına sahiptir. Ortak karar alma, yeni alanları da kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Birkaç istisna dışında Antlaşma, AP'yi, daha önce durumun böyle olmadığı alanlarda, özellikle de AB bütçesinin (Parlamento tam eşitliğe sahiptir), tarım politikasının, adaletin ve iç hukukun belirlenmesinde kanun koyucu olarak Konsey ile eşit bir konuma getirmektedir. Anlaşma, 27 üye devletin tamamı tarafından onaylandıktan sonra 1 Aralık 2009'da yürürlüğe girmiştir.

AB üyesi ülkelerdeki merkez sağ partilerin de güçlenmesi ile siyasi alanının sürekli genişleten

EPP-ED Grubu, Ekim 2008 itibarıyla 288 üyesiyle Avrupa Parlamentosu'nda açık ara önde gelen parti olmuştur (European Communities, 2009: 54).

Yedinci Avrupa seçimlerinde 27 ülkeden seçmenler 4-7 Haziran 2009 tarihlerinde 736 milletvekili seçmiştir. Merkez sağ EPP sandalyelerin yaklaşık %36'sını alarak çoğunluğunu korurken, onu %25 ile Sosyalistler ve Demokratlar ve %11 ile Liberaller takip etmiştir.

Parlamento'daki cinsiyet dağılımı bir önceki dönem ile aynı şekillenmiş olup %31 kadın, %69 erkek parlamenter görülmektedir.

Haziran 2009'da, Avrupa Halk Partisi (Hıristiyan Demokratlar) ve Avrupalı Demokratlar Grubu (EPP/ED), Avrupa Halk Partisi Grubu (Hıristiyan Demokratlar) ismine geri dönmüştür (EPP, 2024).

2007-2009 arası Avrupa Halk Partisi (Hıristiyan Demokratlar) ve Avrupalı Demokratlar Grubu (EPP/ED) temsilcisi Alman Hans-Gert Pöttering, 2009-2012 arası Avrupa Halk Partisi Grubu (EPP) temsilcisi Polonyalı Jerzy Buzek başkanlık görevlerini yerine getirmiştir. Hans-Gert Pöttering, 1979'daki ilk seçimlerden 2014'e kadar sürekli olarak AP üyesi olarak görev yapmış ve 1999-2007 yılları arasında Avrupa Halk Partisi-Avrupalı Demokratlar'ın Başkanlığını yapmıştır. 2014 yılında istifa ettiğinde AP'nin en uzun süre gö-

16 İlgili Hükümetlerarası Konferans'ta Elmar Brok, Enrique Barón Crespo ve Andrew Duff AB Parlamento temsilcileri olmuştur.

Tablo 14: 2014 Seçimleri Öncesi Durum

Avrupa Birleşik Solu Konfederal Grubu/İskandinav Yeşil Solu (GUE/NGL)	35
Sosyalistler ve Demokratlar Grubu (S&D)	195
Yeşiller-Avrupa Özgür İttifakı (Greens/EFA)	57
Avrupa Halk Partisi Grubu (EPP)	273
Avrupalı Muhafazakârlar ve Reformcular Grubu (ECR)	57
Bağımsız (NI)	33
Avrupa için Liberaller ve Demokratlar İttifakı Grubu (ALDE)	83
Özgürlük ve Demokrasi Avrupası (EFD)	31
Toplam	764

(European Parliament, 2024b)

Tablo 15: 2014 Seçim Sonuçları

Avrupa Birleşik Solu Konfederal Grubu/İskandinav Yeşil Solu (GUE/NGL)	52
Sosyalistler ve Demokratlar Grubu (S&D)	191
Yeşiller-Avrupa Özgür İttifakı (Greens/EFA)	50
Avrupa Halk Partisi Grubu (EPP)	221
Avrupalı Muhafazakârlar ve Reformcular Grubu (ECR)	70
Bağımsız (NI)	52
Avrupa için Liberaller ve Demokratlar İttifakı Grubu (ALDE)	67
Özgürlük Avrupası ve Doğrudan Demokrasi Grubu (EFDD)	48
Toplam	751

(European Parliament, 2024b)

rev yapan üyesi olmuştur. Pöttering, coşkulu bir Avrupalı Federalist yanlısı olarak bilinmektedir ve önceliğini, Avrupa Anayasasının canlandırılmasına vermiştir. 1997-2001 arası Polonya Cumhuriyeti Başbakanı olan Jerzy Buzek, 555 lehte oy (veya geçerli oyların %86,18'i) ile ilk tur oylamanın ardından AP Başkanı olarak seçilmiştir (Press Release, 2009).

Üye Ülkeler arasındaki sandalye dağılımı da Almanya 99, Fransa, İtalya ve Birleşik Krallık'ın 72, İspanya ve Polonya 50, Romanya 33, Hollanda 25, Belçika, Çek Cumhuriyeti, Portekiz, Macaristan ve Yunanistan 22, İsveç 18, Avusturya ve Bulgaristan 17, Danimarka, Slovakya ve Finlandiya 13, İrlanda ve Litvanya 12, Letonya 8, Slovenya 7, Lüksemburg, Estonya ve Kıbrıs 6 ve Malta 5 sandalye şeklinde gerçekleşmiştir (CVCE, 2016).

Beş yıl sürenin sonunda ise yeni seçime girmeden önce siyasi grupların üye sayıları Tablo 14'deki

17 2013'te yürürlüğe girmiştir.

gibi gerçekleşmiştir:

Hırvatistan'ın 1 Temmuz 2013'de AB üyesi olmasıyla 22-25 Mayıs 2014 tarihlerinde sekizinci Avrupa seçimleri 28 AB ülkesinde yapılmıştır. Avrupa Halk Partisi (EPP) Parlamentodaki en büyük siyasi grubu elinde tutmuş ancak yeni partiler güç kazanmışlardır.

Parlamento'daki cinsiyet dağılımı bir önceki dönem ile aynı şekillenmiş olup %37 kadın, %63 erkek parlamenter görülmektedir.

Hırvatistan'ın Aralık 2011'de Avrupa Birliği'ne Katılım Antlaşması¹⁷ katılımından 2009-2014 döneminin sonuna kadar olan dönemde AP'deki sandalye sayısını 12 Hırvat üye artırmıştır. AP, AB Antlaşması'nın 14. maddesinde belirlenen 750+1'lik kurala uymak amacıyla, Haziran 2013'te Avrupa Konseyi tarafından üye devletler arasında yeni bir temsilci dağıtımı gerçekleştirilmiştir. Buna göre; Almanya 96, Fransa 74, İtalya

Tablo 16: 2019 Seçimleri Öncesi Durum

Avrupa Birleşik Solu Konfederal Grubu/İskandinav Yeşil Solu (GUE/NGL)	52
Sosyalistler ve Demokratlar Grubu (S&D)	185
Yeşiller-Avrupa Özgür İttifakı (Greens/EFA)	52
Avrupa Halk Partisi Grubu (EPP)	216
Avrupalı Muhafazakârlar ve Reformcular Grubu (ECR)	77
Bağımsız (NI)	20
Avrupa için Liberaller ve Demokratlar İttifakı Grubu (ALDE)	69
Özgürlük Avrupası ve Doğrudan Demokrasi Grubu (EFDD)	42
Milletler Avrupası ve Özgürlük Grubu (ENF)	36
Toplam	749

(European Parliament, 2024b)

ve Birleşik Krallık'ın 73, İspanya 54, Polonya 51, Romanya 32, Hollanda 26, Belçika, Çek Cumhuriyeti, Portekiz, Macaristan ve Yunanistan 21, İsveç 20, Avusturya 18, Bulgaristan 17, Danimarka, Slovakya ve Finlandiya 13, İrlanda, Litvanya ve Hırvatistan 11, Letonya ve Slovenya 8, Lüksemburg, Estonya, Kıbrıs ve Malta 6 sandalye şeklinde gerçekleşmiştir (CVCE, 2016).

Milletler Avrupası ve Özgürlük Grubu (ENF), radikal sağın temsilcisi olarak 2015 yılında Parlamento'da grup kurmuştur. Beş yıl sürenin sonunda ise yeni seçime girmeden önce siyasi grupların üye sayıları Tablo 16'daki gibi gerçekleşmiştir:

23-26 Mayıs 2019'daki Avrupa seçimlerinde AB seçmenlerinin yaklaşık %51'i sandık başına gitmiş olup bu, son 20 yılın en yüksek katılımıdır. Merkez sağ Avrupa Halk Partisi ve merkez sol Sosyal Demokratlar sandalye kayıplarına rağmen Parlamentodaki en büyük iki grup olmaya devam etmiş, diğer merkezci ve liberal partiler

sandalye sayılarını arttırmışlardır.

2019 yılı seçimlerinde cinsiyet dağılımı kadın %40, erkek %60 olmuştur.

Renew Europe (Renew), AP'nin dokuzuncu dönemi için kurulmuş liberal, merkezden merkez sağa doğru Avrupa yanlısı bir siyasi gruptur. Grup, 2004'ten 2019'a kadar altıncı, yedinci ve sekizinci dönemlerde ve daha önceki Parlamentolarda çeşitli başka isimler altında var olan Avrupa için Liberaller ve Demokratlar İttifakı (ALDE) grubunun devamı niteliğindedir. Avrupa Bölgeler Komitesi'ndeki Renew Europe, Renew Europe'un kardeş grubudur.

Kimlik ve Demokrasi, AP'nin dokuzuncu dönemi için 13 Haziran 2019'da kurulan aşırı sağcı bir siyasi gruptur. Altı Avrupa ülkesinden aşırı sağcı, sağcı popülist, Avrupa karşıtı ve milliyetçi ulusal partilerden oluşmaktadır. Sekizinci dönemde kurulan Milletler ve Özgürlükler Avrupası grubu-

Tablo 17: 2019 Seçim Sonuçları

Avrupa Birleşik Solu Konfederal Grubu/İskandinav Yeşil Solu (GUE/NGL)	41
Sosyalistler ve Demokratlar Grubu (S&D)	154
Yeşiller-Avrupa Özgür İttifakı (Greens/EFA)	74
Yeniden Avrupa (Renew)	108
Avrupa Halk Partisi Grubu (EPP)	182
Avrupalı Muhafazakârlar ve Reformcular Grubu (ECR)	62
Kimlik ve Demokrasi (ID)	73
Bağımsız (NI)	57
Toplam	751

(European Parliament, 2024b)

Tablo 18: 2024 Seçimleri Öncesi Durum

Sol Grup (GUE/NGL)	37
Sosyalistler ve Demokratlar Grubu (S&D)	138
Yeşiller-Avrupa Özgür İttifakı (Greens/EFA)	70
Yeniden Avrupa (Renew)	98
Avrupa Halk Partisi Grubu (EPP)	179
Avrupalı Muhafazakârlar ve Reformcular Grubu (ECR)	69
Kimlik ve Demokrasi (ID)	49
Bağımsız (NI)	63
Toplam	703

(European Parliament, 2024b)

Tablo 19: 2024 Seçim Sonuçları

Avrupa Halk Partisi Grubu (Hristiyan Demokratlar) (EPP)	188
Avrupa Parlamentosu'ndaki İlerici Sosyalistler ve Demokratlar İttifakı Grubu (S&D)	136
Avrupa için Vatandaşlar (Pfe)	84
Avrupalı Muhafazakârlar ve Reformcular Grubu (ECR)	78
Yeniden Avrupa (Renew Europe)	77
Yeşiller-Avrupa Özgür İttifakı (Greens/EFA)	53
Avrupa Parlamentosu'ndaki Sol grup (GUE/NGL)	46
Egemen Milletler Avrupası (ESN)	25
Bağımsız (NI)	33
Toplam	720

(European Parliament, 2024a)

nun devamı niteliğindedir ve üyelerinin neredeyse tamamı onuncu dönemde kurulan Avrupa için Vatandaşlar grubuyla birleşmiştir.

Mayıs 2019'daki Avrupa seçimlerinde AB seçmenlerinin yaklaşık %51'i sandık başına gitmiş olup bu rakam, son 20 yılın en yüksek katılımını göstermektedir. Merkez sağ Avrupa Halk Partisi ve merkez sol Sosyal Demokratlar sandalye kayıplarına rağmen parlamentodaki en büyük iki grup olmaya devam etmiş, diğer merkezci ve liberal partiler pozisyonlarını korumuşlardır.

İngiltere'nin AB'den ayrılma kararının 31 Ocak 2020'de yürürlüğe girmesi, AP'nin iç dengelerini değiştirmiştir. Birleşik Krallık'ın 73 üyesinin ayrılması ve 27 sandalyenin üye devletler

arasında yeniden dağıtılmasının ardından AP'nin üyesi sayısı 751'den 705'e düşmüştür.

Beş yıl sürenin sonunda ise yeni seçime girmeden önce siyasi grupların üye sayıları Tablo 18'deki gibi gerçekleşmiştir:

2024 yılı Avrupa seçimleri 6-9 Haziran'da yapılmış olup yeni 720 üyeli¹⁸ Parlamento 2029 yılına kadar görevde kalacaktır. Avrupa'nın önde gelen liderlerinden bazılarının yenilgiye uğramasının ardından Haziran seçimlerinin artçı şokları bir süre yankılanmıştır çünkü sağ ve özellikle aşırı sağ partiler önemli kazanımlar elde etmiştir. Örneğin Fransa'da Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un Rönesans Partisi'nin de dahil olduğu koalisyon oyların yalnızca yüzde 14,6'sını

18 Avrupa Parlamentosu'nun oluşumunu belirleyen 22 Eylül 2023 tarih ve (AB) 2023/2061 sayılı Avrupa Konseyi Kararı uyarınca Parlamento 720 sandalyeden oluşmuştur.

Tablo 20: 2019 ve 2024 Seçim Sonuçlarının Karşılaştırılması

Siyasi Grup	2019-2024 Dönemi (9 Haziran 2024 itibariyle)	2024-2029 Dönemi (23 Temmuz 2024 itibariyle)
Avrupa Halk Partisi Grubu (EPP-merkez sağ)	176	188
İlerici Sosyalistler ve Demokratlar İttifakı Grubu (S&D-merkez sol)	139	136
Avrupa için Vatansaverler (Pfe-eski adıyla Kimlik ve Demokrasi-ID-aşırı sağ ve Avrupa şüpheliğine sahip)	49	84
Avrupalı Muhafazakârlar ve Reformcular Grubu (ECR-sağ kanat ve Avrupa şüpheliğine sahip)	69	78
Yeniden Avrupa (Renew Europe-merkezci-liberal)	102	77
Yeşiller-Avrupa Özgür İttifakı (Greens/EFA-yeşiller ve bölgeselciler)	71	53
Sol grup (aşırı solcu ve eski komünistler)	37	46
Egemen Milletler Avrupası (ESN- aşırı sağ ve Avrupa şüpheliğine sahip)	-	25
Bağımsızlar	62	33
Toplam Sandalye	705	720

(European Parliament, 2024c)

toplamsı; göçmenlik karşıtı bir kampanya yürüten aşırı sağcı Rassemblement National oyların yüzde 31,3'ünü almıştır. Sonuçlar, Macron'un Fransız Parlamentosu'nu derhal feshetmesine ve erken seçim çağrısı yapmasına yol açmıştır. Almanya'da merkezci partiler açısından da bazı sorunlar yaşanmıştır. Şansölye Olaf Scholz'un üyesi olduğu Sosyal Demokrat Partisi, aşırı sağcı Almanya İçin Alternatif'in (AfD) ardından üçüncü sıraya yerleşmiştir. Almanya'da genel olarak sağ partiler oyların yüzde 45'inden fazlasını almıştır. Bu arada İtalya'da Başbakan Giorgia Meloni, sağcı İtalya'nın Kardeşleri partisinin oyların yüzde 28,7'sini alarak konumunu sağlamlaştırmıştır.

2019-2024 dönemi Parlamento'da yedi siyasi

grup varken yeni Parlamento'da sekiz tane grup yer almıştır¹⁹.

Tablo 20'de görüldüğü gibi merkez sağ EPP ve merkez sol S&D yeni Parlamento'da en büyük iki grup olmayı sürdürürken, merkezci Renew Europe ve Yeşiller/EFA sandalye kaybetmiştir. Avrupa şüpheliğine sahip gruplar olan aşırı sağ Pfe (eski adıyla ID) ve sağcı ECR kısmen seçmenlerin göç, ekonomi ve AB iklim politikalarıyla ilgili endişeleri nedeniyle sandalyelerini arttırmıştır. AB yanlısı gruplar (EPP, S&D, Renew Europe ve Yeşiller/EFA) yeni Parlamento'da birleşik çoğunluğu elinde tutmakta, ancak oy veren koalisyonlar politika konularına göre değişiklik gösterebilmektedir. Avrupa şüpheli milletvekilleri, özel-

¹⁹ Bu sayıya Bağımsızlar dahil değildir.

likle EPP veya diğer grupların benzer görüşleri benimsemesi durumunda, göç, iklim değişikliği, AB entegrasyonu ve genişlemesi gibi konularda AP'nin tutumlarını etkileyebilme potansiyeline sahiptir. Seçimden önce EPP liderleri, Avrupa yanlısı, Ukrayna yanlısı ve hukukun üstünlüğü yanlısı kendi sağındaki partilerle (özellikle İtalya Başbakanı Giorgia Meloni'nin partisi gibi ECR'deki bazıları) işbirliği yapmaya açık olduklarını belirtmişlerdir (Internationale Politik Quarterly, 2024).

Von der Leyen'in parti grubu ve AP'nin en büyüğü olan merkez sağ Avrupa Halk Partisi (EPP), Yeşil Mutabakat destekçisi olarak Parlamento'da yine üstünlüğü ele geçirmiştir. Yeni oluşan AP'de, Yeşil Mutabakat'a destek, adil bir iklim geçişinin sosyal yönlerini öne çıkaran ve aşırı sağ görüşü, vatandaşlara ve Avrupa projesine yönelik bir tehdit, demokrasiye yönelik bir zehir (PES, 2024: 4) olarak gören merkez sol Sosyalistler ve Demokratlar (S&D) grubundan ve iklim değişikliğinin gerekliliğini vurgulayan liberal Renew Europe grubundan gelmeye devam edecektir. Yeşiller-Avrupa Özgür İttifakı grubu, Yeşil Mutabakat'ın tam destekçisi olup Ocak 2024'de Komisyon Başkanı'na bir mektup yazarak Birliğin 2040 yılına kadar iklim nötrlüğüne ulaşması gerektiği yönündeki tutumunu sürdürmesi gerektiğini (The GREENS/EFA, 2024a) belirtmiştir. Yeşiller Grubu, konuttaki karbon emisyonlarının azaltılmasının, iklim değişikliğiyle mücadelede ve iklim açısından nötr bir ekonomiye adil bir geçişe ulaşmada çok önemli bir adım olduğunu belirterek Yeşil Mutabakat'a tam destek vermeye devam etmektedirler (The GREENS/EFA, 2024b). Avrupa için Liberaller ve Demokratlar İttifakı (ALDE) olarak Parlamento'da bulunan siyasi grup, 2019 seçimlerinden sonra isim değiştirerek Avrupa'yı Yenilemek Partisi (Renew Europe) olduklarını ilan etmişlerdir. İltica ve Göç Paketi ile Yeşil Mutabakat'ın uygulanması çağrısında bulunmuşlar, Avrupa Komisyonu tarafından önerilen 2040 hedefi de dahil olmak üzere hedeflere ulaşabilmek için kabul edilen enerji ve iklim kurallarının uygulanmasına öncelik veril-

mesi gerektiğini 2024 yılı Manifesto Belgesi'nde ifade etmişlerdir (ALDE Group, 2024: 12).

AB'nin, iklim hedefleri nedeniyle endüstriye gerçekçi olmayan yüksek beklentiler koyduğunu ifade eden Avrupa Muhafazakarlar ve Reformcular Grubu-ECR, "karbondan arındırmayı ekonomik büyüme, istihdam ve küresel rekabet gücüyle birleştiren, aynı zamanda dayanıklılığımızı ve arz güvenliğimizi güçlendiren temel politikalara duyarlı bir yaklaşım çağrısında bulunuyoruz"; "Bir sonraki Komisyonu, yeni iklim düzenlemelerini uygulamaya koymadan önce 55'e Uyum Paketi'nin uygulanmasına ve sağlamlaştırılmasına öncelik vermeye çağırıyoruz" diyerek Yeşil Mutabakat'a nispeten destek vermiş ve aynı zamanda Mutabakat politikalarından kaynaklanan enerji yoksulluğundaki artışı önlemenin de gerekliliğine dikkat çekmiştir (ECR Group, 2024). Ayrıca eleştirileri de söz konusudur. AB'nin halihazırda 2030 iklim hedefinin maliyetlerini karşılamakta zorlandığını, bu nedenle ECR'nin, sera gazı emisyonlarını 2040 yılına kadar 1990 seviyelerine göre %90 oranında azaltmayı amaçlayan maliyetsiz planlara kararlı bir şekilde karşı çıkacaklarını da ifade etmektedirler (ECR Group, 2024)

Fransa Ulusal Birlik Partisi'nden Jordan Bardella tarafından başkanlığı yürütülecek olan Avrupa için Vatanseverler Partisi, AP'de en büyük 3. parti olmayı başarmıştır. Avrupa için Vatanseverler Partisi, Yeşil Mutabakat'a yönelik net karşı bir tavır sergilemektedir. Yine Yeşil Mutabakat'a karşı duruş sergileyen siyasi gruplara bakıldığında yeni bir parti olan Egemen Milletler Avrupası-ESN'nin sekiz partisi bulunduğunu ve ESN'nin göç yönetiminden, Yeşil Mutabakat'a, sosyal ilerlilikten Ukrayna'ya askeri yardıma yönelik karşı duruş sergilediği görülmektedir.

Üye ülkelerin sonuçlarına baktığımızda ise merkez sağın önde gelen temsilcisi Avrupa Halk Partisi Grubu (EPP) en çok oyunu Slovenya, Malta, Polonya, Letonya, Hırvatistan, İspanya, Almanya, Estonya, Macaristan, Finlandiya, Yunanistan, Kıbrıs'dan (Güney Kıbrıs Rum Yönetimi); Avrupa şüphencilğine sahip sağ kanat tem-

silcisi Avrupalı Muhafazakarlar ve Reformcular Grubu (ECR) Polonya, Çekya, Letonya ve İtalya'dan daha çok oy almıştır. Merkez solun temsilcisi İlerici Sosyalistler ve Demokratlar İttifakı Grubu (S&D) oyunu en çok Romanya, Portekiz, İsveç ve Litvanya'dan alırken aşırı solcu ve eski komünistlerden oluşan Sol Grup (The Left) İrlanda'dan; merkezci liberal görüşe sahip Yeniden Avrupa Grubu da en çok oyunu Bulgaristan, Danimarka ve Belçika'dan kazanmıştır. Aşırı sağın temsilcisi Avrupa için Vatansızlar Grubu (PfiE) en çok oyunu Fransa ve Avusturya'dan almıştır. Yeşiller-Avrupa Özgür İttifakı (Greens/EFA) en çok oyunu Hollanda'dan almış olup sadece bu ülkede açık ara öne çıkmıştır (Europe Elects, 2024). Aşırı sağın bir diğer temsilcisi Egemen Milletler Avrupası (ESN) seçimlerden sonra 14 Ağustos 2024'de kurulduğu için hangi ülkelerden bu siyasi gruba oy çıktığı kayıtlı değildir. Ancak bağımsızlar olarak seçimlere katılan ve en çok bağımsız aday çıkararak Macaristan ve Slovakya'dan seçilen parlamenterlerin katılımı ile kurulmuştur.

Daha önce de ifade edildiği üzere siyasi bir grup oluşturmak için gereken minimum üye sayısı 23'tür. 2024 seçimlerinde Avrupa Halk Partisi 720 sandalyenin 186'sını alarak tek başına en büyük parti olmuştur. Blok, Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen'i bir sonraki Parlamento'nun liderliğine de aday göstermiş, Avrupa Komisyonu Başkanlığı için ikinci kez aday gösterilen Ursula von der Leyen, 18 Temmuz 2024'te, AP'de 401 lehte oy alarak yeniden Avrupa Komisyonu Başkanı olarak seçilmiş ve aynı gün 2024-2029 için Siyasi Yönergelerini AP'ye sunmuştur. 2024-2029 dönemi için öne çıkan başlıklar ise Avrupa'nın sürdürülebilir refah ve rekabet gücünü artırma; Avrupa savunması ve güvenliği; AB toplumunun güçlendirilmesi; gıda, doğa ve çevre güvenliği; demokrasiyi koruma ve AB'nin değerlerini yüceltme; küresel bir Avrupa; Birliğin geleceğini birlikte inşa etme olarak öne çıkmıştır. 27 Kasım 2024 tarihinde Parlamento'da yapılan oylama neticesinde de von der Leyen başkanlığındaki Avrupa Komisyonu, 370 milletvekilinin lehte oyu (282 aleyhte, 36 çekimser oy) ile onay-

lanmıştır.

720 sandalyenin dağılımına bakıldığında Almanya'nın 96, Fransa 81, İtalya 76, İspanya 61, Polonya 53, Romanya 33, Hollanda 31, Belçika 22, Çekya, Portekiz, Macaristan, İsveç ve Yunanistan 21, Avusturya 20, Bulgaristan 17, Danimarka, Slovakya ve Finlandiya 15, İrlanda 14, Hırvatistan 12, Litvanya 11, Letonya ve Slovenya 9, Estonya 7, Lüksemburg, Kıbrıs ve Malta'nın 6 sandalyeye sahip olduğu görülmektedir (European Parliament, 2023).

Sonuç

AB'nin yasama meclisi olan AP, Paris Antlaşması ile Ortak Meclis olarak göreve başlamıştır. Başlangıçta AB üyesi ülkelerin ulusal parlamentoları tarafından seçilen temsilcilerden oluşan Parlamento, 1979'da gerçekleştirilen ilk doğrudan seçimler ile üyelerini belirlemeye başlamıştır. Bugün itibarıyla 720 üyesi bulunan Parlamento'da ülke başına düşen üye sayısı da üye ülkelerin nüfuslarına göre değişmekte olup ilk kez 2014 AP seçimlerinde uygulanan Lizbon Antlaşması ile nüfusu en fazla olan ülkelere ayrılan sandalye sayısı 96, en az olan ülkelere ayrılan sandalye sayısı da 6 olarak sabitlenmiştir.

Parlamento milletvekillerinin büyük çoğunluğu ulusal gruplardan ziyade yedi, bazen de sekiz ulusötesi siyasi gruptan birinde yer almaktadır. Ancak üyelerin önemli bir kısmı herhangi bir ulusötesi gruba bağlı olmayıp kendi ülkelerindeki çeşitli siyasi partileri temsil etmektedir. En büyük ulusötesi gruplar, merkez sağdaki Avrupa Halk Partisi Grubu (Hıristiyan Demokratlar) ve İlerici Sosyalistler ve Demokratlar İttifakı Grubu'dur (büyük ölçüde Avrupa Sosyalist Partisi üyeleri).

Başlangıçta yalnızca bir danışma organı olan AP'nin yetkileri, entegrasyon ilerledikçe bazı alanlarda artmıştır. Örneğin Parlamento, ekonomik entegrasyon ve bütçe politikasıyla ilgili çoğu alanda veto yetkisine sahiptir. Lizbon Antlaşması'nın 2009 yılında yürürlüğe girmesiyle

Parlamento, yasama yetkisini de üstlenmiş olup özellikle, Parlamento'nun AB Konseyi ile birlikte mevzuatı kabul ettiği ortak karar prosedürü birçok politika alanına genişletilmiştir. Parlamento'nun aynı zamanda diğer AB kurumları üzerinde demokratik bir kontrol görevi de bulunmaktadır. Özellikle, AB'nin ana yürütme organı olan Avrupa Komisyonu Başkanı'nu onaylama ve görevden alma yetkisine sahiptir. Parlamento'nun ayrıca üyelerinin üçte ikilik oyu ile Komisyon'u kınama ve böylece Komisyon'u istifaya zorlama yetkisi de bulunmaktadır.

Avrupa Parlamentosu, doğrudan seçilen tek ulusötesi parlamento olarak "nevi şahsına münhasır" (sui generis) bir kurumdur. Parlamentosu'nun rolü çoğu üye devletteki parlamentolardan daha şeffaftır ancak ulusal parlamentolarla aynı kabule sahip değildir. Dahası üye ülke vatandaşlarının, Parlamento'nun AB içindeki rolü ve hedefleri hakkında fikirleri de çok geniş değildir.

Tarihsel olarak merkez sağın ve merkez solun egemen olduğu Parlamento'da 2019 seçimleri sonrası her iki Grup da (EPP ve S&D) AB genelinde sandalye kaybetmiştir. Bu da 1979'da doğrudan seçimlerin yapılmasından bu yana ilk kez bu iki grubun, Parlamento'nun gündemini kontrol etmek için bir araya gelemeyeceği anlamına gelmektedir. Yeşiller, AB yanlısı merkezçiler ve liberaller ile Avrupa şüpheli popülistlerin tümü kazanç elde etmiştir. Yükselen popülizmin gölgesinde gerçekleşen 2024 seçim sonuçlarına baktığımızda merkez sağdaki EPP'nin, 2019 seçimlerine göre biraz daha yüksek bir çoğunlukla parlamentoda en fazla sandalyeyi bir kez daha kazandığı; ancak popülist, aşırı sağ partilerin rekor destek aldıkları görülmektedir. Bir başka deyişle 2024 Avrupa seçimlerinin sonuçları esasen popülist sağın güçlendiğini kanıtlarken sol ve merkezci popülist partilerin Avrupa çapında nispeten daha az destek aldıklarını göstermektedir. Bu arada liberal Yeniden Avrupa ve Yeşiller/Avrupa Özgür İttifakı önemli sayıda sandalye kaybetmiştir. Avrupa Parlamentosu'nda sağcı popülistlerin temsilinin, göç, iklim değişikliği, AB genişleme-

si ve Ukrayna'ya verilen destek gibi alanlardaki siyasi tartışmalar ve politika alanları üzerindeki etkisinin artacağı öngörülmektedir. Radikal sağ söylemin meşrulaştırılması ve bunun hem Avrupa hem de ulusal siyaset üzerindeki etkisinin devam etmesi beklenmektedir. Ayrıca mevcut Parlamento çoğunluğu hem aşırı sağ hem de aşırı sol etrafında bir güvenlik kordonunu etkili bir şekilde koruyabilirken, hem retorik hem de politikada zeminin genel olarak sağa doğru kaydığı da aşıkardır.

Kaynakça

- ALDE Group. (2024), *Your Europe, your freedom: Delivering change for you*, retrieved from https://assets.nationbuilder.com/aldeparty/pages/6401/attachments/original/1712824919/ALDE_Party_2024_Manifesto.pdf?1712824919
- Börzel, T. & Hartlapp, M. (2022). Eurosceptic contestation and legislative behaviour in the European Parliament. In P. Ahrens, A. Elomäki, J. Kantola (Eds) *European Parliament's political groups in turbulent times*, Palgrave Macmillan, p. 97-122
- Bressanelli, E. (2014). Necessary deepening? How political groups in the European Parliament adapt to enlargement. *Journal of European public policy*, 21(5), 776-792.
- Corbett, R., Jacobs, F. & Shackleton, M. (2003). The European Parliament at fifty: A view from the inside. *Journal of Common Market Studies*, 41(2), 353-373.
- Corbett, R., Jacobs, F. & Shackleton, M. (2007). *The European Parliament*, 7th ed., John Harper.
- CVCE. (2016), *Changes in the number and distribution of seats*, retrieved from https://www.cvce.eu/obj/changes_in_the_number_and_distribution_of_seats-en-db0a51da-99ac-4b35-a3c8-78b542b22861.html
- ECR Group. (2024), *ECR group priorities*, retrieved from <https://ecrgroup.eu/priorities>
- EPP. (2024), *History*, retrieved from <https://www.eppgroup.eu/who-we-are/our-history>
- Europe Elects. (2024), *European Parliament election 2024*, retrieved from <https://europeelects.eu/ep2024/>
- European Communities. (2009). *Building Parliament: 50 years of European Parliament History, 1958-2009*, Office for Official Publications of the European Communities, Brussels
- European Parliament. (2024a), *About Parliament*, retrieved from <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/political-groups>
- European Parliament. (2024b), *Election results*, retrieved from <https://results.elections.europa.eu/en/european-results/>
- European Parliament. (2024c), *2024 European election results*, retrieved from <https://results.elections.europa.eu/en/index.html>
- European Parliament. (2023), *Distribution of seats in the European Parliament*, retrieved from https://www.europarl.europa.eu/infographic/meps-seats/index_en.html
- European Union. (2024), *Nicole Fontaine: A politician and educator*, retrieved from https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/eu-pioneers/nicole-fontaine_en
- Gómez-Reino, M. (2018). *Nationalisms in the European arena. Trajectories of transnational party coordination*. Palgrave Macmillan.
- GUE/NGL. (2024), *History*, retrieved from <https://left.eu/history/>
- Guerrieri, S. (2008). The start of European integration and the parliamentary dimension: the Common Assembly of the ECSC (1952-1958), *Parliaments, Estates & Representation*, 28(1), 183-193
- Hix, S. & Noury, A. (2009). After enlargement: Voting patterns in the sixth European Parliament. *Legislative studies quarterly*, 34(2), 159-174.
- Hix, S., Noury, A. & Roland, G. (2006). *Dimensions of politics in the European Parliament*.

American journal of political science, 50(2), 494-511.

Hix, S., Noury, A. & Roland, G. (2007). *Democratic politics in the European Parliament*. Cambridge University Press.

Internationale Politik Quarterly. (2024), *The center holds, but at what cost?*, retrieved from <https://ip-quarterly.com/en/center-holds-at-what-cost>

Judge, D. & Earnshaw, D. (2003). *The European Parliament*. Palgrave Macmillan.

Judge, D. & Earnshaw, D. (2008). *The European Parliament*, 2nd ed. Palgrave Macmillan

McElroy, G. & Benoit, K. (2007). *Party groups and policy positions in the European Parliament*. *Party politics*, 13(1), 5-28.

Morgan, B. & Cracknell, R. (1999). *Elections to the European Parliament – June 1999*. Research Paper 99/64, retrieved from <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/RP99-64/RP99-64.pdf>

Neuhold, C. (2000). *Into the new millennium: The evolution of the European Parliament from consultative assembly to co-legislator*, *EIPASCOPE*, 2000(1)

Noury, A. (2002). *Ideology, nationality, and Euro-parliamentarians*. *European Union politics*, 3(1), 33-58.

PES. (2024), *The Europe we want-social, democratic, sustainable*, retrieved from https://pes.eu/wp-content/uploads/2024/03/2024_PES_Manifesto_EN.pdf

Press Release. (2009), *Jerzy Buzek elected President of the European Parliament*, retrieved from [https://www.europarl.europa.eu/RegData/presse/pr_info/2009/EN/03A-DV-PRESSE_IPR\(2009\)07-13\(58063\)_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/presse/pr_info/2009/EN/03A-DV-PRESSE_IPR(2009)07-13(58063)_EN.pdf)

Rittberger, B. (2005). *Building Europe's Parliament. Democratic representation beyond the nation state*. Oxford University Press.

Salm, C. (2019). *Political groups in the European Parliament since 1979: Key facts and figures*, European Parliamentary Research Service.

Smith, J. (1999). *Europe's elected Parliament*, *Contemporary European studies*, 5, Sheffield Academic Press.

Sozzi, F. (2013). *National parties, political processes and the EU democratic deficit: The problem of Europarties institutionalization*, *EUI Working Paper RSCAS 2013/04*, European University Institute.

Startin, N. (2010). *Where to for the radical right in the European Parliament? The Rise and fall of transnational political cooperation*. *Perspectives on European politics and society*, 11(4), 429-449

Suzuki, H. (2015). *The High Authority of the ECSC, the European Network of Trade Unions and the DGB: Ideas, Strategies and Achievements*, *Deutsche Gewerkschaften und europäische Integration im 20. Jahrhundert*, 42, *Mitteilungsblatt des Instituts für soziale Bewegungen*, 63-102

Teasdale, A. L. (1999). *The Politics of the 1999 Elections*. *Government and Opposition*, 34(4), 435-355

The GREENS/EFA. (2024a), *GREENS/EFA demands EU post-2030 climate Targets*, retrieved from <https://www.greens-efa.eu/en/article/letter/ambitious-post-2030-union-climate-targets>

The GREENS/EFA. (2024b), *Official web-site*, retrieved from <https://greens-2024.eu/>

Thomassen J., Noury A. & Voeten E. (2004). *Political competition in the European Parliament*:

Evidence from roll call and survey analyses. In G. Marks & M. Steunbergen (Eds) *European integration and political conflict*. Cambridge University Press, p. 141-161

Trachtenberg, M. (1999). *A Constructed peace: The making of Europe settlement, 1945-1963*, Princeton University Press.

Westlake, M. (1994). *A modern guide to the European Parliament*, Pinter Publishers.

Yordanova, N. (2011). The European Parliament: In need of a theory, *European Union politics*, 12(4), 597-617

Extended Summary

The European Parliament has developed significantly over the years, constantly taking on additional responsibilities and gaining importance. The Parliament, which started its duty under the name of the Joint Assembly in the European Coal and Steel Community established by the Treaty of Paris in 1951, had only a supervisory duty when it was first established. Still, today it is the only European Union (EU) institution tasked with representing the interests of the people and directly elected by the people. It is also responsible for shaping and adjudicating legislation, as well as examining EU institutions and promoting human rights within and outside Europe.

The Lisbon Treaty, which entered into force in 2009, strengthened the European Parliament, gave national parliaments more responsibility for determining the course of European policy, and gave EU citizens the authority to take the initiative. The Treaty of Lisbon increased the powers of the European Parliament as a fully recognised common legislature, with increased budgetary powers, and also gave the Parliament a key role in the election of the President of the European Commission.

The Parliament, which had parliamentarians elected by the national parliaments of the member countries until 1979, held its first direct elections in 1979. Since the first direct elections in 1979, the number of political groups has varied from seven to ten, but under the current arrangement the minimum number of Members required to form a political group is 23 and at least a quarter of the Member States (currently seven) must be represented in each group. Another rule is that Members cannot belong to more than one political group.

Since becoming an elected body, the number of members of the European Parliament has increased with the participation of new members. The Treaty of Nice fixed the number of members to be elected at 732, and this number was later increased to 750+1 with the Treaty of Lisbon. The number decreased to 705 after February 1, 2020, and the United Kingdom's exit from the EU, and increased to 720 with the last 2024 elections. Article 9A of the Lisbon Treaty stipulates that the number of seats in Parliament cannot exceed 750, excluding the President.

Representation is currently limited to a maximum of 96 seats and a minimum of 6 seats per country, with seats distributed according to "decreasing proportionality"; that is, the larger the country, the more citizens are represented per member of parliament.

The European Parliament is a "sui generis" institution, the only directly elected transnational parliament. The Parliament's role is more transparent than that of parliaments in most Member States but does not have the same recognition as national parliaments. Parliament has to deal with problems of a very different nature from those faced by national legislatures.

The Christian Democrat group, which is still in the Parliament, is one of the oldest political groups. Another oldest group is the Socialists. While liberal views are currently represented in the Parliament by the Renew Europe Group, after the last elections, far-right and Eurosceptic Groups in the Parliament have increased significantly. In a way, this situation shows that Europe and European voters are shifting more towards the right wing politically.

In the Parliament, which has historically been dominated by the centre-right and centre-left, both Groups (EPP and S&D) lost seats across the EU after the 2019 elections. This meant that for the first time since direct elections were held in 1979, these two groups could not come together to control the Parliament's agenda. Greens, pro-EU centrists and liberals, and Eurosceptic populists had all gained. When we look at the 2024 election results, which took place under the shadow of rising populism, we see that the centre-right EPP once again won the most seats in the parliament with a slightly higher majority compared to the 2019 elections, but populist, far-right parties received record support. In other words, the results of the 2024 European elections mainly prove that the populist right is getting stronger, while the left and centrist populist parties receive relatively less support across Europe.

